چمگ

سے ماہی

چمگ

ناصر آباد

تاک:6 | جولائی داں ستمبر 2001 | سال:2

شونکار
رفیق عاجز/سعید صدف

صلاح کار
مبارک قاضی

کمک شونکار
فدا احمد

شنگ کار
جان بلوچ

کمپوزنگ
ادارہ چمگ

سرتاک ءِ عمل
جاوید حیات

ملک	بہا (تاکے)	سالینی	رجسٹری	ملک	بہا (تاکے)	سالینی	رجسٹری
پاکستان	30 کلدار	120 کلدار	170 کلدار	یواےای	6 درہم	25 درہم	40 درہم
مسقط	1 ریال	4 ریال	6 ریال	بحرین	1 دینار	4 دینار	6 دینار
قطر	6 درہم	25 درہم	40 درہم	کویت	1 دینار	4 دینار	6 دینار
یوروپ	$5	$20	$25				

ڈس ونشان:
چمگ سوسائٹی پوسٹ افس ناصر آباد، ضلع کیچ
مکران بلوچستان پوسٹ کوڈ نمبر ۹۲۹۰۰

بینک اکاؤنٹ:
فدا احمد اکاؤنٹ نمبر 6-2774
نیشنل بنک آف پاکستان تربت برانچ

ای میل ڈس:
chamagbalochi@hotmail.com
chammag@yahoo.com

شنگ کار جان بلوچ ءَ احمد برادرس پرنٹرز کراچی ءَ چھاپ کنائینت ءُ چمگ ءِ کارگس ناصر آباد ءَ چہ شنگ کت۔

مئے جہکیر

کوئٹہ	غفور شاد/علی گوہر
کراچی	فضل کریم/نوید شہزاد
حب	حاصل نور
الار (اواران)	غلام اومان
نجگور	عابد مہر
لیدہ	رحمت اللہ شوہاز
ربت	عابد علیم
یدارک	رؤف محبوب
ؤرکوپ	عبدالرشید
گوادر	ملا ریاض احمد
سنی	شاہد امر/یونس ارمان
یشکان	مولابخش حبیب
ورماڑہ	انور جمعہ
جیونی	صالح خمار
شت	میرداد غالب
وگی	محمد جان صادق
ڈدی بل	عبدالواحد عابد
کنچتی	شاہد شاکر/امام داد
ل نگور	شرف شاد
جان محمد بازار	ماجد برکت
ہران	مول جان مجروح/محمود قادر
نڈان	سمیر طاہر/صابر فدا
وکدان	شعیب شاداب
ئے نگر	امید ہمراز/حمید قاضی
وزی	اکرم تگکول

نودز	نادل حیات
خیرآباد	فضل وفا
ہوت آباد	طارق بسمل
میرآباد	برکت بیتاب/نادل وفا
نذرآباد	اسلم اسد
تمپ	جمال ناصر
ملانٹ	زاہد نور
مند	سرتاج مومن
ناصرآباد	مجید واہگ/نزیر عابد
مشکت	نزیر ناصر/خالد ارس
العین	ابراہیم حسرت
عجمان	اختر تگرانی
قطر	شبیر مسافر/نعیم وفا
سلالہ	خالد موسیٰ
شارجہ	مراد علی شاکر
پیشین (ایران)	ڈاکٹر یاسین شوہاز
کویت	حکیم سوہش
بحرین	فضل حیات
امارات	ملا مراد

نبشتہ کاروتی حیال ولیکہانی مانزمان وت انت (ادارہ)

لڑ

شونگال 4

سچکان (24/5)

بستارءِ باندات (لچہ) منیر مومن

غزل میر عمر میر

بستارءِ باندات غنی پرواز

منیر مومن ءُ میر عمر میر ءِ .... پیرل شئے تگری

بستارءِ باندات مجیب مجاہد

میر عمر میر ءِ غزل مجیب مجاہد

پشانک ع ص امیری

کسہ ہلاس نہ بیت (36/25)

پیائی صباد شتیاری

راز خالد ارس

سنی باندات مقبول انور

غریبی رزاق مراد

بوتلے شراب نثار ندر

توِوت بزاں افریق غالب

دُرگال (52/37)

محمد حسین عنقا ـ مراد اوارانی ـ غوث بخش صابر ـ استاد عبدالمجید ـ امداد کلمتی ، برکت علی برکت ـ اسحاق خاموش -بشیر بیتاب ، ریاض راشد ، راشد معراج ـ غلام حسین زدگ، علی عادل ،جمل امین ـ محمد دیدگ ، ماجد شاہ ، رزاق قاضی ـ امام راز ، ناصر نور ، سلام ہمراز ـ نور خان بزنجو ، کچکول دشتی ، نور زہیر ـ عابد مہر ، لیاقت ولی ، شمیر عادل ـ الٰہی بخش مرید ، نزیر شاب ، عطاء اللہ گو بردی ، طارق مراد ـ عومر بلوچ ، خدائی یار ، خدا بخش صادق ، مختار غمگین ـ آدم ابراہیم ، یوسف قاسمی ، امیر حبیب ، اصغر کریم ،نصیر شاحین

میاں استمانی لبزانک (56/53)

ن م راشد/ عابد علیم ـ منوچہر آتشی/ امام جان امام ـ میکسم تانک/ جمیل امام ـ

سچکان راست (68/57)

بالاچ کلبری ـ ملا فاضل ـ عبدالرحمٰن شمیدی ـ عبدالغفور غازی ـ اصغر دادرس ، ایوب ایل ـ خالد موسیٰ ، رؤف راز ـ مینل یار ، عمر حاجی ـ شئے منصور ، حمزہ عباس ـ عارف داد ، قاسم فراز ، شریف قاضی ـ برکت بیتاب ، مزار افسوس ، امام داد ، ظریف زدگ ـ حکیم سوہش عبدالواحد مسافر ، حنیف عادل ،نصیر فراز ـ

گدارے گوں قاضی ءَ (90/69)

Extrovert ءِ شوباز مجیب مجاہد

حداز ندگ بکنت مئے قاضی ءَ اے آر داد

مبارک قاضی ءِ شاعری ءِ بابت ءَ ... غلام جان نواب

قاضی مبارک ءِ شاعری رفیق عادل

ہر چی کہ است انت عبدالواحد عابد

واحد کمال ـ محمد گوادری ، جاوید حیات ـ صادق نگوری ، مولا جان مجروح ـ صادق وفا ، سرتاج مومن ، ندیم صالح ـ شعیب شاداب ، مجید ساجد ، عبدالخالق ارمان ـ

پلانی پیش گاہ ءِ ہوا (96/91)

امیری ، محسن بالاچ ، یعقوب سیفی ، امین گشتی ، احمد ابدال صادق وفا ، رحمدل رمضان ، غنی گنوک/ معراج بلوچ ـ

شونگال

بلوچی لبزانک ءِ بابت ءَ چندے مردمانی گمان ہمیش انت کہ گوں بلوچی ءَ Committed مردم نیست۔ گواھے آ شاعر بہ بنت یا رمکار۔ ہمک کس وت پہ دیم نبشتگ کنت ءُ ہرچی نبشتگ کنت بزاں یک خاصیں مقصدے یا تحریکے نیست چو شکہ مروچگیں سائنسی دورءِ لوٹ ءُ ضرورت انت۔ مروچگیں لبزانک ءَ تو چہ سائنسی حد بندی آں کشت نہ کنئے۔ زیکیں لبزانک ءِ بنیاد خیال پرستی ءِ سراایرانت۔ تصوراتی رجحانات گیشتر گندگ بنت بلے مروچی گوں دنیاءِ ہچ لبزانک ءَ چوش نہ انت۔ مروچگیں انسان یک دزگٹیں (Busy) انسانے، آئی ءِ راروزگار، سیاست ءُ ایندگہ زمینی راستیاں یک عملی مردے جوڑ کتگ۔ آئی ءِ تہا مادیت پسندی ءِ تب ءُ میل سک بازتوانا ءُ جہل بن(Deep routed) انت۔ زیکیں لبزانک ءِ تہا لذت پسندی یا آزادخیالی گیشتر انت وہدیکہ انوگیں لبزانک گوں چاگردءُ بنی آدم ءِ حقیقی جیڑہاں تران کنت۔ اے لبزانک گیشتر Committed بوگ لوٹیت۔ اگاں کمیٹڈ بوگا چہ مراد ہمیش انت کہ مردم (Full Time Devotion) بدنت تہ گوں بلوچی لبزانک ءَ اے وڑ ممکن نہ انت۔ آئی ءِ باز اسباب انت، ایش معاشی، سیاسی، سماجی ہم است انت ءُ نفسیاتی ہم۔ لبزانت ءِ واستا الّمی انت کہ چہ ادب ءَ گیش گوں وتی جندءَ Committed بہ بیت۔ چیا کہ لبزانت یا شاعرے داں وہدے گوں وتی ضمیر یا نفس ءَ Committed مہ بیت آئی ءِ واستا یک مثبتیں ءُ افادی ادب ءِ سرا چگ سک باز مشکل انت۔ نوں سوال ایش دیما کیت کہ بلوچی لبزانک ءِ تہا مارا چونیں مردم گندگا کاینت ءُ آہانی فکری استبداد یا توانائی چنکد انت۔ عطا، سید، گل خان نصیر، مراد ساحر، غنی پرواز، محمد بیگ بیگل، غلام فاروق بلوچ، اے آرداد، شے رگام آزات جمالدینی ءُ دگہ دگہ کل داں وتی وس ءُ گنجائش ءَ کمیٹڈ مردم انت۔ ایشانی شعرو نبشتانک ءُ نگیں کارءُ آہانی فکروت اے ھبرءِ گواہی ءَ دینت کہ آہان ءَ یک مقصدے است، آہان ءَ یک لبزانکے، یک زبانے، یک کلچرے است ءُ آ ہے نیت ءَ وتا گوں لبزانک ءَ Contribute کنگا انت۔

مبارک قاضی/مہمان شونکار

سچکان

نگد/نبشتانک

۲۲ جولائی ۲۰۰۱ ءَ ماں تربت ءَ بلوچستان اکیڈمی ءِ بندوبوج ءَ
منیر مومن ءِ لچہ "بستارءِ باندات" ءُ میر عمر میر ءِ غزلے ءِ
سرانگدی دیوان بے بوتگ ات۔
دیوان ءَ پیش بوتگیں لبزانت نبشتا نک ہمیش انت کہ شمئے دیما انت۔

(ادارہ)

بستارءِ باندات

منیر مومن

سفر اوشتا تگیں آپے،
تاں ارواہ آس ءِ دریاہاں مہ امبازیت
پدانی کاروان شوںز بستگیں تالا بےءِ پُر سانی آ دینک انت
بلے موسم بدل بیت
تہ بدل بنت بہت در چکانی
بدل بنت رنگ در چکی ساہگانی
ساہگ ءَ اوشتا تگیں مرگ ءِ زباں مٹ ایت
وداراں کدوءِ آس وہدے آزمان ءِ ماہ ءُ استالاں ملامت کنت
بنی آدم کہ ہردیں نیتانی ساتگیں زہراں ہوار گیج ایت گوں درماناں
ءُ گوات ءَ راوتی رنگ ءِ تب ءَ رنگ ایت
تازیدءُ کوہسارانی تپاوت پشت کپیت نہ دشت ءُ دریاءِ
کہیر چہ ایوکیءِ ایمنی ءَ بنت زبہرماں جنگل ءُ وڈّاں
ملوریں شانتلانی دیدگ ءِ بستار چے مانیت
کپوتانی تب ءِ زندان ءِ ہشتاں گوات ڈیرینیت
نہ دیستگ تو گلاب زیکیں مروچی چون نازبوانت
نزان ئے تو کہ چوں درچکانی حوں سبزانت

ءُ بنی آدم ءِ تاک ءُ برانت سُہریں
اے زندگی انت،
ہر کسی بستارءِ باندات ءَ گومائی گام جنت دائم
برے پُشت ءَ برے دیما
منی اے نوبت ءِ اروا ہ منا کہ چیزے پیشدا ریت
من پچماں داں کدی موکاں

زبان ارواہ ءِ شہدیں الوت کہ وہدے دودانی مانش ءَ بیت
تہ لبز ءُ لبز انت ہچ نہ مانیت
مدام چو بیت کہ ازم ءِ آپ ءِ روان ءِ کوہاں کسے نشاں کنت
تاں ھاک ریزگ بسات لوٹنت
سکین راست انت، نہ کشک تچک انت، نہ پادتیٔ انت
بلے روان ءَ
درامدیں دیدگانی امیت ءَ واب گندءَ
ءُ ہچ نہ جیڑءَ
مدام گوں ہمساہگانی عکساں دل ءَ تڑ ہین ءَ
کہ آپ ءِ آدینک ءَ شوئز بستگ
دلانی زنگاناں بس آس ءِ خمار شودیت
نگاہ ءِ دنزاناں حونیں ارسانی آبشارے بہ کنت پلگار
گناہگاراں کہ فاضل ءِ درچک ءِ ساہگ ءَ پہ دمے نہ اوشتاں
من زہرناکاں کہ سید ءِ ازم ءُ توان ءِ دامن منانہ سگیت
من کشتنی آں عطاءِ گلباگ ءِ نازبوہاں زرگ کہ زرتگ
من کشک مٹّات،
ملامتاں من

غزل

میر عمر میر

پاد دروھنت ترا ارساں گوں راہاں شودئے
باریں چنت روچ تو امروزءِ تماہاں شودئے

ماہکانی وَ وتی ساہگ ءَ اوشتات نہ کنت
ماہءِ شوہازءَ کجاں تنکیں چاہاں شودئے

اے تسلاہ ءَ پہ باندات ءَ ترا کس نہ دنت
تو دلءَ باریں کئی اوستانی صباہاں شودئے

لنٹ ہوشامی انت تئی ارس نہ دار اَنت چماں
تو وتی دامن ءَ دارئے مئے نگاہاں شودئے

زند چار روچی بہارے کہ شپے سہب نہ کنت
دیم ءِ روچاں پہ زرئے گوسگیں ماہاں شودئے

تئی بہشت دروشمیں دامن کدی بے حال نہ بیت
میر تو گریوئے دلءِ دُراہیں گناہاں شودئے

☆☆☆

بستارءِ باندات

غنی پرواز

''بستارءِ باندات'' منیر مومن ءِ لچہ انت کہ کُلی بیست و دو بندا نتے ءُ شاعرءِ نوکتریں لچہے مالوم بیت۔ چیا کہ آئیءِ شعرانی اولی کتاب ''نگاہءِ باطن ءِ سفر'' ءَ ھوار نہ انت۔

اے لچہءِ تو کا آ ہے گشیت کہ:

''زندیک سفرے۔ لس صورت ءَ اے سفر اوشتا تگیں آپ ءِ ڈول ءَ انت، کہ پہ مرتگیں دورءَ پرسیگ انت۔ بلے وہدے اے زند رژن و زانت ءُ جوش و جبز ہانی دریاہاں امبازیت ءُ گرم گیپت، گڑا موسم بدل بیت ءُ ہر نیمگا رنگارنگیں بدلی سدلی گندگ بیت۔ درچکانی بحت بدل بنت۔ درچکی ساہگانی رنگ بدل بنت۔ درچک ءِ ساہگ ءَ اوشتا تگیں مرگ ءِ توار بدل بیت۔ نوکیں و دارانی دورے بنگیج بیت۔ بنی آدم مُہرکمیں ارادہ داریت۔ ءُ چہ وتی ہے ارادہ ءِ زورءَ انچیں جہدے بنا کنت، کہ گوات ءِ دیما ہم ترّ ینیت ءُ جاوراں بدل کنت، کہ چریشی ءَ مزن ءُ کسان، ءُ تیارءُ نزورءِ تپاوت پشت نہ کپیت۔ کس تہنا نہ بیت۔ کس ملور نہ بیت۔ کس بندیگ نہ بیت۔ ہر کس آزات ءُ وشحال بیت۔ پُلانی وشّیں بو ءُ درچکانی سبزی ہر نیمگا تالان بنت۔ بلے آسر کہ اے زندانت۔ ایشی ءَ ہر کس وتی بستارءُ ہمت ءِ روءَ گوازینیت۔ اگن ما پہ دل دیماروگ لوٹیں، گڑا مارا نوکیں دورءِ لوٹ ہر صورت ءَ پورہ کنگ لوٹنت ______''

منیر مومن ءِ اے لچہءِ شرّی بازانت۔

آئیءِ بازدگہ لچہانی ڈول ءَ اے لچہ ہم یک تجرباتی لچہے۔ چیا کہ ایشی ءِ لبز جوڑ، لبزانی گچین کاری، لبزانی ردو بند، چہ لبزءُ لبز جوڑاں کشتگیں ھیال، طرز ءُ تکنیک ڈرہ نوک انت۔ چہ درستاں نوکتریں چیز آئی ءِ دولبزی، سہ لبزی ءُ چارلبزی لبز جوڑ

انت، کہ آہانی تو کا پدانی کاروان، پُرسانی آدینک، ودارانی کدوءِ آس، نیتانی ساتگیں زہر، ملوریں شاتلانی دیدگ ءِ بستار، کپوتانی تب ءِ زندان ءِ ھشت ءُ دگہ لہتیں ھوارانت۔

اے یک ڈولداریں لچہے۔ چیا کہ ایشی ءِ ازم، شکل، طرز، تکنیک، لبز، لبز جوڑ ءُ ایدگہ چیز جوان انت۔

لچہ ازمی صورت ءَ سوب مندانت۔ چیا کہ ایشی ءِ تو کا ازم ءُ ہنکپ چہ یکے دومی ءَ جتا جتا نہ انت، بلکیں گوں یکے دومی ءَ ھمدپ، ھم سنگ ءُ ھم تنگ انت۔

ایشی ءِ تو کا، تہی ءُ ڈنی جاورانی یکوئی ھم گندگ بیت۔ پر چہ کہ آئی ءَ یک ہبجیاوتی ءِ عالم ءِ گم ءُ گلانی عکاسی کتگ۔

اے لچہ مارگی ازم ءِ نمونہ یے۔ پر چہ کہ ایشی ءِ تو کا جبزہ ءُ مارگانی عکاسی شریں وڑے ءَ کنگ بوتگ۔

اے چہ درد داری ءَ سرریچ انت۔ اے ھبر ءِ گواہی ءَ لچہ ءِ گیشتر بند دی انت۔ چوکہ: سفر اوشتاتگیں آپ۔ ناں ارواہ آس ءِ دریاہاں مہ امبازیت۔ پدانی کاروان شوزنز بستگیں تالاب ءِ پُرسانی آدینک انت۔ ملوریں شاتلانی دیدگ ءِ بستار۔ چے مانیت۔ اے زندانت۔ ہر کسی بستار ءِ باندات ءَ گومائی گام جنت دائم ـــــ

اے یک جُہلیں لچہے۔ ایشی ءِ تہا پکری جُہلی ھم گندگ بیت، ازمی جُہلی ھم ءُ زبانی جُہلی ھم۔

لچہ ءِ زبان ھم منیر ءِ وتی جتائیں زبان انت کہ ایشی ءِ تہا لبز ءُ لبز جوڑانی پہک وپلگاری، جتائیں کارمرزی ءُ جتائیں ردوبندھاس تریں چیزانت۔

لچہ پکری صورت ءَ یک دیمروی پسندیں لچہے۔ ایشی ءِ ہنکپ "وہد ءِ لوٹ" انت، کہ پورہ کنگی انت۔ اگن ناں دیمروی مشکل بیت۔

لچہ شکلی صورت ءَ آزات لچہے۔ ستر کہ ایشی ءِ تو کا رم لچہ ءِ رنگ زیات انت۔ بلے رم لچہے گشگ نہ بیت۔ پر چہ کہ ہر جاگہے رم لچہ ءِ رہبندانی پابندی کنگ نہ بوتگ۔

ایدگہ لچہانی ڈول ءَ چرے لچہ ءَ ھم منیر ءِ جتائیں طرز شری ءِ سرا مارگ بیت، کہ آئی ءِ شاعری ءِ پیداوریں بستار ءَ مستریں مانزمان انت۔

لچہ ءِ تکنیک ھم شاعر ءِ بازدگہ لچہانی تکنیک ءِ ڈول ءَ نوک انت۔ اے بیانی ءُ روایتی لچہے نہ انت۔ بلکیں اشارہی ءُ نشانیداریں لچہے۔ ءُ ایشی ءِ تو کا باز جاگہ ءَ اشارہ ءُ نشانیانی زبان کارمرز کنگ بوتگ۔ چوکہ سفر، آس، موسم، کدو، زہر، درمان، زید، کوہسار، دشت، دریا، کہیر، جنگل، وڈ، تاک و بر ءُ دگہ ہے ڈولیں۔

لچہ "نوبت ءِ ارواہ" ءِ نمائندگی ءَ کنت۔ چیزے مدت ءَ پیسر دیمروی پسندانی روءَ نوبت ءِ ارواہ یا روح عصر ءِ مطلب ھوریں ملکت ءُ سائنسی لیکہ بوتگ مرچاں ھوریں ملکت ءِ لیکہ نزورتر اتگ۔ بلے سائنسی لیکہ ءِ سرا اگنت دراھیں دیمروی پسند

پیسری ڈول ءَ پہ مُہر کمّی ہم تپاک انت، کہ شرک و پال ءُ ایدگہ کوھنیں پکر وھیالانی حلاپ انت ءُ دور ءُ باریگانی بدلگ ءِ ہمراہی ءَ ہر پیمیں بدلی سدلی ءُ دیمروی ءِ حق ءَ انت۔

ہر چُند کہ نوکتریں لچہ ءِ بستار ءَ ایشی ءِ تو کالبھتیں نزوری گندگ بیت، کہ آہانی تہا رِدم ءِ کمّی، روانی ءِ کمّی، پہتہ ئی ءِ کمّی، رِدومی شکل ءِ کمّی، زندگیں یکوئی ءِ نہ بوگ، عطا شاد ءِ اثر ءُ جاگہ جاگہے بےضرورت ءَ بلوچی لبزانی بدل ءَ اردو ءُ فارسی لبزانی کارمرزی ہوار انت۔ چوکہ: یک جاگہے تلاوگ ءِ بدل ءَ تالاب، دگہ جاگہے کوھستگ ءِ بدل ءَ کوھسار ءُ دگہ جاگہے بندی جاہ یا بندی خانہ ءِ بدل ءَ زندان کارمرز کنگ بوتگ۔ چریشی ءَ ابید لچہ ءَ رامُپتامپت دارج کش دیگ بوتگ ءُ ماں دو بہرانی تو کا سرجم کنگ ءِ کوشست کنگ بوتگ۔ بلے گوں کمّکے چارگ وٹپاسگ ءَ ہے مارگ بیت کہ لچہ وتی اولی بہر ءِ تو کا سرجم انت ءُ دومی بہر غیر ضروری ءُ گیشیں چیزے، ءُ گوں اولی بہر ءَ ہچ رنگ ءَ دپ نہ وارت۔ ہمیشا شاعر ءَ بائدانت کہ دومی بہر ءَ چرے لچہ ءَ بسند یت ءُ دگہ لچہے جوڑ بکنت۔ اگن شاعر ءَ کے گیشتر کوشست بکتیں، گڑا اے انگت ءَ ڈولدارتر، مانادارتر ءُ سوب مندتر بوتگ ات ءُ انگت ءَ شرتریں لچہے ءِ بستار ءَ دیما اتکگ ات۔

پدا ہم، اے یک ھلکیتے، کہ ھوریں صورت ءَ، ہے رنگ ءَ ہم، اے ہر حساب ءَ، یک جوانیں لچہے۔ ءُ ہمیڈ ولیں جوانیں لچہ ءِ گالانی برکت ءَ، منیر مومن بلوچی زبان ءِ نوک تریں دور ءِ دیماتریں شاعرانی رم ءَ ہوار انت۔

ساچشتی زانت ءِ شاتکامی ءُ تاک و برکنگ ءِ حاطرا انگدی زانت الم انت ءُ نگد ءِ تہا رژن و جلوانا کی چہ ساچشتی بودنا کی ءَ کئیت۔ جوانیں نگد حافظہ ءَ راست کناں، شائستہ ءِ ھوشمندیں وانوکِ ودی کنت۔

(آل احمد سرور)

منیر مومنؔ ءِ آزات نظم ءُ میر عمر میرؔ ءِ غزل ءِ چک ءَ نگدکاری

پیرل شئے تگری

چوشکہ مروچیگیں دیوان ءَ واجہ منیر مومن ءِ یک آزات نظمے ''بستار ءِ باندات'' ءُ میر عمر میر ءِ غزلے پہ نگدکاری ءَ ایر کنگ بوتگ ءُ منا راسلاہ جنگ بوتگ کہ من وتی حیال ءُ لیکہاں درشان بکناں۔ من اے بابت ءَ بلوچستان اکیڈمی ءِ سکتانی منت واراں کہ آیاں منارا اے لائقی ءُ عزت بخشاتگ۔

چونائی ءَ بنیآدم چہ بندات ءَ کائنات ءِ شررنگی ءِ منوک انت۔ ہے کائنات ءِ تہا بنیآدم ءِ جنداوں ہوار انت۔ چہ ہمار وچ ءَ کہ بنیآدم ءَ وتی زند بندات کتگ آ وتی مارگ ءُ مارشتاں یک شریں رنگے ءَ درشان کنگ ءِ جہد ءَ انت۔ بنداتی دور ءَ انسان ءَ وتی مارگ ءُ مارشت نقش ونگارانی رنگ ءَ درشان کتگ انت کہ انوگیں دیماشکیں دگنیا ءَ آہاناں ''فنون ءِ لطیفہ'' ءِ نام پر کنگ بوتگ یا ''آرٹ'' اش گشنت۔ وہدے انسان ءَ شعوری زند ءِ تہا گام ایر کتگ گڑا ساز و زیمل ءِ رنگ ءَ ءُ پدا شاعری ءِ رنگ ءَ ءُ ادب ءِ آدگہ تہرانی تہا وتی دل ءِ ھلاں درشاں کنان ءَ پیداگ انت۔ انسان ءَ سازماں ہپت سُرانی تہا بہر کتگ ءُ پدا ہمک سرے ءِ بازیں شاہ ءُ بولو کے اوں اڑ داتگ ہے وڑا شاعری اوں بازیں تہرانی تہا بنشتہ بیت ءُ گشگ بیت۔ ایشی ءِ بُنی دیل انسان ءِ ماں دگنیا ءِ تہا بہر ءُ بانگی انت پمیشکا ماں دگہ دگہ ملک ءُ زباناں دگہ دگہ وڑا یا تہرانی تہا شعر پر بندگ بوگا انت دانکہ ہما ھند ءِ ءُ ہماراج ءِ تب ءَ ہم تہیں شعری بسات دارگ بہ بیت۔ چوش اوں بیت کہ ہمساہگیں راجاں، ہمساہگیں ملک ءُ ہمساہگیں زباناں یک تہرے ءِ شاعری باز جاہاں رواج گیپت۔

شاعری ءِ بابت ءَ بازیں زانتکار، کواس ءُ فلسفائراں وتی وتی مارشت بیان کتگ انت چوشکہ افلاطون ءَ گشتگ کہ شاعری دروگ ءِ مات انت ءُ شاعر دروگوانت بلے ہمودا (یونان ءَ) ارسطو ءَ گوشتگ کہ شاعر چا گرد ءِ زانتکاریں مردم انت ءُ شاعری آیانی زانتکاری ءِ درانگازی انت۔

چونائی ءَ گشنت کہ شاعری ءِ نام یونان ءِ زانتکاریں ءُ نامداریں شاعر ''ہومر'' ءَ ایر کتگ ءُ بنداتی شعراوں ہمائی ءَ پر بستگ۔ ہومر ءَ ''الیڈ'' (ILLAD) ءُ ''اوڈیسی'' (ODESSEY) نامیں شعر چہ ۸۵۰ سال پیش چہ مسیح ءَ نبشتہ کتگ انت۔ اے

درگت ءَ سبط حسن نامیں پٹ و پول کارے ءَ ماں ''پاکستان میں تہذیب کا ارتقا'' نامیں کتاب ءِ تہا نبشتہ کتگ کہ دگنیا ءِ
اولی لچہ ''مہا بھارت'' انت کہ ''کوی ویاس'' نامیں لچہ کارے ءَ شش سد سال پیش چہ مسیح ءَ نبشتہ کتگ کہ راست نہ انت۔

شاعری ءِ بابت ءَ انگریز چکاس کارے ''میتھیو آرنلڈ'' نبشتہ کنت کہ شعر زند ءِ چکاس انت ءُ اسلوب لچہ ءِ بنداتی لوٹ
انت۔ یک عرب چکاسکارے نبشتہ کنت کہ ''فلسفہ ءِ بیان کنگ دگہ ھبرے آ شعر گوشگ نہ بیت۔ اگاں شعر ءِ تہا ویلانی ءُ فلسفہ ءِ گپ
جنگ ھُردری بہ بیت گڑا گونڈ دارگ بہ بیت دانکہ شعر فلسفہ ءُ تارتیخے جوڑ مہ بیت پرچا کہ شعر بنیاد دم ءِ سساءُ شادان ءُ جہین ءَ دش کنگ ءِ
درءُ راہ انت کہ انسان ءِ ھلاں گرم بہ ترّین ایت ءُ ارواہ ءَ بے تاہیر بکنت ہمیشکا گشنت کہ شعر ءِ تہا سساسا چگ بیت''۔ اردو زبان ءِ
چکاسکار مجنون گورکھپوری شاعری ءِ توسیپ ءَ کنت ءُ گشیت کہ شاعری در چکیں ءُ پُرزیمریں گالانی تہا وتی دل ءِ ھل ءُ باہندانی درشان
کنگ ءِ نام انت۔ ایش ات شاعری ءِ یک سک کسانیں پجارے کہ اگاں ایشی ءَ گوں مروچکیں دیوان ءَ بازیں نزیکی ءُ ہمگرنچی نیست
بلے ھبر ادبی انت ءُ دیوان اوں ادبی یے۔

چوشکہ مئے مروچکیں دیوان واجہ منیر مومن ءِ یک نظمے ءِ ءُ واجہ میر عمر میر ءِ یک غزلے ءِ نگدکاری ءِ بابت ءَ دارگ بوتگ
ہمیشکا مارا وتی گپانی کیت ءِ لگام ھمے نیمگا ترینگی انت ءُ اولی پرام ءِ نظم۔ نظم باز رنگ ءَ پر بندگ ءُ نبیسگ بیت چوشکہ ''بلینک
ورس'' (Blank Verse) انگریزی تہرے ءُ ما آئی ءَ سلھیں لچہ یا نظم گشیں کہ ایشی ءَ گوں (ردیف ءُ قافیہ) یا ردءُ پیشرد ءَ نبشتہ کن
انت ءُ ابید ءِ ردءُ پیشرد ءَ اوں نبشتہ بیت بلے وزن ءُ سنگ یے بروبر بنت ءُ بلوچی کلاسیکی شاعری ماں ھمے تہر ءَ پر بند ءُ نبیسگ بوتگ۔ نظم
ءِ دگہ تہرے ءَ آزات نظم یا لچہ گوشنت کہ بندر ءَ چہ فرانسیسی شعری تہرے کہ ''ورس لبرا'' (Verse Libra) گشنت ءُ انگریزی ءَ
اے تہر ءَ ''فری ورس'' (Free Verse) ءِ نام پر کنگ بوتگ۔ آزات نظم ءِ تہا ردءُ پیشرد ءِ زلورت نہ انت۔ اے تہر ءِ شاعری ءِ
سنگ ءُ وزن بہر بہر بنت ہکر نکر بنت اگاں جاہے دو بہرانی تہا بیت گڑا دگہ جاہے چار و پنچ یا چد و گیش بہرانی تہا اوں نبیسگ بیت۔ شاعر
ءِ سرا ہچ پابندی نیست۔ ہرچ وڑے ءَ کہ شاعر وتی ھلاں وتی زانت ءُ زانگ ءِ پڑ ءَ درشان کت کنت، بکنت۔ اے تہر ءِ شاعری ءَ ماں
بلوچی ادب ءَ سک دیرینہ انت بلکیں ایشی ءِ شون چہ آزات جمالدینی ءَ رسیت بلے گیشتر اے تہر نمیرانیں عطا شاد ءَ دیما آورتگ ءُ واجہ منیر
مومن ءِ نظم ءِ شاعری ھمے تہر ءِ تہا انت۔

چرے گپاں رندنوں ما واجہ منیر مومن ءِ نظم ءِ نیمگا روئیں کہ منیر صاحب ءَ وتی شاعری ءِ جوہر ماں اے پڑ ءَ چوں پیشدا شتگ
انت۔ ''بستار ءِ باندات'' واجہ منیر مومن ءِ نبشتگیں یک آزات نظمے۔ اے نظم ءِ جہلانکی چو بے گوازیں زر ءَ انت کہ ایشی ءِ زیرا آپ ءَ
رسگ ہرکس پہ دیم ءِ وس ءَ ذن انت ءُ پریشی ءِ نگدکنگا یک شریں ءُ پہتہ کاریں نگدکارے پکار انت کہ ماں بلوچی ادب ءَ انگت نایافت
انت البت ہرچ مُرگ بال ءِ وت۔ من واجہ منیر مومن ءِ نظم ءِ چک ءَ وتی زانت ءُ زانگ ءِ ردءَ لہتیں سدر نبشتہ کتگ۔

منیر مومن ءِ نظم ءِ اولی شعر چو اے وڑا انت کہ:

سفر اوشتاتگیں آپے
تاں ارواہ آس ءِ دریاہاں مہ امبازیت
پدانی کاروان شوزنِ بستگیں تالابے ءِ پرسانی آ دیک انت

من سر پد باں کہ شاعر گشیت کہ سفر ءَ، سفر ءِ یا زندگی ءِ یا تحریک ءِ کجام یک مانا یے ءَ بزدرئے تناد بدیکہ سفر ءِ مسافرانی تہا یا
زندگی ءِ واھندانی نیام ءَ یا تحریک ءِ کارکنوک ءُ باسکانی دل ءَ قربانی ءِ جوش ءُ جزبگ ءُ سرمچاری ءُ مہبت بزاں آس ءِ دریاہانی امبازگ ءَ تیار
ءُ ساجو مہبت گڑا ہما سفر یا ہما زندگی یا ہما تحریک ءُ جنز چو اوشتاتگیں آپے ءِ وڑا انت کہ یک شوزن بستگیں تلاوگے ءِ تہا بند بہ بیت۔ ابید ءِ
جزبگ ءُ جوش ءُ سرمچاری ءُ عمل ءَ ہمشکیں رد آیا ہمشکیں گون ءُ ہوار بوگ یا ہمشکیں پوتاری ءُ جاک ءِ مسال ءُ دردر ہما اوشتاتگیں آپ ءِ

تلاوگ ءِشونزانی منجاری انت یا پرس ءِ دارگ انت چوشکہ بلوچ راج ءِ بے آسرا تیں زندگی ءِ سفرانت یا اوشت آماچیں ءُ ناتیا کیں تحریک ءُ جنزانت کہ شونزاش بستگ ءُ شاعرا ے کمزوری ءُ کوتاہی ءَ ہما سفر ءِ کاروان ءِ سوہو ءِ یا تحریکانی بامرداں گواجاریت ءُ دیمترا گشیت کہ:

بلے موسم بدل بیت
تہ بدل بنت بھت درچکانی
بدل بنت رنگ درچکی ساہگانی
ساہگ ءَ اوشتا تگیں مرگ ءِ زبان مٹ ایت
ودارانی کدو ءِ آس وہدے آزمان ءِ ماہ ءُ استالاں ملامت کنت

بزاں ہما کسانیں کارندہ ءُ باسک یاراج ءِ پسگ کہ پہ وشیں ءُ آزاتیں زندے ءَ، دیمروئیں تحریکے ءَ اگاں دل ءُ ستک انت ءُ وتی ودارانی کدو ءِ تہا یا وتی ہلک ءُ میتگاں یک آسے روک کت کنت یا آوازے چست کت کنت ءُ آزمان ءِ ماہ ءُ استالاں بزاں وتی ہما سروک ءُ سوہو ءُ سالاراں ملامت کت کنت کہ آیاں ماراا وشت ءِ آماچ کتگ، مئے وا ہگ اِش چو اوشتا تگیں آپ ءَ اوشتاریتگ ءُ شونز اش بندائیتگ گڑا آ دلپروش مبنت پرچا کہ وہد یک ڈول ءَ نہ اوشتیت، موسم بدل بوت اوں بنت، درچکانی بھت اوں بدل بنت۔ درچکانی تنکیں ساہگ بزبوت بنت۔ ساہگ ءِ اوشتا تگیں مرگانی آوازاوں مٹ بنت گڑا ماوانسانیں مئے قسمت چوں بدل بوت نہ بنت۔ ما گلامی ءَ چوں آزات بوت نہ بئیں۔ پما بہارے چوں ودی نہ بیت۔ ہے در گت ءَ شیکسپئر ءِ یک نظمے منی دیما گوستگ ات منا آ نظم ءِ جند وا انوں یات نہ انت۔ بلے آئی معنا ءُ بزانت چو ہے وڑا اتنت۔ شیکسپئر ءَ گشتگ ات کہ من وتی کوٹی ءِ دیما کرسی یے جتگ ءُ نشتگ اتاں ءُ منی کوٹی ءِ پہوگاہ ءَ درچکے است ات تاکپنڈ ءُ ڈکال ءِ موسم ات ہما درچک پہ تاک ءُ چوڑ ءِ باندات ءَ گوش ءِ زاناں پاتو بوتگ ات یک جنگلیں مرگے بال بال اتک ءُ ہمے درچک ءِ بے تاکیں شاہے ءِ سرا نشت ءُ آوازے کش ات ئِے ءُ پدا بال ئِے کت ءُ شت۔ روچ ءُ ماہ گوزان بوت انت۔ ہور بوت، بہار ءِ موسم اتک۔ منی کوٹی ءِ دیم ءِ ہمے درچک تاک ءُ پُل ات، یک سہبے من چو پیسر نگیں وڑا کرسی ءِ سرا نشتگ اتاں چاراں ہما جنگل بال بال ءَ اتک ءُ درچک ءِ سرا نشت ءُ آوازئِے درئِے کت۔ جنگل ءِ اے آواز ءَ چہ ہما آواز ءَ باز فرق ات پرچا کہ آ گم ءِ آوازات ءُ اے گل ءُ شادمانی ءِ آوازات۔

دیمترا منیر مومن وتی نظم ءِ تہا گشیت کہ:

بنی آدم کہ ہردیں نیتانی ساتگیں زہراں ہوار گیج ایت گوں درماناں
ءُ گوات ءَ راوتی رنگ ءِ تب ءَ رنگ ایت
تا زید ءُ کوہسارانی تیاوت پشت کپیت نہ دشت ءُ دریا ءِ
کہیر چہ ایوکی ءِ ایمنی ءَ بنت زبہر ماں جنگل ءُ وڈاں
ملورین شاتلانی دیدگ ءِ بستار چے مانیت
کپوتانی تب ءِ زندان ءِ ہشتاں گوات ڈیرئیت
نہ دیستگ تو گلاپ زنگیں مروچی چون نازبوانت
نزان ئے تو کہ چوں درچکانی حون سبزانت
بنی آدم ءِ تاک ءُ برانت سہریں

بزاں بنیآدم اگاں ستک ءُ دل ہر چ کارے بکنت آ کت کنت پرچا کہ کار ءِ دار ءُ مدار نیت ءِ سرا انت ءُ اگاں نیت ئِے شر بہ

بیت آ شر شریں کار کت کنت چیزاں بدل کت کنت ہر دیں نیت ئے ہراب بہ بیت گڑا جان دراہ کنوکیں درماناں زہر ساہیت ءُ مان اوں کنت آ یانی ''ایکشن'' ءَ را ''ری ایکشن'' کنت۔ انسان بلوٹیت گوات ءَ را وتی تب ءَ کشگ پر مائیت۔ بنیآدم بلوٹیت وشیں زیداں کوہ، ڈیمبراں ملگزار، دشتاں دریا، زراں ہشکی کت کنت۔ انسان جنگل ءُ وڑانی کہیراں چہ ایوکی ءُ ایمنی ءَ زبہر کت کنت۔ ملوریں شانتلانی دیدگ ءِ بستار چے معنا داریت۔ تری کپوتانی کدوہاں بکروجیت۔ بنیآدم گلاب اوں رودینیت چراہاں پل ءُ بودر کنت ءُ درچک رودینت کنت آ سبز سبز بنت بر ءُ بُور دینت۔ انسان ہرچی کت کنت آئی ءِ بر ءُ تاک آئی ءِ جند ءِ حون انت ہمیشکا انسان ءَ اگاں گرانیں گے یا مشکلیں کارے سرا بہ کپیت آ ناامید مہ بیت آ وتی جہداں برجاہ بداریت آ سوبین بوت کنت دانکہ زندگ انت مرگ ءَ رند آئی ءِ درسیں سلاہ پچ گرگ بنت ہرچ کارے کنگی انت، زندگی ءَ کنگ بہ بیت دراہ ءُ زرنگی ءَ کنگ بہ بیت کہ رندا بستارے نداریت کس۔

منیر مومن وتی نظم ءَ گوں ہے تسلسل ءَ چو ہلاس کنت کہ:

اے زندگی انت

ہر کسی بستار ءِ باندات ءَ گومائی گام جنت دائم

برے پشت ءَ برے دیما

منی اے نوبت ءِ اروا ہ منا کہ چیزے پیشداریت

من چماں داں کدی موٹاں

شاعرا ے گپ ءَ منیت ءُ منینگ ءِ جہد کنت ءُ گشیت کہ زندگی ہر کسی بستار ءِ باندات ءَ گومائی گام جنت اگاں گاماں شُل داریت گڑا پُشت ءَ پَشت کپیت ءُ اگاں گاماں تیز وترند کنت دیمادر کپیت آئی ءِ باندات ءِ بستار گوں مرچی ءَ ہمگرنچ انت، شاعر وتی بابت ءَ گشیت کہ من کہ چیزے ماراں، چیزے گنداں آیاں وتی پر بندانی تہا ساران اش۔ من وتی چماں بند کت ءُ بُٹ ات نہ کناں پرچا کہ من شاعرے آں ءُ شاعر چاگرد ءِ چم پچیں مردم زانگ بنت۔

ایش ات ولجہ منیر مومن ءِ آزات نظم ءِ بزانت ءُ بلد کہ من ہما تچکی ءَ ''زاویہ'' (Angle) ءَ چاراتگ ءُ سرپدے بوتگاں۔ ایشی ءِ تہا زندگی ءِ بستار ءِ گپ یک شریں وڑ ءُ ڈولے ءَ جنگ بوتگ۔ بنیآدم ءِ وجودیت، کائنات ءِ ندارگ کشی، انسان ءِ مرت ءُ مارگ ءُ جہد ءِ شون گوں پہنتیں نکتہ کاریں وڑ ءُ ڈولے ءَ بیان کنگ بوتگ انت۔ ولجہ منیر مومن ءِ اے نظم ءِ تہا شری سک بازانت چراہانی تہا حیال ءِ جہلانکی، لبزانی گچین، شعریت، معناداری، پوشیدگی، حقیقت پسندی توسیپ ءُ ستا کرزنت۔ اے نظم ءِ تہا چُشیں کمزوری یے من ندیستگ کہ آیاں تالان بکناں یا شاعر ءِ شعر ءَ ایر بجناں البت نظم ءِ دومی بہر ءَ گوں اولی بہر ءَ ہچ وڑیں سیادی ءُ نزیکی یے نیست بلکیں آ جتائیں نظمے ہمیشکا من دومی بہر ءِ بابت ءَ ہچ نبشتہ نہ کتگ۔ منیر مومن ءِ اے نظم ءِ تہا دگہ نزوری یے کہ من دیستگ یکیں لبز ءِ یا گال ءِ یکرندے ءَ گیشتر کارمرز انت۔ درگال یا لبز منی دیما گوستگ کہ من آیاں ناراست سرپد باں۔ یکے ''ڈریئنیت'' انت ءُ دومی ''موٹان'' انت۔ ایشانی راستیں لبز ''ڈرینیت'' بزاں کروجیت ءُ ''بوٹان'' بزاں چمانی بند کنگ انت۔ ہے وڑا اگاں ''تالاب'' ءِ جاہ ءَ لبز ''تلاوگ'' زورگ بوتیں گیشتر زگریں بلوچی ات۔

ولجہ منیر مومن مئے نوکیں دور ءِ شاعرانی سرپ ءَ زانگ ءُ پجہ آرگ بیت۔ آ غزل ءُ نظم ہردو تہرانی تہا شاعری کنت بلے منا آئی ءِ پر بستگیں نظم چہ غزلاں دوست تر بنت۔ منیر مومن ءِ شاعری روچ پہ روچ دیما روان انت ءُ مشکل تر بوان انت کہ ہمک وانوک آیاں در برت نہ کنت بلے پرے گپ ءَ منیر میار بار کنگ نہ بیت بلکیں عیب ماسکان انت کہ کمان تیرنبارت۔ ہے وڑا املا فاضل، سید ہاشمی ءُ عطا شاد اوں مشکل پسندیں شاعر گشگ بوتگ انت بلے وہدو تی مازمان وت انت۔ منیر مومن ءِ دگہ کسانیں نزوری یے کہ من مار

اتگ ءُ چِدو ساری شون داتگ آ، آ ئی ءِ یکیں لبز ءِ ماں یکیں پر بندءَ یکرندے ءَ گیش کارمرز کنگ انت۔ چونائی ءَ یکیں لبز ءِ ماں یکیں پر بندءَ یکرندے ءَ گیش کارمرز کنگ ءِ چک ءَ پابندی وَ نیست بلے اے وڑا ہمالبز ءِ جلوہ ناکی ءُ شررنگی سُوَیت بائدیں شاعر چوشیں جاہاں ہمالبز ءِ ہم مانائیں یا ہم بزانتیں دگہ لبزے شوہاز بکنت ءُ کارمرز بکنت کہ بلوچی زبان ءِ دامن ءَ چوشیں گنج سک بازنت۔ بیوسی ءُ لاچاری ءَ دگہ علاج ءُ دارو نیست۔

نوں ما کائیں میر عمر میر ءِ شش جتکانی غزل ءِ نیمگا ءُ درستاں ساری یکبرے ما غزل ءِ یک کسانیں پچارے کنیں۔غزل ءِ لبز کہ سید ظہور شاہ ہاشمی ءَ ماں بلوچی ءَ دستونک رواج داتگ بندرا عربی زبان ءَ دراتگگ کہ چہ فارسی ءِ راہ ءَ اردو زبان ءَ ءُ پدا بلوچی شاعری ءَ اوں رواج گپتگ۔عربی زبان ءَ غزل گوں پیشردءَ بزاں قافیہ ءَ پر بندگ بوتگ ءُ رد بزاں ردیف کارمرز نبوتگ بلے فارسی، اردو ءُ بلوچی زباناں پیشردءَ ابید گوں ردءُ پیشردءَ اوں پر بندگ بوگا انت۔غزل ءِ اولی شعرءَ کہ دوئیں بند ہمردءُ ہم پیشرد بنت ''تلمل بند'' یا ''مطلع'' ئِے گشنت ءُ گڈی شعرءَ کہ شاعر ءِ پنام ئِے مان بیت ''کہربا بند'' یا ''مقطع'' گشگ بیت۔غزل ءِ ہر یک جتکے یا شعرے وتی جتائیں معنایے داریت بلے وزن ءُ بحر یک بہ بنت ءُ ردیف ءُ قافیہ یا ردءُ پیشرد چہ تلمل بند (مطلع) ءَ زوریت۔یازدہ جتک یا شعرءَ گیش اگاں غزل جاری دارگ بہ بیت گڑا پرائی ءَ دگہ تلمل بندے جوڑ بنگ لوٹیت بلے اے پابندی ءِ پرواہ بازشریں ءُ کتہ کاریں شاعراں نہ کتگ۔گیشتر شاعراں غزل ماں تا کیں یا تائیں شعراں پر بستگ ءُ غزل کم چہ کم پنچ جتک ءَ کمتر مہ بیت غزل ءِ سرجمیں توسیپ ءُ ستاہ ءَ بازیں وہدے پکار بیت پمیشکا اے بن گپ ءَ دگہ برے سرجم ءَ تران کناں انوں کایاں واجہ میر عمر میر ءِ غزل ءِ نیمگا کہ بازیں بلوچی زبان ءِ اے نوک درپشوکیں استال ءَ گوں غزل ءَ چچوک انصاف کتگ۔

غزل ءِ ردءُ پیشرد بزاں ردیف، قافیہ چوشکہ راہاں شودئے، تماہاں شودئے، چاہاں شودئے ءُ گناہاں شودئے بروبر ہم ساچ انت۔غزل ءِ وزن ءُ روانی یا بحر اوں ہم ماپ ءُ ہم سنگ انت چوشکہ غزل ءِ جندءَ سرجم ءَ واناں:

یاد دروہ انت ترا ارساں گوں راہاں شودئے
باریں چنت روچ تو امروز ءِ تماہاں شودئے
ماہکانی وَ وتی ساہگ ءَ اوشتات نہ کنت
ماہ ءِ شوہاز ءَ کجاں تنکیں چاہاں شودئے
اے تسلا ءَ پہ باندات ءَ ترا کس نہ دنت
تو دل ءَ باریں کئی اوستانی صباہاں شودئے
لنٹ ہوشامی انت تئی ارس ندارنت چماں
تو وتی دامن ءَ دارئے مئے نگاہاں شودئے
زند چار روچی بہارے کہ شپے سہب نہ کنت
دیم ءِ روچاں پہ زرئے گوسگیں ماہاں شودئے
تئی بہشت دروشمیں دامن کدی بے حال نہ بیت
میر تو گریوئے دل ءِ دراہیں گناہاں شودئے

لنٹ ہوشامی انت تئی ارس ندارنت چماں
تو وتی دامن ءَ دارئے مئے نگاہاں شودئے
زند چار روچی بہارے کہ شپے سہب نہ کنت
دیم ءِ روچاں پہ زرئے گوںکیں ماہاں شودئے
تئی بہشت دروشمیں دامن کدی بے ھال نہ بیت
میر تو گریوئے دل ءِ دراہیں گناہاں شودئے

میرءِ غزلءِ تہا یک لبزے ''کجاں'' اتگ بلکیں چہ کمپیوٹرءَ رد دراتگ کہ راستیں لبز بائدیں ''کجا'' یا ''کجام'' بوتیں۔ میر عمر میرءِ اے غزلءِ ڈکشن وش ءُ غزل واناک انت۔ گوں ارساں راہانی شودگ یا امروزءِ تماہانی شودگ، ماہکانیءِ ساہگ، ماہءِ شوہاز، زند چارروچی بہارے ءُ بہشت دروشمیں دامن انچیں تشبیہہ ءُ درورانت کہ وانوکءِ روحءَ تازگی ءُ توانائی بخش انت۔
بایدات کہ میرءَ وتی غزلءَ را یک شعرے (جہکے) گیش بکتیں یا کم بکتیں دانکہ غزلءِ تائیءِ رِوایات برجاہ بوتین۔ اگاں میر عمر میرءِ غزلءِ تہا نزوری یے است انت گڑا آ غزلءِ معنویت انت یا غزلءِ معنا مانگیشتگ چوشکہ غزلءِ دو بند بزاں یک شعرے یک سرجمیں معنایے بدنت بلے میرءِ غزل منی زانگءِ ردءَ چوش نہ انت۔ بایدءَ ایش ات کہ میرءِ غزلءِ ہمک جہکءِ سرا تبصرہ ءُ چمشانک دیگ بوتیں بلے وہدءِ کمیءِ سببءَ من آئیءِ غزلءِ دو شعرانی چکءَ پہ دروگپ جناں۔ یک جہکے چوش انت کہ:

لنٹ ہوشامی انت ارس نہ دارنت چماں
تو وتی دامن ءَ دارئے مئے نگاہاں شودئے

لنٹ ہوشام آماچ بہ بنت بزاں تالکاراش بستگ ءُ ارس چماں مدارنت بزاں چوشبندا نیں حمبرءَ بگوارنت ءُ بگوارنت گڑا آ مردم سک بزگی بیت پدا میر ہے مردمءَ را بگوش ایت کہ تو وتی دامنءَ دارئے ءُ مئے نگاہاں شودئے۔ منی حیالءَ دومی بند گوں اولی بندءَ ہمدپ ءُ ہم معنا نہ انت۔ دامنءَ پہ پنڈگءَ داریت یا دامنءَ داریت کہ مہ اڑیت ءُ مہ کپیت ءُ پدا باریں دامنءَ داں چچوک برز داریت ءُ میر چے گندیت کہ آئیءِ نگاہ شودگ بنت۔ اگاں میرءِ حیال ایش انت کہ ہما مردمءِ چوشیں جاوراں گندیت ءُ میرءِ چماں اوں ارس شلیت ءُ چم شودگ بنت گڑا بایدیں کہ دامنءِ لبزءِ بدلءَ دگہ لبزے کار مرز بوتیں ءُ اگاں میرءَ را دامنءِ لبز سک دوست انت ءُ لازم ہمدا کار مرزے کنت گڑا لبز ''دارگ'' ءِ جاہءَ دگہ یک لبزے زورگ بوتیں دانکہ شعرءِ معنا اے وڑا دراتک مبوتیں بلکیں میرءِ مطلب چوش انت کہ چوشیں بے واریں ساعتاں اوں ہما مردم چہ دگرءَ کمک ءُ مدد نہ لوٹیت ءُ وتی مددءَ وت کنت ءُ مئے چماں ہچ کنت یا مئے نگاہاں شودیت، بازوشیں سوج دکین یے بلے چہ شعرءِ اے وڑیں معنایےءِ کشگ پمئے بالادءَ گران انت۔
میر عمر میرءِ غزلءِ دومی شعرءِ بابتءَ کہ من برزا اشارہ کتگ آ غزلءِ ''مقطع'' انت کہ چوش انت:

تئی بہشت دروشمیں دامن کدی بے ھال نہ بیت
میر تو گریوئے دلءِ دراہیں گناہاں شودئے

چہ ے شعرءَ یک معنایے اے وڑ درکیت کہ شعرءِ گشوک میرءِ جند نہ انت بلکیں دگہ سہی مردمے کہ میرءِ دوستدارءَ گشیت کہ:

تئی بہشت در وشمیں دامن کدی بے ھال نہ بیت

پدا دیما گوں میرءَ کنت گشیت:

میرتو گر یوئے دل ءِ دراہیں گناہاں شودئے

یا وَ شعرءِ معنا چوا ے وڑا انت کہ میروتی دوستدارءَ وتی شعرءِ اولی بندءَ گشیت ءُ ھاموش بیت ۔ میر گشیت کہ:

تئی بہشت در وشمیں دامن کدی بے ھال نہ بیت

پدا میرءِ دوستدار میرءَ جواب گر دین ایت ءُ گشیت کہ:

میرتو گر یوئے دل ءِ دراہیں گناہاں شودئے

اے وڑا کہ شعرے ءِ ھمک بندءِ معناءَ تک ءُ گوز بہ بیت گڑا شعرءِ شعریت ہلاس نہ بیت بلے غزل ءِ پر بندگ ءِ وہدءَ ھے حیال ءَ ایر بکنت کہ دوئیں بند یکجاہ بہ بنت ءُ یک معنا یے در بئیت ۔ یک بندے مہ کشیت کہ شیر منیگ انت ءُ دومی مہ گشیت کہ روگن منیگ انت ۔

میر عمر میرءَ یک کسانیں مدتے ءَ ماں بلوچی شاعری ءَ پہ وت یک شریں جاگہے اڑ کتگ ءُ اے ''کریڈٹ'' آئی ءَ را گیشتر گشند ھاں داتگ ۔ میر ورنا ئیں شاعرے اگاں آ وتی کسان کسانیں کمزوریانی نیمگا حیال گور بکنت گڑا آئی ءِ شاعری ءِ آ ئندگ ءُ باندات روژ ناہ ءُ درپشناک انت بلے اگاں غرور بکنت کہ آئی ءِ شاعری بے عیب انت گڑا او ہد وتی مانز مان وت انت ۔

اے درگت ءَ بازیں یلی ءُ پوہزی ایں شاعر بوتگ انت بلے آیاں غروریت زیات کتگ کہ مرچی آ دہرءِ دنز ءُ مجانی تہا بیگواہ انت یا گند ومکند انت ۔ کس نہ لوٹیت کہ من گوشہ نشین بباں بلے وہد مجبور کنت ۔

☆☆☆

بستارءِ باندات

مجیب مجاہد

اے عکس ءِ اندازءَ Abstract، بوت ساڑی کنگ جاہءَ نندگی عکسے یک Roughly ءَ بنکپ ءِ Persona

Mask کہ ایشانی چنچ وشش لکیراں ماںگیشگیں وتی گوں عکس اے بوت، کنگ جہد ءِ پشدارگ ءِ صورت لکیرانی Mask تہا چندے پشدرءَ مستریں انسانی صورت یا آئیءِ Mask سہرات، بندرءَ عکسکارءِ بے چاڑی یا آئیءِ بے واری ءُ بیزاری ءَ ظاہر کنگا اتنت۔ عکس کارءِ باطن یا اندر آئیءَ مکن کنگا انت کہ آرواج گپتگیں یا Prevailing سسٹم ءَ گوں بائدانت کہ دیم پہ دیم بہ بیت بلے چکیں رنگ ءَ نیکہ Mask یا Persona ءِ، کارمردءِ شکل ءَ، وہدیکہ عکس کار گوں وتی تب ءُ بالادءَوت کاملیں مردم یے کہ ہزار موسم ءُ صد ہزار رنگانی واہند انت، چاگردءِ ہردومی سہی قد آوریں یا نزورتریں کردارانی دیما پرچہ Persona کارمردکنت، گڑا چوش گندگ بیت کہ چاگردے کہ اوشتءِ شکار بہ بیت مرادایش انت کہ آئیءِ تہا یکرنگی مان بہ کپیت یا ہے چاگردی جنز کہ سا کن بہ بیت گڑا الم بزاں کہ ''سفر اوشتاتگیں آپے''۔ ہرچند کہ آپءِ وتی جندءِ اندرءَ حرکت موجودانت، ہرگونڈیں یا کسانیں موجےءِ رندءَ دگہ موجے است دانکہ پشدرءِ مزنیں موجءَ کہ وتی کندیءَ سربیگءِ جہدءَ انت ہما عکسءِ وڑا کہ ہریک Mask یےءِ پُشتءَ دگہ Mask یےءُ ایشانی پشدرءَ مزنیں انسانی صورت یا Mask انت ابید چہ Maskءِ کارمردکنگا اے عکسءِ تہا دگہ ہم بازیں لکیر است ءُ موجودات ءُ ہریک لکیرے ہے رنگ ءَ گوں وتی بے چاڑیں یا بے واریں Mask آں گوں دچار کنگ بوتگ انت کہ ترا ہے گمان بیت کہ اے لکیر پہ زانت یا گوں شعوری کوشش ءَ کم ءُ گیش کنگ بوتگ انت داں کہ براہداریءِ گٹ گشاد بہ بیت ءُ ہے جمالیاتی سما یا جمالیاتی حسءِ وارءَ وش کنگءِ شعوری کوششءَ فنکار یا عکس کارءِ خارجی یا دری منظرءُ ندارگ مارا ز بردستیں رنگےءَ پیش داشتگ ہے مارگ بیت کہ لکیراں گوں ہمگرنچیں عکس کار وت ہے لکیرانی تہا مارا ڈسگا انت کہ ماچہ پیم اے لکیرءَ گوں دومی لکیرءَ یکجاہ بکناں انچو کہ نظم ءِ اے بند انت کہ:'' بنی آدم کہ ہردیں عیتانی ساتگیں زہراں ہوار گچیت گوں درماناں/ءَ گوات ءَ راوتی رنگءِ تبءَ رنگیت تازیدءُ کوہسارانی تپاوت پشت کپیت نہ دشت ءُ دریاءِ ''۔ کینگدا ریں طمعءَ گوں لبزانکءِ یا آئیءِ رپکءُ راہاں یا وتی ازمءُ فنءَ نقصءُ تاوانءَ ابید کہ منیر مارا ڈسگا انت اگاں تخلیق کار وتی ذاتی آئیڈیاءُ مقصدیتءِ ردءَ دری یا خارجی حوالہءَ وتی ازمءِ یا وتی تخلیق کرتگیں موادءِ ماراشونءَ بدنت، گڑا آ ہم یک حسابےءَ وتی مقصدءُ پلانءِ پابند گندگا کیت، گوات ءِ عمل ءَ ہم ماداتخلیقءِ اشارت سرپد باں ءُ کہیر کہ ساہگءُ مقام یا لبزانکءُ زبانءِ رنگءَ گندگ پیداک انت آئیءِ ایوکیءُ یکتائی یا آئیءِ وجدانی کیفیت زوال بیت ایشیءَ ابید تخلیق کارءِ زاویہ ءُ فکرءِ گارءُ بیگواہی الم صدق کنگ بیت، چوشکہ منیر وت ہم انچوش سرپد بیت کہ'' کہیر چہ ایوکیءِ ایمنیءَ بنت زہبرماں جنگلءُ وڈاں/ملوریں شانتلانی دیدگءِ بستار چے

مانیت'' ءُ راستی اے وڑا تہ ازمکارءِ کلیں باطنی کیفیت ءُ جذبات پُرشنت یا بے ترتیب بنت، ءُ منیر وت ہم خارجی حوالہ ءِ تخلیق ءِ حق ءَ نہ انت چوشکہ آ وتی کتاب ''نگاہ ءِ باطن ءِ سفر'' ءِ پیشگال ءِ تہا نویس ایت کہ ''حقیں شاعری ءِ حد ہمودا بنا بنت ہمودا کہ چم ،گوش ءُ زبان ءِ سیم سرگُٹ انت۔''

نہ تہنا مئے گورا بلکیں ازمکار مقصدیت ءِ Limited یا Fixed راہ ودراں مرچاں ہر کجا یکوڑ گندگا کیت۔ ما چونا ہا ہر تک ءُ پہنات ءَ مغربی ادبیات ءِ نوکتریں آئیڈیا آں پہ زانت ءُ مقصدوتی تخلیقی ورنہ ءِ سرا یلغار کنگ ءِ کوشش کناں تہ اے خارجی ذمہ واری، یا اے انفرمیشن ءِ رنگیں دانشورانہ تحریر مئے رودرآتکی یا بلوچی تخلیقی میراث ءَ تاوان دیگ ءَ ابید اے وتی ارزشت ءُ بستارءَ ہم زیاں کنت۔ اے رنگیں زبان کہ ترا پروفیشنل گندگ کیت یا اے Intellactual تحریرءِ اسلوب ءُ بیان ءِ تہا ترا یک جارحانہ اسلوبے گندگ کیت بقول ءِ رولاں بارتھ ''پہ ہاتر ادانشورانہ نبشتہ (Writting) ءُ زور ءُ غیر محکم بیت کہ اے رنگیں نبشتہ یا تحریرداں ہما وہدءَ ادبی تحریر یا لبزانکی نوشتہ بیت کہ آ ہچ وڑیں زوراوریں یا مزنیں طاقتے ءِ حصارءَ مہ بیت اے رنگیں تحریر کمٹمنٹ ءِ وہم ءِ تہا کپیت ءُ چدو پدسیاسی جوڑ بیت''۔ منیر مومن ءَ ہم ایشی ءِ کمن یا ممانعت کتگ، چوشکہ نظم ءِ دومی بہرءِ اے بند انت ''درامدیں دیدگانی امیت ءَ واب گندئے / ءُ ہچ نہ جیڑئے مدام گوں ہمساہگانی عکساں دل ءَ ترھین ئے / کہ آپ ءِ آدینک ءَ شونز بتگ''

پدا ہما عکس ءِ پابندی یا مقصدیت یا تخلیقی ورنہ ءِ سطح ءَ منیر مومن ءُ رولاں بارتھ ہما مقصدیت ءُ شعوری کوشش کہ پلان کنگ بیت منیرءِ گورا ''آپ ءِ آدینک شونز بندیت'' ءُ رولاں بارتھ ءِ گورا دانشورانہ رائٹنگ ہما ذیلی ادب یا Para literature ءَ پیداک کنت کہ آئی ءِ تہا نام گرگ ءِ ہمت ہم نہ بیت، سیاہ ءُ تاموریں دمکانی جہہ منند۔

منیر چوشکہ اندری مواد ءَ گیشتر اہمیت دنت ءُ دری یا خارجی مواد ءَ کم، وہدیکہ چاگردءِ تہا اے رنگیں کم لکی ءِ حیال گیش ءَ چہ گیش پیداک بہ بیت کہ ہرکس ءَ وتی جندءِ یسہ ءُ باور گمسار کتگ، وہدیکہ چاگردءِ اندگہ تک و پہنات چریشی ءَ اثر مند بنت تہ تخلیق ءُ لبزانک ءَ ''آپ ءِ آدینک شونز بندیت'' ہما عکس ءِ وڑا کہ عکس کارتر اوتی فرمان ءَ سوج کنت کہ اے لکیر گوں دومی ءَ کجام رنگ ءَ دچار کپیت، بلکل ہما عکس ءِ ندارگانی شکل ءَ کہ آئی ءِ اولی ندارگ ترا تخلیقا تانی پیدا بیگ ءِ کردءُ عمل ءَ پیشدار یت۔ چو منیر مومن ءِ نظم ءِ اولی ندارگ ءِ وڑا اسفرءِ اولی لکیرءَ بگر دانکہ آدینک ءِ سہی لکیرءَ چو عکس ءَ، ہر لکیرءِ تہا بار بار یکیں عمل ءُ کردءِ شعوری کوشش ہما عمل ءِ مُردگی یا آئی ءِ پُرس ءَ پدر کنت۔ منیر چو عکس کارءَ بے چاڑبی ءُ بیزاری ءِ اے عمل ءَ گوں دوئے تچکیں لکیراں پدر کنگ ءِ عمل ءَ سہرا کنت چوشکہ نظم ءِ آخری سے ایں بند انت، گوں ایشی ءِ ہجیگ ءَ بلوچی لبزانک ءِ بابت منیر مومن ءِ حیال ولیکہ وڑے نہ وڑے ءَ ظاہر بنت، کلیں پہنا تاں سطحی رنگ ءَ اندر بیگا پد مئے گورا اے حیال کیت رسیت کہ اے نظم مروچی ایں لبزانکی جنز ءُ ایشانی ہجیگ ءَ تخلیق ءِ اہمیت ءُ لبزانک ءِ تہا ہر ما نکشگیں آئیڈیا یا تھیوریانی چم بندو کائی لیب ءِ تاوان ءُ نقص ءِ مارا ڈس ءَ دنت۔ بندرءَ اے ہے رنگانی پد کردی شکل انت کہ ما گوں لکیرانی ہجیگ ءَ سہرا کنگ ءِ جہد کت۔

☆☆☆

میر عمر میرءِ غزل

مجیب مجاہد

انچیں یک ندار ہے کہ ایشیءِ تہا تسلسل موجود انت، ندارگ ءِ تہہ ءِ ہر گونڈیں زیدگوں یک دومی کڑی در کڑی انت، اے زیدانی گلاں چہ متاثر کنیں زیدگوں وتا ہم سنگ ءُ ایماندار بیگ ءِ زیدانت کہ مارا مخلصی یا یکبرے پدا سوچ بچار کنگ ءِ مواداں فراہم کنت ءُ ندارگ ءِ Back Ground ءَ عمل پذیریں پردیں ساز کہ مئے نادستری ءُ بیوسی ءِ ساز انت، ندارگ ءِ ہر یک زیدے ءِ تہا گوشدارگ بیت۔ ایشی ءَ ابید ندارگ ءِ تہا زندگیں مخلوق کہ اجتکی ءَ گور جنگ انت گوں وت ءُ گوں وتی دزگٹیاں انچوش Complicated یا گڑ منج ءِ شکار انت یا آیانی کردءِ گمان ہمنکس پیچیدہ ءَ مانگیشگ کہ ترا ہے گمان بیت کہ اے مخلوق سوسائٹی ءِ دودءُ ربیدگاں انچوش پابند کتگ کہ سازگر لاچار انت کہ اے پرسوزیں درداں سازءِ درد شم ءَ تالان بکنت، دومی پدا اے ہم کہ زانت ءِ ہما Concept کہ ہر یک زیدے ءِ تہا پدر انت، آ زانت ءِ جند ہم چو آیانی زندوڑا محدود یا ہما ہانی بالادءِ وڑا انت چو زبان ءُ نبشتہ ءِ رہبند ءِ وڑا، چو کو ہنیں تحریری رسم الخط ءِ وڑا کہ ہمیشا پدر کنگ نہ بوتگ کہ مردمانی تہا زانت چو جلدی ودی مہ بیت یا ہر کس ایشی ءَ ہیل گپت مہ کنت، بزاں: It was delibrately kept complicated,so that no any people could master it.

چہ ایشی ءَ ابید سازگر اے گپ ءَ ہم زانت کہ وہدے اے مخلوق کہ ہر وڑیں کارکردگی ءِ باندات ءَ سک باز Back ward انت آ کہ گوں وت سروچیر انت یا وتی ھیداں اوژناگ ءَ انت آدومی یا سہی ءِ درداں کجا شریدار بیت، سازگرءِ صوت ءُ آوازاں یا سازءَ چہ ہے ظاہر بیت کہ بے وسی ءِ ساز کہ جنگ بیتگا انت الم سازگر چہ ایشی ءَ زانتکار انت ءُ سازگرءِ ہے آگاہی پہ دومی ءَ سکین انت کہ آئی ءَ راڈاہدار کنگ بیتگا انت بلے اے سکین یک پردردیں سازے ءِ رنگ ءَ انت۔ ہمیشا ما ایشی ءَ سازءِ رنگ ءَ اِشکنیں کہ سازگر کہ وت ہم اے ندارگ ءِ تہا انت، وتی ندارگ ءِ تہا بیوکیں ہر جاندارءُ ساہدارءِ یا مخلوق ءِ تب ءُ ہیل ءُ بچہ کاریت ءُ ہمے گوشگیں تجربہ ءَ وتی ھندءُ زیدءِ مخلوق ءَ سر کنائینگ لوٹیت ءُ گڈسر افنکار پہ وتی دلبڈی ءِ ہاترا وتی سازءَ بند کنگا پیش وتی زیدءِ ندارگاں چہ بے سمانہ بیت بلکیں سازگر وتی ذات ءَ گوں رجوع کنت ءُ بلکیں ندارگ سازگرءِ بچگ ءَ آئی ءِ اندر

ءِ دنیاءِ تہا آسر بیت، بلے شعوری ءُ ارادی طورءَ آئی ءَ اے زانتکاری پیسر ارسیت کہ تئی یا منی کرد یا عمل اداچوں کارمردانت۔ سازگرءِ وتی ذاتی تجربہ ءِ سماہیّگا پد، آئی ءَ شعوری رنگ ءَ وتی ذات ءِ تہا ہما کردارگندگ کیت کہ آ چہ اے عمل ءَ پد سک پدردیگ انت بلے ذات سازگرءَ اے ہم سرپد کنت یا کنگ ءِ کوشش کنت کہ تئی سازعمل یا تئی ہما تجربہ کہ تئی سرگوست انت، آئی ءِ جلد ءِ اہمیت ءُ بستارچ رنگ ءَ کم نہ بیت ءُ آئی ءِ دائرہ ءِ کارءِ شاہگان بیگ ءِ نشانداری است ءُ موجودانت۔ تئی اے تجربہ کہ تو ایشی ءِ معنا کنگ ءُ پیشدرمرگ ءِ داں وتی وس ءُ واک ءَ جہد کرت، تئی تجربہ ءِ شاہگانی مدامی زانگ ءُ سرپد بیت۔

اے غزل ءِ تہا میرعمر میر کہ من آئی ءَ سازگرےءِ دروشم ءَ محسوس کناں ءُ گنداں وتی تجربہ ءِ تہا مارا ہم دعوت ِ فکر دنت:

ماہکانی وَ تئی ساہگ ءَ اوشتات نہ کنت
ماہ ءِ شوہازءَ کجاں تنگیں چاہاں شودے

پشانک

ع ص امیری

بالیچہ ءِ ورنا ہے منی سنگت ات۔ آئی ءَ عجمان ءَ الیکٹرونکس ءِ دکانے پچ کتگ ات۔ برے برے من آئیءِ دکان ءَ شتگ نشتگ اتاں۔ چیزے روچ ءَ منی روگ نہ بیت، آ کے دل تیر کہ بیت منی لوگ ءَ ٹیلی فون یے کت کہ منی حال ءَ بگریت۔ آ وہدی من لوگ ءَ نہ اتاں۔ منی مستریں بچ ءَ پسودات۔ آئی ءَ جست کت پلاں کس تو چتورے؟ اے ورنا ءَ جواب دات ''من چلگ بیتگاں''۔ منی سنگت قہقہہ کندگا ریک بیت۔ چہ وتی کرسی ءِ سرا لگشت بُنا کپت...... اے ورنا حیران بیت کہ اے مرد پرچیا کندگا انت۔ آخر ءَ جست ئی کت کہ تو چیا کندگائے؟ آ تُسان بوت، آئی ءَ وتی چمانی ارس پہک کتنت ءُ گوشت ئی'' ناں ناں ترا بے میار شاباش انت، ہچ نہ بیتگ، ماش کتگ جنین چلگ ءَ بیت، بلے مردین ءِ چلگ ءِ ما اولی رند ءَ چہ تئی دپ ءَ اش کنگا ئیں''۔

اے ھبر ءِ اشکنگا ورنا ءَ وتی غلطی ءِ سما بیت، نی جست ئی کت'' گڑا زکام ءَ بلوچی ءَ چی گوشنت؟''۔ آئی ءَ جواب دات ''زکام'' ءَ بلوچی ءَ ''پشانک'' گوشنت۔

وہدے من لوگ ءَ اتکاں، منا حال ایش دات۔ منی دوار یگ ءَ گوشت کہ مرچی تئی بچ ءَ ٹاپارے جتگ تو وتی سنگت ءَ ٹیلی فون کن عذر بہ لوٹ۔

من پہ وتی سنگت ءَ ٹیلی فون کت۔ چاراں، آ منی توار ءِ اشکنگا کندگا لگ ات ءُ گوشتی'' تو وتا زندیں زبانزانت ءُ ادیبے گوشگائے، تئی بچ ءِ حال ایش انت''۔

من گوشت'' واجہ ادءِ چک وت ماں وتا عربی ھبر کننت اشانی بلوچی چدو شرنہ بیت''۔

کسہ ہلاس نہ بیت

پتّائی

صبا دشتیاری

اِلک ءِ پرشگیں پال بندیں رہسر ءِ دیوانجاہ ءَ کہ چہ اودامیگ ءِ چارِیں نمگ درابوتگ ات، پتّائی لیب ءِ دیوان چومدام ءَ جم اتگ ات۔ فتک، صالو ءُ رموء وتی پتّادست ءَ اتنت ءُ رنگ لیب ءَ اتنت۔ بلے رموء بے چاڑ بے چاڑات ءُ دم پہ سہت دِرتگیں پال ءَ گونی ءَ چہ ڈن ءَ چارگا ات۔ دلگوش ئی بروبری ءَ لیب ءِ نیمگا نہ ات، ہمیشکا ردیں پتّا دورئی داتگ ات ءُ ہمیشی ءِ سبب ءَ لیب حراب بوتگ ات۔ الک ءِ جوڑی دارات ہمیشکا الک ءَ پہ زہروتی پتّادوردیان ءَ پہ کنت گشت:

''اے رموء مئے لیب ءِ تام برتگ۔ باریں دلگوش ئی کجا انت۔ چوشیں جاوراں لیب بے تام بیت۔ من لالا! لیب نکناں کہ .....

فتک ءَ پہ مسکرا گشت:

''چون بچا! نوں کہ پروش ورگائے گڑا پتاہاں دوردئے؟ وتی بار یگ ءَ ماراچون سئے سئے براں شکی ات داتگ ءُتو....

رموء یک نگاہے فتک چارات ءُ دومی نگاہ الک ءِ نیمگا چارات سرءَ کچینان ءَ گشت ئی:

''یارا الک! تو مپت ءَ منی سراز ہرئے۔ تو وَزان ئے کہ پتّائی لیب ءِ دیوان ءَ رفل مہ بیت گڑا منی دل ہچ پہ پتّائی ءَ نہ کشیت!

''اُپو! اے گنوکیں رفل ءِ زہیراں بے وارکتگ... توڑے! سوچ آ گنوک ءَ، پہ ایمنی بہ نند ءُ پتّائی بکن۔

اے صالو ءِ توارات۔

''یار! شما کدی اے پکر کتگ کہ رفل ءِ گپ مئے پتّائی دیوان ءِ بے چاڑی ءَ گارکنوک انت'' رموء درائینت۔

''ابا! اگاں ہنچو بے وارئے گڑا اے میتگ ءِ دومی گنوک ابل ءَ توار بکناں۔ آ چہ رفل ءَ سینئرتریں گنوک انت'' صالو ءَ گشت۔

''تو یار بل اے مانجائی ءَ۔ ابل وَ بہہ گنوک نہ انت۔ آ ایوکا شپ ءَ مردمانی لوگاں دورکنگ ءِ وہداں چہ لٹ ورگ ءِ ترس ءَ گنوک بیت دگہ پیا سارانت''۔

الک ءَ ہبر چکاپ ات۔

''منی وَ دل لیب ءَ نہ کشیت... شرانت سگریٹ ءَ روک بکن کہ سوٹے بجناں بلکیں لیب کنگ ءِ وپتگیں ھِل پادبیاینت''۔

رموء گوں طلب کشیں دیداں دِست صالو ءِ نیمگا شہارات۔

''یار! پُرِیں سگریٹ ءَ چیر کائی بکش ات کہ منی پیرک زہرمہ گیپت۔ آئی ءِ کلگ ءِ توار ءَ شما اشکنگا ات'' الک ءَ گشت۔

''بلے، دوست! سگریٹ ءَ وَ چیر دئے ایشی ءِ دوتائی بوءَ چون کن ئے؟ فتک ءَ پہ مشکرائی گشت۔

صالو ءُ پرِیں سگریٹے بن دات ءُ رموء ءِ نیمگا شہارات۔ رموء کہ یک سوٹے گپت گڑا الگ ءَ آ بے وارکت۔ ہنچو کل ات ئی کہ

چہ آئیِ ءِ چماں ارس درآتک انت ۔ ارس ئی کہ پہک کت انت ءُ سرئی چست کت گڑا چہ آئیِ ءِ دپ ءَ دراتک :

''اڑے! ہما انت کہ دیوان ءِ براہ رفل پیداک انت''۔

درستاں یکپارگی دیم ہما نیمگا کت ۔ الک چہ گل ءَ بال بوت کہ شگرانت رفل ءِ سبب ءَ رموپہ شہم لیب کنت ۔ بلے فتک ءَ وتی مورک محینت پرچا کہ آئی ءَ گوں رفل ءَ ہچ تب نیست ات کہ گوں وتی نچکیں گپاں مردمانی پاشکاں پادکنت ۔ ہمیشکا دیم ئی تہار کت ءُ پہ حاموش نشت ۔

رفل کہ نزیک ءَ اتک گڑا رموءَ وش اتک کنان ءَ گشت :

''بیا! رفل جان! مرچی دیر ات کتگ پرچا؟''

''دیر؟ دیر چیا گشنت ۔ منا گوں دیر ءِ مہلا ءَ چہ کار انت ۔ ہر وہد ءَ ہر جاگہ ءَ منی دل گشیت رواں''۔

رفل ءَ درائینت

''نوں بدارئی ابا! ہے گنوک ءِ ودار ءَ تو چوبے چاڑات ئے ۔ تئی دیما چے پشت کپت؟'' فتک ءَ پہ تہون گشت ۔

دیوان حاموش بوت ۔ رفل انگو آ نگو چاران ءَ اتک فتک ءِ کش ءَ ءُ پہ مہر گور گند جنان ءَ آئی ءَ گوں ڈک ات ءُ نشت ۔ فتک ءَ وتی دیم تہار کنان ءَ گشت :

''اڑے گنوک! ہے ستک پتک منا ہچ دوست نہ بیت ۔ بروآ نگو وتی لوٹوک رموءِ کش ءَ بہ نند''۔

''تراچہ کدیگ ءَ ستک دوست نہ بیت ۔ نوں اے دیوان ءَ حال بدیاں کہ پہ ستک ءَ تو کجا کجا شبر ہی گردئے ءُ.....

چدو پیش کہ رفل ءِ ٹیپ ءِ دپ ہچ بہ بیت الک ءَ وتی نیمگا ژپان ءَ گشت :

''توڑے چہورت! بیا منی کش ءَ بہ نند''

پتائی لیب پدا بنگیج بوت ءُ ہر کس گوں وتی پتاہاں دلگوش ات ۔ رفل ءِ آ یگ نہ بوت رموءُ الک ءَ ٹپ ماں ٹپ ءَ فتک ءُ صالو ءَ را چارسکی دات ۔ فتک بے چاڑات ہمیشکا انا گت ءَ جارئی پرینت :

''اڑے! نوں رنگ ءَ یلہ دئیت ۔ بیا ات بلیک کوئن ءِ پتائی کنیں''۔

''ابا! دانکہ رفل نشتگ شما ہے پیم سکی ءِ سراسکی ورِ ات ۔ تو چے کش ئے زاناں تو بلیک کوئن ءَ باج برئے؟ الک ءَ پہ مشکرائی گشت ۔

ظہر ءَ بنگیج بوتگیں اے پتائی دیوان داں عصر کزاءَ جاری ات ہے وہد ءَ چہ دیر ءَ یک پچکیں مردے ھیسک ءَ پیداک ات ۔ چہ آئیِ ءِ رواج ءَ انچوش جاہ اتک گش ئے دوئیں پادئی ہچ انت چو ہرّانی وڑا ۔ نزیک ءَ کہ رست گڑا دیوان ءَ نشتگیں مردماں پہ حیرانی گشت اڑے! اے وَمیست ءِ ملا انت'' بلے اے چوبے وار پرچا ملگا انت؟ رموءَ چہ سنکتاں جست کت

''نوں من شمارا چے بہ گشاں؟ عید ءَ اے ملاءَ ہمنکر گوشت وارتگ کہ بیچارگ ءِ لاپ بتلگ ءُ چچو روچ انت کہ درمان دارو کنگا انت بلے دنیگا لاپ ئی پہ راہ نئیت''۔ الک ءَ دیوان حال دیان ءَ گشت ۔

ملا کہ نزیک ءَ رست ءُ چم ئی پتائی دیوان ءَ کپت انت گڑا دیم ءِ رنگ ئی برگشت ءُ زندان ءَ ''لاحول'' گشان ءُ اے گمراہاں گوں غضبناکیں دیدگاں چاران اشتاپ اشتاپ ءَ شگوست ۔

رفل ءَ وتی سر چست کت گڑا دپ ءَ ملاءِ نیمگا کنان ءَ کوکارئی کت :

''اڑے او ملا! بچہ با......

فتک ءَ ہے دمان ءَ آئیِ ءِ دپ ءِ سرا دست ایر کت ءُ پہ نہر گشت :

''اڑے گنوک! ترا اچ نہ کنت کہ میت ءِ ملاءِ چوشیں ناہودگیں دانکاں گش ئے۔ زاناں دوزخ ءِ آس ءِ سچگی انت ترا؟

''تونی چے زان. ئے کہ اے ملا چہ چیزے۔ ایشی ءِ ظاہر ءَ مچار۔ من ترانوں چے بہ گشاں کہ یک روچے من پہ ردی میت ءِ پہ نماز ءَ شتگ اتاں گڑا آئی ءِ ٹی آنچگ ءَ دست جتگ ات۔ من ہم انچیں لگتے دپ ءَ جت کہ وتی پت ءِ ہیر ءَ یاد کنت۔

رفل ءَ پہ گج ءِ لیتار گنت

''یادا اڑے! گم بہ۔ بے چدا۔ تو دیوان ءِ لائق نئے'' صالو ءَ پہ زہر گران ءَ رفل ءِ باسک گپت پادکنگ لوٹ ات۔ ''یار! تو یک گنوکے ءِ گپاں زہر گپتگ ئے۔ اے بلئے ہرچی بکواس کنت الم نہ انت کہ ایشی ءِ حبر راست بہ بنت'' رمو ءَ رفل پدا نادینت ءِ درائینت۔

ہمنچک ءَ چہ کش ءِ میت ءَ بانگ ءِ توار چست بوت۔ دیوان ءِ نشتگیں دراہیں مردم حاموش بوت انت پہ بانگ ءِ شرف ءَ وتی پتائی لیب اش مہتل داشت۔ بانگ کہ آسر بوت گڑا فتک جان کشان ءَ پاداتک ءُ دیوان ءَ حال ءُ دیان ءَ گشت ئی:

''یار! من پہ نماز ءَ روگاں۔ کدی کدی حدا ہم یادکنگ لوٹیت''۔

رفل کہ یک نیمگے ژُگراتگ ات پہ تژن ءُ ریشکند گشت ئی:

''سنکتاں! ملا...... ءِ ہمبل روگا انت''۔

فتک ءَ رفل ءِ گٹ گپت ءُ ڈگار ءَ ئی جت ءُ پہ ہژم گشت ئی:

''تو پدا بکواس کت۔ گنوک! پوک! چپورت! ہمدا گٹ ءَ گران ءُ سارات کناں''۔

دراہیں سنکتاں فتک گپت ءُ سارت کت۔ فتک پہ نماز ءَ میت ءِ نمگا رہادگ بوت۔ اے سئیں سنکتاں دست سرا اتنت ءُ رفل ءِ آ وَرتگیں نلگیں جاورانی سرا حیران اتنت۔

بانگ ءِ ہلاس بوگا رند مردم یک پہ یک میت ءِ نیمگا روگا اتنت۔ چہ درستاں ساری ءَ الک ءِ پیرک درا بوت کہ وتی لٹ ءَ جک دیان ءَ نماز ءَ روگا ات۔ الک ءِ کستریں برات ءَ دست گپتگ ات۔ آئی ءِ دید نزور اتنت۔

رفل وتی مستیں رنگ ءَ نشتگ ات۔ آئی ءَ کہ الک ءِ پیرک آیگا دیست گڑا پہ مسکرا الک ءِ نیمگا دیم ئی کت ءُ گشت: ''اڑے الک! تئی پیرک وَ چیچ دیست نہ کنت گڑا میت ءَ چے لوٹیت؟ من زاناں اے پہ مرگ ءِ شوہاز ءَ چوتر ان انت''۔

الک چہ زہر ءَ ترکگی ات ءُ لوٹ ات ئی کہ رفل ءِ گوش بن ءَ شہماتے پربکشیت بلے رمو ءِ حیال ءَ آئی ءَ وتی زہر ایر برت۔

ہے دمان ءَ ناکومولک وتی اسپتیں کلاہ ءَ سرءَ کنان ءَ میت ءِ نیمگا روگا ات۔ آئی ءَ یک نگاہے پتائی دیوان ءِ ورنایانی نیمگا شانک دات ءُ پداوتی دوئیں ھینٹ ءِ وڑا کتنت ءُ زمین ءَ تھ ئی کت۔ چہ آئی ءِ اے حرکت ءَ سالو ءَ سک بد برت ءُ نرنڈان ءَ گشت ئی:

''اے اوں نوں وتانیکیں مردے لیکیت داں زیک ءَ ایشی ءِ کارو مرءژاء بہا کنگ بوتگ ءُ ہمیشی ءِ دارو ءِ ورگ ءِ سبب ءَ مئے میتگ ءِ سئے ورنا مرتگ ءُ پنچ کور بوتگنت۔ مروچی چارکلدارئی است وتا الحاج گشیت ءُ موٹل ءُ سوزوکیانی واہند انت۔ نہ ورئے! بے ایمان!

چہ زہر ءَ صالو گج وکپ ات ءُ آئی ءَ وتی دپ ءِ لیتار پہ کنت تھ کتنت۔

ناکومولک ءَ رند جمک دکانداراں گوں لہمیں رواج ءَ پہ نماز ءَ رہادگ ات۔ آئی ءَ پتائی دیوان ءِ نیمگا نیم چمی چاران ءَ وتی دوئیں دست گوشاں برت انت ءُ توبہ توبہ کنان ءَ میت ءِ نیمگا شت۔ آئی ءِ چوشیں داب ءَ رمو نلگیگ ات ءُ وتی سنکتانی نیمگا چاران ءَ پہ تژن ئی گشت:

''ابا! نوں چون کن ات۔ جمک دکاندار ہم نمازی بوتگ داں زیک ءَ ایشی ءَ چہ حداءِ نام ءَ بد برتگ ءُ دلی گرونا کی ءَ کسے بےءَ نہ کتگ۔ گوں ملاوٹی ءُ دونمبریں چیزاں دنیاءِ زرئی مچ کتگ۔نوں کہ پتگے بیت ورنائیں بچ ئی لاپ دلاں کشگ حداءِ ترانگ ءَ کپتگ ءُ انگت حیرانی ءِ ھبر ایش انت کہ آ دنیگا دونمبریں کاراں چہ دوتی دست ءَ نہ کشیت۔ دُز! بے ایمان! کلپ ءُ دو پوست! ایشی ءِ حیال ءَ زاناں حداھمائی ءِ کوپگان انت''۔

رفل یک نیمگے نشتگ ءُ رموءَ روک روک چارگا ات بلے ہمے دمان ءَ آئی ءَ وتی چک ترینت ءُ یک ورنایے کہ دیست گڑا گوں آئی ءِ گندگا ٹہک پہ ٹہک ات۔

الک ءَ پہ ہکل مان بست ''اڑے گنوک! تو پرچا کندگا ئے''۔

''آنگو بچار___آنگو___کمیونسٹ ءَ___جناح کیپ ءَ ئی گندگا ئے؟'' رفل ءَ گشت پدا کٹی کندگا لگ ات۔

الک ءَ کہ چک ترینت دانکہ ہو! کامریڈ اختر حسین حسینوف انت کہ ورنائی ءَ آئی ءِ دراجیں ریش اسپیت بوتگ اتنت۔ الک ءَ پہ سبحان اللہ گشت: ''اڑے گنوک! اے وَ حداءِ کار انت ہر کس ءَ ہروہدءَ بلوٹیت ہدایت بدنت۔ ایشی ءَ وَ تبلیغی جماعت ءَ گوں بازیں چلہ ءُ چار ماہ جنگ ءُ اشکنگا داں ماہے ءَ سہون شریف ءِ درگاہ ءَ گوں فقیراں ھور بوتگ..... سبحان اللہ! سبحان اللہ!!''

''او سبحان حلواہ ءِ سیاد! اے زی ہم تہاری ءَ بوتگ ءُ مرچی ہم کہ دانکہ تو وتی جندءِ زانت ءُ پچار ءَ درنہ برئے تئی ہر جہد ترا تہاری ءِ نیمگا بارت''۔

رمو بندرا رفل ءِ ہمے رنگیں ھبراں گنوک کرتگ ات۔ آ مدام پرے گپ ءَ اجکہ ءُ حیران ات کہ چہ مات ءِ لاپ ءَ گنوک پیدا بوتگیں رفل چتور چوشیں جہلیں گپاں جنت۔ آئی ءَ بازرنداں ہمے چیز ءِ سرا پچار کتگ بلے دجمیں آ سرے ءَ نہ رستگ۔ چوشیں وہداں آئی ءَ رفل ایوکا روک روک چاراتگ ات۔

نمازی پہ نمازءَ شت انت ءُ اے پتائی دیوان ءَ وتی لیب یکبرے پدا بنگیج کت۔ اے ماں لیب ءَ انچوش دلگوش اتنت کہ ایشاں انچو ہم حیال نیاتک کہ وہد باز گوستگ۔ اناگت ءَ صالوءَ سِٹے کت ءُ چہ سنگتاں جست ئی گپت:

''یار شا چہ یک گپے ءَ ترسگانہ ات''؟

درستاں یکپارگی گشت:

''چہ گپے ءَ؟......

''شما کدی مگرب ءِ نماز چودراجکشی ءَ دیستگ؟ آئی ءَ درائینت۔

''چے زاناں چے بوتگ؟...... رموءَ پہ حیرانی جست کت۔

''شمارا سما انت کہ انچو وہد گوستگ بلے دنیگا یک نمازی یے ہم چہ مسیت ءَ درنیاتگگ'' صالوءَ گشت۔

گوں اے گپ ءُ تران ءَ درستانی جان ءَ یک ترسے چست بوت ءُ ایشانی گویاک ءُ مارشتاں کاریلہ دات۔ سہتے نہ گوست یک سیاہیں طوفانے ءَ سر چست کت ءُ ہمے طوفان ءِ ہمراہی ءَ چہ مسیت ءِ درواز گا یک شادوے سیٹ جنان ءَ دراتک۔ دیوان ءِ نندوکانی دل ءَ ترس ءَ انگت جہل ترجاگہ کت۔ بلے رفل بے کمارءَ نشتگ ات بلکیں وہدیکہ آئی ءَ شادو دیست گڑا آئی ءَ چرے سنگتاں یکے ءَ سک جت ءُ گشت:

''اڑے! تو ایشی ءَ پجاہ کارئے؟

ہمے سنگت چہ حیران ءُ ترس رفل ءَ چارگا ات ءُ گش ئے آئی ءِ جندءَ جست کنگ لوٹیت۔ رفل ءَ درائینت:

''تو نزانئی یے نہ؟ گڑا بل..........

رفل ءَ قہقہہ یے جت ءُ اے قہقہہ ءِ توار ءَ گش ءَ زاناں زمین جمب ءِ زرمبشتے گون ات ۔ بلے گش ءُ گورءِ مردماں ہچ سمانہ بوت ۔

میست ءِ درواز گا دگہ تہاری یے ءَ مانشانت ءُ الک ءِ چم سرءِ بان ءَ اتک انت پرچا کہ چہ میست ءَ نمازی ءِ جاگہ ءَ گرکے ءَ سر کش ات ۔ الک ءِ دراہیں جانءَ درہگات ۔ آئی ءَ رفل ءِ نیمگا پہ بزگی ءُ ترس چارات ۔ رفل ءَ آئی ءِ دست گپت ءُ جست کت :

''ایشی ءَ زانے بلکیں؟ شری ءَ بچار!

الک ءَ روک روک ءَ گرک چارات آ گش ءَ ایشی ءِ پیشانیگ ءَ پجہ آرگات ۔ بلے ترس ءَ آئی ءِ ستک انچوش تامور کرتگ اتنت کہ آئی ءَ وتی سر انچوش سرینت گش ءَ زاناں ایشی ءَ پجہ نیاریت ۔ رفل ءَ دپ الک ءِ گوش ءَ برت ءُ گشت :

''دریکیں ترس ءَ تئی ستک ءِ دامن اے پیم مہ ژپ اتیں مرچی تو اے گرک رنگ پجہ آوُرتگ ات ....''

پتائی دیوان ءَ سیاہی ءُ تاموری گیش بوان بوت ۔ ہمیشکا ہچ کس، ہچ کس ءَ پجہ آرگانہ ات ۔ ایوکا رفل ءِ زردیں دنتان تریگا اتنت ۔ میست ءِ درواز گا چہ گوں شیری گرژگاں یک مزارے ءَ سر کش ات اے دیوان ءِ نندوکاں مزار نہ دیست بلے آئی ءِ گرژگاں ایشانی سرءِ ہوش برت ۔ رفل ءَ اے سینائی دست گپت انت ءُ سر پدکنان ءَ گشت ئی :

''اڑے! اے وروکیں مزارے نہ انت بلکیں گروکیں شیر انت، شمئے دل پرچا پپاں سک بوتگ انت ۔ اے شمارا ہچ نہ کنت پرچا کہ ایشی ءِ گسوکیں دنتان ءُ دروکیں پنجگ گو جگ بوتگ انت اے ایوکا گوں وتی ڈنگیں جون ءَ مردماں ترسینیت'' ۔

گوں رفل ءِ چوشیں تسلا ءَ ہم رمو، صالو ءُ الک ءِ جان ءِ درہگ نہ شت کہ چہ بلاہ ءِ لاپ ءَ بلاہ ءِ بیم مردماں گاروسیاہ کنت ترس ءُ بیم ءِ تبدولوار ءَ ہرسئیں سنکتانی بالا دستگ ات ۔ بلے رفل ءَ کسے ءِ دانکے ہم پر نہ ات ۔

اناگت ءَ ہرے ءِ سرگ ءِ توار ءَ پتائی دیوان ءِ ہمبل گرژینت انت ءُ ہمے توار ءَ گوں چہ میست ءَ ہرے دراتک ۔ ہرءِ گندگا گوں نوں ترس ءِ جاگہ ءَ ایشانی تہاوشی ءِ جاورے ودی بوت ءُ سئیں یکپارگی کندگا لگت اتنت بلے ایشانی کندگ ہما وہد ءَ جور بوت وہدیکہ ایشاں دیست کہ ہرءِ سر اجناح کیپ انت ۔

ایشاں چہ رفل ءَ جست کنگ ءِ ہاتر انگو آنگو چارات گڑا رفل گارات ۔ ایشانی ہلاہوشی ءَ دگہ رنگے آوُرتگ ات ۔ رمو گیشتر تکانسر بوت کہ رفل ئی دوست ات ۔ بلے الک وتی پیرک ءِ حیال ءَ بے وار کرتگ ات ۔ دمانے ءَ رند آئی ءَ دیست کہ آئی ءِ کستریں برات ءَ یک لاشے بڈ ءَ انت ءُ آئی ءِ نیمگا پیداک انت وہدیکہ آئی ءِ نزیک ءَ رست گڑا گشت ئی :

''لالا! پیرک ءَ وتی عادت ءِ روءَ خطبہ ءِ لٹ دست جنگ ءُ آئی ءِ ڈنگ ءَ گوں یکبرے کہ ڈگار ءَ کپتگ گڑا دگہ پرے سد رگاں چہ یک رگے ءَ ہم نہ جنگ ۔

الک ءِ تکانسری ءَ رمو ءُ صالو دوئیں پریشان کتنت ۔ آیاں لوٹ ات کہ میست ءِ ملاءِ حالاں بگرانت بلے چہ ترس ءَ ایشانی پاد میست ءِ نیمگا نہ شت انت ۔

ہمے دمان ءَ یکبرے پدا سیاہ گواتے ءَ سر چست کت ۔ پتائی دیوان ءِ سرژنگیں پال ءُ درتگیں گونی انچوش شیکو شیکگا اتنت گش ءَ زاناں رفل ءِ ''جند ءِ زانت'' ءِ پیرک گوات ءَ بال انت ۔

دومی روچ ءَ الک ءِ پیرک ءُ رفل ءِ میت کہ چست کنگ بوتنت گڑا چہ درستاں گیش رمو ءِ چم چہ ارساں پر اتنت ۔

شال آدینگ ۲۱/مئی ۱۹۹۹ء

راز

خالد ارس

کس ءَ اے گمان نہ ات کہ انور چوزوت شرءُ شریف بیت ۔ چیا کہ انورءَ دراہیں میتگ ءِ مردم وتا چہ دلسیاہ کتگ اتنت ۔ انور میتگ ءِ ہما شیطانیں بچک ات کہ داوا یے پہ بہاز رت بزاں داں روچے داوا یے نہ کت یے وابے نیا تک ۔ اسکول ءَ پہ وانگ ءَ اوں انورءَ پہ وتا شرّیں نامے ایر کت ۔ اے ہما انور ات کہ وتارا ہمک سال پہ زورءُ زبردستی پاسے کنائینت ۔ بازیں مردے انورءِ چوزوت شرءُ شریف بوگا یک بلاہیں پگرءُ وسواسے ءَ دوردا تگ ات ۔ میتگ ءِ ہمک مردم ءَ انورءِ بابت ءَ گپے جت ۔ بازءَ گشت کہ انورءِ دل ءَ واجہ حداءِ ترس اتگ کہ چوزوت بدل بوتگ ءُ وتی پنچ وہدءِ نمازءَ قضا کنگا نہ ات ، بازینءَ گشت کہ انور مات وپت ءَ ملائی بند وتا ئید کتگ ۔ ہے وڑا ہر کس ءَ گپے جت ۔ بلے راستیں ھبرءَ کس زانگا نہ ات ۔ انورءَ پیسرا ہچ روح ءِ آدمی مان نیست ات ءُ دائمی زہرات کہ زہرات بلے نوں انورءِ وش روحی ءُ کندگ ءِ ہار نہ ست ، پمیشکا میتگ ءِ گیشتر مردم انورءِ لوٹوک ات ۔ پیسرا وَ انورءَ نزیکیں سنگت ءُ ہمراہ باز کم ات بلے نوں انورءَ بازیں سنگت ءُ ہمراہے است ات ۔ ہے سنگت ءُ ہمراہاں چہ یکے مومن ات کہ گیشتر انورءِ ہمراہ ات ۔ انور ہے وڑا دراہیں میتگ ءِ مردمانی دل ءَ ایر نندان ات ۔ انورءَ کسانیں مدتے ءِ توکا پہ وتا یک شریں نامے ایر کت ۔ ہے وڑا انورءِ توسیپ ہمک ءِ دپ ءَ ات کہ نزاں گپت یک اناگہ انورءِ دنیا تہاریاں وتی امبازاں زرت ۔ انورءِ ہے وشیءُ کندگاں دوسال کبل نہ کت کہ گمانی آماچ بوت ۔ انور باز بےقرارءُ پریشان ات ، بلے انورءِ کوشست ہمیش ات کہ میتگ ءِ مردم منی پریشانی آنی بابت ءَ ہچ مزان انت ۔ میتگ ءِ ایدگہ مردماں انچو نزانت بلے مومن ءَ انورءِ اے دردشم سک جلدی پجہ آورت ، پمیشکا مومن ءَ لوٹ ات کہ من انورءِ غماں گوں شریک بباں ءُ آئی مدت ءَ بہ کناں ۔ بلے انورءَ گوں مومن ءَ اے بابت ءَ ہچ نہ گشت ۔ مدام انورءَ ہے نیمون کت کہ منی طبیعت

شر نہ انت۔انورءِ مات و پت ہم باز پریشان اتنت کہ باریں انورءَ چون انت کہ روچ پہ روچ رنجان انت۔مات و پت ءَ انور مجبور کت ءُ داکترانی کرا برت۔داکتراں انورءِ سرجمی ایں چاروتپاس ءَ رند انورءِ مات و پت جواب داتنت کہ انورءَ ہچ نہ انت۔ءُ پدا مردمانی سوجانی پدا انور مات و پت ءَ ملاہانی گورا برت کہ بگندےَ انورءَ جن یے گون انت یا کہ کسے ءَ انور سحر کتگ۔دراہیں ملاہاں ہم ہمے یکیں جواب دات کہ ناں انورءَ جن یے گون ءُ نا کہ کسے ءَ سحر کتگ۔

ہمے رنجانی تو کا کموک مدت ءَ رند انورءَ کوڑ ہیں دنیایلہ دات ءُ وتی ابدی جاہ ءَ شت۔انورءِ مرگ ءِ دومی روچ ءَ فقیرءِ بانوریں جنک بزاں نوک سوریں حمیدہ ءَ زہروارت ءُ وت کشی کت۔ہمداچہ مومن ءَ کموشک بوت کہ الم ءَ اے حمیدہ ءِ وت کشی ءِ تو کا رازے است انت کہ اگاں ناں گڑا انورءِ مرگ ءِ دومی روچ ءَ حمیدہ ءَ چیاوت کشی کت۔حمیدہ ءِ سورءَ وَ انگت دو ماہ نہ بیت الم ءَ گپے است۔مومن تچکا شت بلک مریم ءِ لوگا، پرچہ کہ مومن ءَ باز براں انور بلک مریم ءِ لوگ ءِ روگ آیگا دیستگ ات۔ہمے سبب ءَ مومن ءَ شک بوت بگندےَ بلک مریم اے بابت ءَ چیزے سرپدیں۔مومن ءَ وہدیکہ بلک مریم اے بابت ءَ جست کت۔اول سرا بلک ءَ باز کوشست کت کہ من اے راز ءَ راز بداراں بلے مومن ءَ بلک پہ راستی ءَ مجبور کت۔گڑا بلک مریم مجبور بوت گوں مومن ءَ دراہیں راستیں ھبرے کت انت کہ انورءُ حمیدہ دوئیں دل پہکیں عاشق اتنت۔انورءِ چو جلدی شرد شریف بوگ ءِ سبب حمیدہ ءِ مہرات۔اے دوئینانی دل ءِ نیت بوتگ کہ ماسور بہ کنیں ءُ دائمی یک جاہ بہ بئیں بلے بدقسمتی ءَ دوئیناں وتی ھبر دیما برت کت نہ کتگ۔"مناں اوں سوگندے داتگ"۔ہمے پیا دوئیناں مرچی باندا کتگ کہ اناگہ ءَ برکت ءَ وتی چک الیاس ءِ ھبر پہ حمیدہ ءَ برتگ۔اے عشق ءِ بابت ءَ کس سہی نہ بوتگ ءُ حمیدہ سوری بوتگ پمیشکا الیاس یے پہ حمیدہ ءَ زرتگ۔نوں دوئیں گنوکی ءَ گپتگ انت ءُ اتگگ انت مناجست ایش کتگ کہ ماوَ برباد بوتیں نوں ماچوں بہ کنیں۔من ہمے گشت انت کہ نوں شمئے راہ جتائی انت، نوں شمارا دگہ ہچ راہ نیست۔گڑا دوئیناں دپ یکے کتگ ءُ گشتگ کہ مئے جتائی نوں مرگ بوت کنت۔زندءَ ماہچ وڑا جتا بوت نہ کنیں۔بے رحمیں دودانی پدا حمیدہ بے جست ءُ پرس ءَ بانور کنگ بوت۔دیرنہ گوست گوں الیاس ءَ نکاح دیگ بوت۔عاشقیں انورءَ وتی مہکوتگ ءِ بانوری پہ دگہ یکے ءَ سکت نہ کت۔انور حمیدہ ءِ جتائی ءِ گماں رنجینت داں وفات بوت۔بیچارگیں حمیدہ ءَ گوں انورءِ مرگ ءِ حال سگگ نہ بوت ءُ وت کشی یے کت۔

بلک ءِ اے ھبرانی اشکنگا رند مومن ءَ بلک مریم اجازت کت ءُ شت دیم پہ انورءِ قبرءِ سرا، مومن ءَ گشت "واہ ڑےَ انور واہ! پہ وتی حمیدہ ءِ بنامی ءِ رکینگ ءَ اے راز وتی دل ءَ راز داشتگ ات، مناں تئی راز داری ءَ، دریکیں دراہیں مردم چوترا راز دار بوتیں انت"۔

منی باندات

مقبول انور

آدم ءِ عمر کساس ہپتاد سال بیت۔ آدم منی شہر ءِ نندوک انت۔ آ موچی گری کنت۔ من ہر بیگاہ آدم ءِ دکان ءَ رواں آدم ءِ گوْ را ٹائم پاس کناں۔ آدم ءِ دکان یک کوکائی پیتی یے ءَ یک گونڈیں تگرد ءے ہے پیتی ءِ دیما ایر انت کہ آدم وت ہمیشی ءِ سرا نندیت ءُ وتی گزران ءَ کنت۔

منا آدم شریں وڑے ءَ سہ جہ کاریت، منا آدم مدام وتی نماسگ ءِ نام ءَ توار پر کنت۔ بلے من آدم ءَ وتی دوست یے زاناں۔ من آدم ءِ کرّا ہر دیں رواں آدم وہدی بزاں گوسگیں قصہاں کاریت۔

آدم وتی سرا گوسگیں حالت ءُ قصہاں ابید دگرانی اشکتگیں قصہاں ہم منا گوشدار ینیت۔ من ناکو آدم ءِ گورا باز قصہ اشکتگ ءُ ماہتاک ءُ سالتاک آں چاپ وشنگ کنائینگ انت بلے آدم ءِ نام من کدی ظاہر نہ کتگ دائم وتی جندئینام ءَ شنگ کنائینگ ءُ وتی جندے نام پدر کتگ۔

آدم مرچی منا پداوتی دکان ءَ دچار کپت۔ مرچی آدم ءَ دگہ رنگ ءِ قصہ یے آورت۔ مرچی اوں من ہمے قصہ ءَ شنگ کنائینگ لوٹاں، چودائی وڑا آدم ءِ نام ءَ ناں بلکیں وتی جندے نام ءَ۔ مرچی آدم ءَ وتی قصہ چوبیج کت۔ ''مرچیکیں دورء مہلوک ذشتگ ءُ وارت مئے دور ءَ ماوڑ وڑیں کارکتگ۔ ماسیر کار ہیکیں بلے سیر لاپ ناں''!۔

من ناکو آدم ءَ گشت انیکیں دور ءَ جسمانی کار نیست ذہنی کاراست پمیشا مردم سیر دھستو مند انت۔ اگاں کس یے وتی ذہن ءَ کار مہ بندیت آ اے ''ٹیکنالوجی'' دور ءَ ہم شدلاپ ءَ بزاں ہمشام ءَ وپس ایت۔ آدم ءَ ہمے گپانی سرا یک دگہ قصہ یے بنا کت۔ ''آ وہد ءَ منی عمر کساس ہژدہ سال بیتگ ات، من پہ روزگار ءِ شوہاز ءَ گنجیں خلیج آں شتاں۔ ماپہ پنچ پیسہ ءُ دہ پیسہ ءَ زنڈیں زنڈیں سنگ پہ وتی لاپ ءُ سرا کش اتگ ءُ دریا بار داتگ انت۔ منا ہمے گپاں وتی آرتیں پت ءِ ترانگ ءَ گیتک۔ منی پت ءَ اوں ہمے وڑ کتگ ءُ ماراوانینگ ءُ لاپ داتگ۔ منی ارس رتکنت کہ من وتی پت ءِ ہچ کار ءَ نیاتک آں۔ آدم ءَ منی ارس دیست

انت حیران بیت، منا تسلا یے دات۔ منی چماں گریوگ بس کت بلے دل انگت گریوگا ات۔

آدم ءَ پدا درائینت روزگار یک نصیب یے۔ منی پیرک ءَ گشتگ کہ مئے ھندءَ کس ءَ نزانتگ کہ کوش (چپل ءُ بوٹ
چیا گشنت؟ پیش ءِ سواس ءُ تکل اڑ کتگ ءُ پاداں کتگ انت بلے منی پت ءِ دورءَ ہر کس ءَ چوٹ ءُ بوٹ ءِ نام زانتگ۔ اے
دور بوتگ کہ منی پت گشیت من اے شہر ءِ مستریں ءُ نامدارتریں موچی بوتگاں۔ گیشتر مردمانی چوٹ ءُ بوٹ من پالش کتگ
انت، چمپل سستگ انت من دوتکگ انت۔ کاربازیگ من سیرلاپ بیتگاں بزاں مناشریں وڑے ءَ لاپ رس اتگ منی پ
ءَ وتی زندءَ منی سراسک نرنڈ و چرنڈ کتگ منا دائم گوشتگ یے تو بیکار یے ئے، کارءَ نیائے۔ تراشپ ءَ شام است گڑا بزا
نیمروچ ءَ سبارگ نیست، اگاں سبارگ است گڑا شام نیست۔ تو وتی دکان ءَ شریں وڑے ءَ چلائینگ ءَ نہ ئے۔ تو لاپروا
کنگائے، تو ہمیشا چوپٹ اتگ ئے۔ بلے آئی ءَ مالوم نہ ات کہ اے دور آئی ءِ پت ءِ دور نہ ات اے آئی ءِ چک ءِ دورات۔ آ
ءِ چک ءِ دورءَ ہر کس وتی بوٹ ءُ چوٹاں وتی کارداراں دینت پہ پالش ءُ ساپ کنگا۔ پت ءِ زمانگ ءَ کس ءَ کاردار نہ بوتگ
کس وتی کاردار وت بوتگ اگاں کس یے ءَ کاردار بوتگ گڑا آ سردار ءِ چلیمدار بوتگ بس۔

منی پت ءَ چے مالوم کہ اے دورءَ کس وتی بوٹاں پہ دو چگ ءَ نیاریت ہر کسی بوٹ اگاں کوہن بنت گڑا آ نوکیں بوٹ
چہ مارکیٹ و بازاراں زورنت۔ منی نماسگ بچار منا! من انگت ناامیت نیاں من زاناں کہ منی دور ہلاس بوگی انت نی تئی دورءِ
بندات انت۔ اے وڑا کہ من میرو ءِ لڑءَ گنداں بالکتر گورانی چرا گجاہ انت، ھنو اے وڑا کہ حاکماں وتی لانک مانچگ چاری
نیمگاں گرئن ءِ گالوار پیداک انت۔ اے دور۔ تئی دور؟ تو بچار وتی دورءَ۔ یک رندے پدا ناکو آدم ءَ درائینت:

''نی من زاناں سہد کہ ءِ حدایاں کہ تئی دورءَ موچی گری ءِ کارباز بیت، بلے سداپسوز کہ اے موچی پشت نہ کپیت۔''

مرادبات

گوسگیں روچاں:

۱۔ نامداریں لبزانت ءُ رجانکار واجہ غوث بخش صابر ءَ ''صدارتی ایوارڈ برائے حسنِ کارکردگی'' دیگ بوت۔

۲۔ ماہتاک بلوچی ءِ شونکار واجہ عبدالواحد بندیگ ءَ را بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ءِ سرکماش گچین کنگ بوت۔

۳۔ نامداریں لبزانت ءُ ماہتاک سنگت کوئٹہ ءِ شونکار ڈاکٹر شاہ محمد مری ءَ را پروفیسر ءِ درجہ دیگ بوت۔

وشیانی اے ساعت ءَ ما وتی گراں مہذبیں واجہاں مرادبات گشیں۔

(ادارہ چمگ)

غریبی

رزاق مراد

گرماگی شپے ات ہر نیمگا تہاری ءُ وتی سیاہ ءُ بزیں موجری ءِ شار زمین ءُ آزمان ءَ بزاں دنیاءِ ماہکانیں دیما مانپوشتگ ات ءُ دومی نیمگا بشامی جمبراں آزمان ءِ دیم چیر داتگ ات ءُ ہر گورا گرند و گروک ات، سرجمیں دنیا چہ گرند و گروکانی ترس ءَ وتی لوگانی تو کا چو آپ جتیں مرگ ءَ زگرتگ ات ءُ بازینے ءَ وتی سر پہ واب ءَ ایر کتگ ات۔ من اوں چو اے دنیاءِ پیا سر پہ وتی واب ءَ ایر کتگ ات بلے واب کج انت پچماں کہ ہر گورا نپت و بیرانی توار انت، یک دراجیں دمانے ءَ جمبرانی حاموشی ءَ پد منی گوشاں یک زارءُ چیہالے ءِ توار کپت۔ من زوت زوت وتی بان ءَ دراتکوں ءُ دومی زارءِ وداراءَ بوتوں کہ چہ کجام نیمگا پیداک انت۔ دمانے ءَ پد پدا ہمے زارءُ کوکار مچ ات من اوں ہمے کوکارءِ نیمگا میزان میزان ءَ رہادگ بوتوں۔ وہدیکہ من اودا سر بوتوں دیست کہ نازل ءِ مات پہ بے قراری وتی کلنڈیں تہت ءِ سرا چومرتگیں بنی آدم ءَ ایر ات۔سا ہے ماں جبین ءَ روگ آ ئیگا ات من پہ اشتاپی نازل ءِ برات عابد ءَ گشت کہ زوت کن وتی مات ءَ اسپتال ءَ بہ بر، عابد ءِ پت وَادانہ ات۔ من عابد ءِ ہمراہی ءَ آئی ءِ مات اسپتال ءَ برت ءُ داخل کت۔ تنگیہ داکتر گوں عابد ءِ مات ءِ نادراہی ءِ چار و تپاس ءَ نہ گیش اتگ ات کہ ملاءَ فجر ءِ بانگ دات۔ چار و تپاس ءَ رند من ءُ عابد ءَ داکتر جست کت کہ نادراہی چی انت؟ یکبرے داکتر ءِ دیم چوتا پگ ءَ سیاہ ترّ ات من دل ءَ زانت کہ عابد ءِ مات ءِ مزنیں نادراہی یے۔ داکتر ءَ مارا دلبڈی دات کہ اللہ خیر کنت ہمے ڈوَل روچ ءَ ہم وتی رژن جہان ءِ دیما شنگ و تالان کت۔ تہاری ءَ وتی گندلان ءَ تچ کت ءُ سر پہ واب ءَ ایر کت۔ بلے مئے دل ءَ تاہیر نیاتک ما پدا داکتر ءَ را جست کت کہ آخر نادراہی چی انت تو داکتر ءَ مارا سپا سپا جواب دات کہ وتی نادراہ ءَ کراچی ءَ بہ برات، عابد گش ءَ گنوکی ءَ گپت کہ من چہ کجا زر بیاراں۔ عابد وام شام یے ءِ ہاترا بازار ءَ شت بلے دمانے ءَ پد بے واکی ءُ بے تہمبلی اسپتال ءَ واتر بوت۔ من پہ حیرانی جست کت تہ عابد ءَ بزگی گالوارے گشت ”وام شام کس ءَ نداتگ۔ ما ہمے گپ ءَ اتیں کہ بلاہیں ہیکارگے ءِ گوں ما عابد ءِ مات ءَ دنیا یل دات ءُ شت۔ ☆☆

بوتل یے شراب

نثار رندر

میٹرک ءِ چکاس ءِ وہدنز یک ات من وتی سلپ گپتگ ات۔ ہر یکے ہمے گپ ءَ ات کہ اے رندی فوج ءِ حکومت انت، چکاس گران بیت۔ اولی پرچہ ڈرائنگ ئیگ ات کہ وش ات، یک فوٹو یے شر کنگی ات ءُ من وشی ءَ گوں شرکت۔ بلے دومی پرچہ گران ات چیا کہ ہال ءِ پترگا پیسر چار سپاہیگ ءِ ہمراہی ءَ چکاس گروک ءَ مارا سرداں پاد پٹ ات ہر یکے ءَ کہ کتاب یے گون ات، آہاں تچ گپت انت۔ منی لانک ءَ ہم کتابے است ات کہ برت ایش ءُ من ہمے مارات کہ مرچی من ھالیگیں پرچہ ءَ دیاں۔ ہال ءِ تو کا یک ماسٹرے است ات کہ آئی ءَ منی باز کمک کت ءُ اے پرچہ ءِ ہمراہی ءَ آ دگہ درستیں پرچہاں منی کمک یے کت ءُ نقل آورت ءُ منا دات۔ وہدے گڈی پرچہ بنا بوت گڑا ہمے ماسٹر منی کرا اتک اوشتات ءُ گشت یے کہ ”مرچی گڈی پرچہ انت، من درستیں پرچہاں تئی کمک کتگ۔ بوتل یے شراب ءِ زراں بدئے“۔ اے ھبرءِ اشکنگا من حیران بوتاں منی زبان گنگ بوت بلے پدا من حیال کت کہ اے مرد ءَ ہمے واستا منی اینچو کمک کتگ۔ پدا من آئی ءَ را گشت پرچہ کہ ہلاس بیت من تئی چارگا کناں۔ پرچہ ءِ ہلاسی ءَ گوں من ڈن ءَ دراتکاں پنچ سدکلدار آئی ءِ دست ءَ دات ءُ ہمے حیال کنان ءَ شتاں کہ فوج ہم نقل ءَ......!

☆☆

توت بزان

افریق غالب

یک روچے انا گہ ءَ من یک راہے ءَ روگا اتاں ۔ ھمے راہ ءَ یک جنین یے گوں وتی چکانی پت ءِ ھمراھی ءَ روگات
آدوئیں مناں چے کمے پیسرا اتاں ۔ دوئیں گپ جناں دیم پہ وتی منزل ءَ روان اتاں ۔ واجہ کار ءِ جنین سجہیں راہ ءَ ھبر کناں ا
وتی چکانی پت ءَ گشت یے تو کرّ ءِ ۔ آئی ءِ چکانی پت سک زھر ءَ پرات ۔ وتی لوگی ءِ ھچ گپ ءِ جواب دیگ ءَ تیار نہ ات ۔
واجہ کار ءَ یک چک یے کوپگ ءَ ءُ دومی چک ءِ دست ءَ گپتگ روان ات ۔ کمے دیمتر ءَ یک ہکے ءَ کوکار کت ''ابانو
منا کوپگ ءَ بکن ، دمبر تگ منا'' ۔ گونڈ و ہمدا اگر یوگ ءَ لگیت ۔ آئی ءِ جنین ءَ درائینت ''دوئیں چکاں کوپگ ءَ بکن مردین ءَ راہ
بیت ؟ مردین چکانی کوپگ کنگ ءِ واستہ انت'' ۔ من کمے وتی گام تیز تر کت انت آہانی کرا سر بوتاں ۔ منزل نزدیک ات
دوئیں مرد ءُ جنین گوں وتی چکاں کمے نشت انت ۔ واجہ کار ءِ جنین تر ءُ تاب ءَ دیمتر ءَ شت ، واجہ کار در چک ءِ چیرا شت سر جہل
کت وت سراوت گپ ءَ لگیت من اوں آئی ءِ کرا سر بوتاں دانکہ واجہ کار زمین ءَ چنڈ گا انت ۔
من آئی ءِ گوما سلام ءُ دراہ کت ، پدا من جست کت ''واجہ تو مزنین ھبرے کنگا ئے ، ترا چون انت ، تو گنوک ئے ، تئی سرھوش ن
انت ، ترا چے تکلیفی ءَ گپتگ ؟'' واجہ کار ءَ سر چست کت مناں گوں ھیرانی ءَ چارگا لگ ات ءُ گشت یے ''مناں بل وتی راہ ءَ
بگر'' ۔ حدا ءَ زاناں پمن ھمے روچ آوُرتگ ات کہ من ھمے وڈ بباں ۔ من کمے دیمتر ا رواں بوتاں ، واجہ کار پدا ھبر کنگ ءَ لگ
ات من راہ ءَ پدا بیرہ کت ءُ واجہ کار ءِ کرّا اتکاں من پدا واجہ کار جست کت ''واجہ تئی دل ءَ گپ یے است انت نوں تو وتی ھالاں
بدے ، تو زمین ءَ انچش چنڈ گا ئے گشئے ترا پہ زمین ءَ دیرگیں دردے دل ءَ انت'' ؟ .... واجہ کار ءَ مناں ھیرانی ءِ گوما چارات
گشت یے ''تو منا چہ چے لوٹئے ؟ راہ ءَ روئے ءُ بیرہ کنئے ، منا بل تو وتی راہ ءَ بگر برو'' ۔
من جواب دات ''تئی ھال ءِ جست کنگ لوٹاں کہ تو چو بیوار ءُ ملور ئے ، تئی دیم چو سیاہ تہار انت ، گشئے ترا دیرگیں آس یے ءَ
سوتلگ ءُ کباب کتگ'' ۔ .... آئیا منا جواب دات ءُ گشت ''بہ نندمنی کرّا من وتی دل ءِ ھالاں ترا دئیاں'' ۔ ...... من
نشتاں ، منی نندگ ءَ گوں آئی ءَ اے دیم ءُ آ دیم ءَ چارگ بنا کت ۔ من جست کت کہ ''تو اے دیم ءُ آ یم ءَ چارگا ئے ، پرچہ'' ؟
منا گشت ءِ ''بس کن ، اگاں منی چکانی مات منی ءُ تئی گپاں اش بکنت ، گڈا دوئینانی نام ءَ کش ایت ، منا ایشی ءَ تباہ کتگ ، اے
جنین ءَ منا مردینی کٹ ءُ کار ءَ چہ برتگ ، اے جنین ءِ نہ انت بے گم یے دراھیں گماں چہ بے گم منی سرا ، نزاناں چوں
من وتارا اے جنین ءَ چہ بہ رکیناں ، ایشی ءَ منا تباہ کتگ ، منی جوانی برباد کتگ ، من جست کت چوں ؟
گشت یے ''من چد و گیشتر زانت نہ کناں'' ۔

☆☆☆

درگال

غزل

محمد حسین عنقا

پہ بندءُ سنکلاں بندئے دلءَ تہ چے باک انت
گناہ عشقءِ مدام ءَ بوّانءَ پیداک انت

اگاں پکیری پہ حاتَی ءِ شئےَ مرید ءَ پہر
منی اوں پشک پہ قومءَ چہ بوت اگاں چاک انت

چشیں امیت چہ جہور کنگ گنوکی یے
سرءَ گوں گواتءَ سرینگ تہ پُل ءِ ھیلاک انت

پتّو تہ من وتی سرداتہ مال چے چیزے
ہزار وار پتّو ندر مِلک ءُ اولاک انت

ترا پہ دولتءَ چوں دات بوت کنت وطن
شفاءِ ہُردہ پہ ما ہردیں تئ گہیں حاک انت

چہ دو جہاں روگ کوہکن کشائینگ
گنوک ہما کہ گوشیت انت خسرو چالاک انت

اے پہر گیدی ءَ یک یکے ءَ نصیب عنقا
چو آئَ واہگءَ آئَءِ جہد زوراک انت

غزل

مراد آوارانی

گل ءِ موسم کہ پرستان نظر کئیت منا
ہر گورا تختِ سلیمان نظر کئیت منا

عشق وحشیگ کہ چو آہوئے دشتءَ برّ انت
عقل اوں گولِ بیابان نظر کئیت منا

عشقءَ چونیں اِداں نایابیں کتابے پچ کت
عقل حیران ءُ پریشان نظر کئیت منا

ہر کدیں جست ءُ شُہازءَ کہ منی فکر تچیت
گیشتر زانت گوں نزانکاراں نظر کئیت منا

سیاہ تہار انت اگاں امروز پمن یار مراد
بِرّ ءُ گورگنج اِنت کہ درشپاں نظر کئیت منا

☆☆☆

آزاتی ءِ گُل

غوث بخش صابر

چہ ہر راہے کہ آزاتی ءِ گُل سہرا کنئے، جی بیا
چہ ہر راہے کہ نازانی نمہ پیداورے، وش بیا

چہ ہر بانے کہ تئی دیدار بیت پمّا ہما جنّت
چہ ہر دمکے کہ سرکش ئے ہمودنت مئے سرءِ سودا

وتی کل درد ءُ دوروکاں ءَ دیم حونی کناں پتّو
تو گر بیائے شپی پاسے اگہ بیائے کجام سہب ءَ

چہ جمارے ءَ چموں سک پہ ہر رہسرے ءِ کھنڈءَ
چہ ماران ءَ تو ایر کائے کہ بئے اچ چلتن ءَ پیدا

تو بولان ءَ گوزئے کائے کہ مولا ءِ تڑ ءُ گھیران
چہ گنجیں گوادر ءَ اُڑنا کنئے یا بیلہ ءِ لکت ءَ

چہ ہر دیمے کہ کائے نشتگیں تئی رہسرءِ چاری
ترا گواں گندگ ءِ شرط ءَ کنیں لک جی و بسم اللہ

☆☆☆

غزل

استاد عبدالمجید گوادری

ہرود بیت

تہتال ءُ تہمیات،زَر انت زردءِ زیمیں تود
ماہلنج ءَ باریں کد منی ترانگ ہرود بیت

سسا ءِ ٹپ ءُ زیم انت سماءِ ترپ ءِ گُمار
حوناں گوں لہڑ گوٗییناں دل ءِ ششت شود بیت

زوراکیں زورے بے وسیں زردءَ ابیل کنت
آپرشت ءَ وہدءِ ،دہرءِ کبند ہم کرود بیت

انچیں ہم روچ کاینت بہ ینت سیاہ شپ ءُ اتہار
جلہارءَ نالگانی جہان آس ءِ رود بیت

وقت ءِ ملام ءَ اریچنت کوہانی چُدگ ءُ چُمب
کجا گگ ءَ زمانگ ءِ جَہل مکّیں کود بیت

ہر کس شُہازءَ اودءُ ادءِ بَہہ ءُ بکّڑ انت
مرچیکیں اِد کدی باندات ءِ اود بیت

بلکیں شیھ ے گوں ہانل ے بینت ءُ عہدے کنت
بلکیناں پتّوے پدا سسی ءِ جود بیت

چو بیت دردءِ موسم ءِ اریھت ءُ گڈ سر اِنت
بلکیناں لُک ءُ چاہڑ ءَ رند کوٗش ءُ نود بیت

زِرکشیں گوات ءُ مولم بتّر انت پدا مجید
بلکیناں مہر ءُ دوستی ءِ روچانی بود بیت

حطاط اومان ـ ۷/۷/۲۰۰۱

امداد کلمتی

لہڑ جتیں سمو زہیران انت حون ءُ ارسیگ انت
توکلی کونجاں گوں ہم جُگک انت چنچو دردیگ انت

درینی مہپر ءِ ساہیل انت شنگ انت احوالے
روچ زرد داریں جنیں زہگ ءِ حکم ءِ بندیگ انت

پروش وارتگ پدا بالاد ءَ منی حون انت پہ ارس
زندمان تپکیں آچانی زِر انت جتیگ انت

مں مہر ءِ پھکیں ہما دانک ءِ چو وارتگ سوگند
منی وفا پہ تو بھئور قہر ءِ باریگ انت

شپ ءِ چراغ انت پہ ہورکیں منی کُل ءِ رژن ءَ
کہ ماہ اوں دوٗر ءِ خداہانی گنج و ڈیگ انت

منارا کشتگ وتی جندءِ برات ءُ دوست ءُ کساں
میار سگارءِ پہ بیت انت کہ منی جند ئیگ انت

ما چو ایمان ءِ وفا ءَ پہ کریم گندگ بئیں
ستک او امداد گناہانی پہ بیت باجیگ انت

☆☆

برکت علی برکت

نند و نیاد ءُ گپ و تران ءَ رد کپیت
دل نزانتکارے دمان ءَ رد کپیت

شئے مرید ، فرہاد ، پنوں ، توکلی
روچے کیے تئی جہان ءَ رد کپیت

کئے ترا کشتگ کہ تئی مہر ءِ فقیر
ترپے آپ ءُ چُنڈے نان ءَ رد کپیت

محرمیں لنٹانی بچکندگ بُج انت
بازیں مردم جی و جان ءَ رد کپیت

اِیر کنت آپ ءِ حیات ءَ زہر وارت
زندگی بس کموکان ءَ رد کپیت

سہب و بیگاہانی سوداگر شپاں
روچ ءَ گندیت ماہکان ءَ رد کپیت

نیت ءِ شیطانی آنی برکت انت
ہر کس گندیت تئی گشان ءَ رد کپیت

☆☆

بشیر بیتاب

چمانی کیف لنٹ ءِ گلاب مہپرءِ وشبو
دل سربتگ پہ لال ءِ بہاریں درءِ وشبو

جزماں چہ گل ءِ جیگ ءِ گلستان ءَ لکشتگ
زرگوات کہ شنزانیں گشئے امبر ءِ وشبو

زانہ پہ ادارکی ءَ مستاں بکنت اریموش
بئیت انت گوں سمین سمل ءِ جیگ ءِ سرءِ وشبو

الّم زرئے پہ شیھ یے ءِ لیگاریں قباہءَ
حانی ترا تاہیر نہ دنت چاکر ءِ وشبو

دہرءَ گوں دگہ دروگےءَ شہدادے ودی کت
مہنازے پدا گار کن انت عومرءِ وشبو

ما شپ نصیب یما تلاہ ترانگ ءِ استار
دوزہ نصیباں گنجیں غمءِ انگرءِ وشبو

شپ بوئیں مولمانی شگوستنت انت درہیں موسم
تو گوں بشیر ءَ باریں کدی انسرئے وشبو

☆☆

ریاض راشد۔ ہوچات

کئے گشیت ماہ منی ماہیں گلءِ شار نہ انت
کلکشاں گردیں سرءِ لسہیں گیوار نہ انت

مرچاں دزگہارے جن انت زنگ ءَ نہ روَتیں سیلءَ
چو پری رنگءَ منی کتّے گرفتار نہ انت

سرجمیں زند من وتی راہسراں موچکین کتگ
انگتَ مہرءِ کپوت رالگ ءُ ہیلدار نہ انت

من رواں کلءِ دپ ئے، آ منا اے پیم گشیت
او گنوک انوں برو دوستی ءِ تمکار نہ انت

تو وتی زندءِ ہمک سہت پہ گلے گوازینگ
ترانگ ءُ درد ءُ غم ءِ سلگ تئی کار نہ انت

کہ ادءِ کوش نہ انت سارت ءُ نہ کنت وشیں بو
اِے منی زاناں ریاض بانل ءِ بازار نہ انت

راشد معراج

چراگ ءَ روک مکن شپ تنیگہ رژنا انت
بروْ برو کہ منی دل تنیگہ ہمراہ انت

کدی بیت سر بہ بیت باریں تئی لوگ ءِ کرّ و کشءَ
نئے گون توشگے در کپتگ یک و تہنا انت

حیالءِ گاریں مسافر کہ قرنےءَ گار انت
ہما کہ پہ تئی شوہازءَ چچو دلسیاہ انت

ہما توئے کہ دل ءِ دیدگاناں سمڑین ئے
دگہ کئے انت کہ منی دیدگاں ماں رژنا انت

ما راشد چچ نہ کشتگ پہ آئیءِ ترسءَ
آ مارا مان نیاریت ہما مئے ارواہ انت

غلام حسین زوگ

بیا بہار انت زید زندءِ، بیا کہ درچکاں اوں بر کتگ نوں
شگوستاں تبد و لوار ترندیں ، بیا کہ کوش ءَ اوں سر کتگ نوں

بیا کہ پل انت باکلینک اوں ، بیا کہ گلہ اوں گب ءُ ہوش انت
بیا کہ پل و بہاراں بانور مئے آدِرہیں "بیٹ سر" کتگ نوں

ترا چہ گستا نباں من ہچبر وراں اے سوگند ءَ دوست سد بر
مگوار مرواردیں تو ارساں ، کہ ارساں تئی جیگ تر کتگ نوں

من عمرے گوازینت پہ آگہی ءَ نیاتک واب چماں بے تئی ءَ
منارا واب گیج چو طفل ءِ پیا من اری کونڈءَ تئی سر کتگ نوں

چہ فکراں دنیاءِ دل من سستگ ہمیش انت دیما زوگ تئی نشتگ
بکش تو ہر چی کشئے من ندراں حیال گوں تو من گور کتگ نوں

☆☆

علی عادل

(نیاز احمد جوسکی ءِ نام ءَ)

گار گوں تو منی دل شوہاز ءَ تئی
پشبکپتیناں عشق ءِ نماز ءَ تئی
شاعراں حسن ءِ توسیپ ءَ پروشتاں قلم
آس ءَ پُل چنڈ اتگ یکیں ناز ءَ تئی
گلہ ءَ گوات ءِ کنت انت چراغے ءَ گوں
چونیں ناسرپدے دنتیں راز ءَ تئی
عمرے گوستگ بلے موسم ءِ دامن ءَ
قبریں تازہ منی، قبریں تازہ تئی
داتگاں چم ءُ دل پہ نشانی وتی
واب ءُ آگہی ءُ دردءِ ساز ءَ تئی
زندءِ شونز بستگیں . کورجوءِ نصیب
گرشنگے ءَ را گون ات جنازہ تئی
من نہ دیستگ ترا شنگے ءِ ، مومے ءِ
کت پریشان علی مرچی نیاز ءَ تئی

حمل امین۔توگی

راستی ءِ ساہگ ءَ ارماناں درشئے بے مطلب
پُنت ارواہ گوں نگاہاں تو کشئے بے مطلب
عکس دیستگ مس وتی وہدے تئی چمانی تہا
دراہیں آدینک اے جہانانی گشئے بے مطلب
سلکیں میتگ ءِ چاگرد چداں دوریں منی
مرمریں راہ ءِ چراغاناں چیا کشئے بے مطلب
"وت نزان ئے کہ ماں امبازاں کئی ساکم باں"
سینگ ءَ روچے گوں یکے ءَ مشئے بے مطلب

محمد دیدگ ـ مشکت

ہر نیمگا چاراں من ہمے یار تئی عکس
ہر جاگہ ءَ ہر میتگاں سرکار تئی عکس

من شنک بباں کنڈیں زنوک شیپگیں پونزءِ
ہر وہدءَ کنگ سجدہ من دلدار تئی عکس

قربان من تئی ملگاں ٹھلیں تئی رواجاں
ہر روچ حیالاں منی بس یار تئی عکس

زیباک ءَ منی چماں تو چہ سرجمیں کاڑاں
توسیپاں کنگ جان من ہر بار تئی عکس

نئے سد مناں ہوش مناں نئے مناں آرام
زاناں کہ کنگ مرچاں من ہوگار تئی عکس

نیست ترس حدائی منی اے کافریں زردءَ
چماں منی بس کعبہ ءِ مینار تئی عکس

است توکّل ءَ شہدادؔ نئے عزتؔ نئے فیروزؔ
اے دیدگؔ ءَ چار چوں کنگ سینگار تئی عکس

☆☆☆

ماجد شاہ ـ کراچی

آ س زوک کت مئے جبینءَ تو شت ءَ
گریں اشکر ریتک زمین ءَ تو شت ءَ
تو نمازءِ ذکر مدام عشقءِ کنگ
کافرے اتکہ مئے دین ءَ تو شت ءَ
زنگ مجن تو مئے گنوکی کارپداں
سجدہ ءَ کپتاں زمین ءَ تو شت ءَ
تو نہ نشت ءَ شپ سحر تاں بانگواہ
لذت ءِ مان ات سمین ءَ تو شت ءَ
آہ! غمانی دامنءِ پکرءِ تہا
من کہ ماجدؔ کپتاں منین ءَ تو شت ءَ

رزاق قاضی ـ پنجگور

غمانی شہرءِ غم ءِ مسافر،تو مرچی باریں کجا رواں ءَ
چہ زہیرءِ شہرءَ تو دور ءُ یکّر،تو مرچی باریں کجا رواں ءَ
ترا کہ گون انت غمانی بارے تو سرجنان ءَ گیاب ءُ زیداں
تو سکگائے کئی ہاترا،تو مرچی باریں کجا رواں ءَ
اے ہلک ءُ شہر ءَ ندارئے سھتے ملور ملور ءُ شپاد پادءَ
کجا تو سر بۓ کنئے تو واتر،تو مرچی باریں کجا رواں ءَ
بہار ءُ پلاں نچارئے چم ءِ تو سرگوزان ءَ چولوڈ و دنزاں
تئی عشقءِ منزل کجائیں آخر،تو مرچی باریں کجا رواں ءَ
رزاقؔءِ نام ءَ میار لنگاں جہان ءِ دیما تو نام و دپ بۓ
چہ چماں چیر ءُ حیالاں ظاہر،تو مرچی باریں کجا رواں ءَ

امام رازؔ ۔ مشکت

کجلیں تئی دیدگانی من شراباں چوں کناں
دلسیاہ من چہ وتا چے تئی عزاباں چوں کناں

نئے منا مروزءَ وشی نئیکہ روز ء مھشرءَ
بل گناہاں گوں دچاراں تئی ثواباں چوں کناں

نئے منا ھُورءِ تمایے نئے منا گلمانءِ لوٹ
من پکیریں عشقءِ شئےَ آں وشیں واباں چوں کناں

من گنوکیں زردءِ دستءَ پہک مرچاں بے وساں
بے وسی ءَ من وتی ظاھر کتاباں چوں کناں

ھنو مباتاں من ھما ساعتاں کہ نازل سمبیت
رازؔ ھمے سہتءَ بکش من زردءِ تاباں چوں کناں

☆☆☆

ناصر نور ۔ کیچ

گوں ما مبو گسر یاتانی ھمسفر
تہنا مرو مہ تر یاتانی ھمسفر
ما پہ نگاہےءَ بے یال کت جہان
تو کہ کتگ ھنر یاتانی ھمسفر
گوں ما ھزار کت وعدہ وفایے ءِ
چے بوت تئی آ ھبر یاتانی ھمسفر
زھیرانی کجلیں کیفانی نوشگ ءَ
کپ کپ انت مئے جگر یاتانی ھمسفر
ناصرؔ تو گوں بدیں دیوان ءِ نندگا
پمّا چو بد مہ بر یاتانی ھمسفر

سلام ھمرازؔ ۔ کمبیل

وہدے سروزءَ ساز کنت
درداں منیگاں باز کنت
گندیت وتی چماں اھل
گیشتر کہیب ء ناز کنت
دستاں شہاریت ھنی ایں
وہدے منا امباز کنت
چو عومر ءَ من نشتگاں
لیک ایت وتا مہناز کنت
چی ءَ مناں ھمرازؔ گشیت
گپتار و گالاں واز کنت

نورخان بزنجو

نامحرمانی میتگ ءَ بازار ایوک انت
چوکہ گمان ءِ جنت ءَ بے سار ایوک انت

ماں درد ءِ ہلکہ ءَ گوں غماں نند و نیاد کنت
چو کئے گشیت تئی ترانگ ءِ ھینار ایوک انت

پہ مہر ءِ حاترا ماں تئی مہر ءِ جنت ءَ
بیاکہ زہیر ءِ ارساں گوں راہچار ایوک انت

تئی جیگ گوں کلمپراں ہر بیگہ سمہیت
مئے واہگانی شنلکیں شار ایوک انت

شہر ءَ تئی مہر ءِ بیگہاں چوگان وچاپ بیت
درد ءُ غماں گوں مئے دل ءِ بازار ایوک انت

یکرندے پہ منی غماں بچکند ءُ بیا برو!
چماں کماتگ ارس ءِ شپاں ہار ایوک انت

تو نور ایوکی ءَ مرو درد ءِ جنت ءَ
تئی واہگ ءِ گشتت پدا بیمار ایوک انت

☆☆

کچکول دشتی

دل ءِ تہا ہبئے اگاں
منی تب ءَ ہبئے اگاں

ملار زرد ءِ گیش باں
گوں موسم ءَ ہبئے اگاں

من شانکاں جاڑیں دیدگاں
تو ظاہرا ہبئے اگاں

غمانی قہر سر گوزاں
ہمک شپ ءَ ہبئے اگاں

من زندگی ءَ چے کناں
تو بے وفا ہبئے اگاں

رس ئے تو زند ءِ منزل ءَ
ہما پدا ہبئے اگاں

حیال ءُ فکر ءُ گونگی
گوں شاعر ءَ ہبئے اگاں

☆☆

انور زہیر۔ بلیدہ

کجام رنگ ءَ پدا تو وتا زوال داتگ
دل ءِ زہیراں مناں اے وڑیں سوال داتگ

کنئے اے شہر ءِ تہا رژن ءِ دیدگاں اشکیل
ترا اوں رب ءَ وتی موجریں کمال داتگ

شراب ءِ لہمیں بدن بینگیں تئی رک انت
او زلف ءِ تاب تئی مارے ءِ مثال داتگ

مناں سد کہ نباں مرگ ءِ ساعت ءَ پہ نیگ
زمانگ ءَ را وتی فکر ءِ من نہال داتگ

نچارئے گر وکش ءَ بانک ءَ کنئے سجدہ
ترا من زاناں زہیر عشق ءَ اے مجال داتگ

☆☆

عابد مہر ۔ پنجگور

شپ ءِ چراگ ءُ صباءِ گلاب زندگ بات
منی اے زندگی ءِ عمرءِ واب زندگ بات

بہشتی ھورءُ طہورے طلب نہ کرتگ من
شوہازءَ منزل ءِ پہ من شراب زندگ بات

منا گنوکی ءِ ما سانکلاں بہ بنداں اگاں
کہ مہرانی تئی پیچ و تاب زندگ بات

پہ نان ءِ لنکہءَ پرچا وتا شگانی کنت
پہ ناحداءَ حداءِ تیاب زندگ بات

ہما کہ ننگ ءِ وتی ہاترا سر اِش ندر کت
ہما مئے جہدءِ گلیں انقلاب زندگ بات

زمانگ بل ترا ہرچی اگاں گشیت عابد
ترا گوں دلبرءَ تئی تر و تاب زندگ بات

☆☆

لیاقت ولی ۔ مند

گنجیں ہمنچوک کسّی دلبر نہ بیتگاں
من ترانگءَ گلانی ہچبر نہ بیتگاں

وہدے شتاں چدءَ چہ زہیرانی ھلکہاں
شہرءَ تئی دو بر من واتر نہ بیتگاں

من چو وفائے درچکءَ گیمرتگاں بچار
ہزامءِ موسم ءَ اوں ہچ بر نہ بیتگاں

تئی مہرءِ لذتءَ گل ہچی اثر نہ کت
انگت ہما وڑایاں من شر نہ بیتگاں

من عشق ءِ سجدہ ءَ تئی سالاں سفر کتہ
شہرءَ ہمیشکا دیریں ظاہر نہ بیتگاں

تاہیر ولی نیاتگگ کوشءَ زباد بوئیں
داں شنگ لال ءِ مسکیں مہپر نہ بیتگاں

☆☆

☆نصیر شاھین خیرآبادی☆

مئیگ ءِ تئی دوستی ءَ اڑ ئے تام ئے نہ بوت شت ءِ
منزل غم ءِ ھلاس ات دوگام ئے نہ بوت شت ءِ
من ھچ نزانت کہ مھر ءِ آسر ھرابی ءَ ردت
گریوان ءُ سک نالاں کہ وام ئے نہ بوت شت ءِ
بانزیگ تو دراھیں برتگ تو نوں کجا روئے
کونج انت نوں دل ءَ کہ ھام ئے نہ بوت شت ءِ
کدہ شراب ءِ ھورک کتاں موڑ ءَ نزاناں تئی
شپ پہ ایچکی گوستگ بام ئے نہ بوت شت ءِ
سوتگگ نصیر تو تانسرا سوچان ئے زندگی ءَ
شومیں جہان ءِ دیم ءَ نام ئے نہ بوت شت ءِ

شمیر عادل ۔ پنجگور

ادا کجا منی دل صبرءُ جل ءِ پیما انت
صباہءَ دیم تئی نازرکیں پل ءِ پیما انت
منا چے پیما کتگ بازیں نوش و جوشاں غم ءِ
منی اے دل گشئے تریاک ءِ چل ءِ پیما انت
گومے تو یات بئے پہ گومے تو واب ءَ منی
منی اے دیدگاں ہرکس اہل ءِ پیما انت
بکندئے عمرے اوں گوازینت ساہگ ءَ پل ءِ
زہیرءِ کنگ بے مرچی چو پل ءِ پیما انت
مثال مرچی پدا انگریں گیاب عادل
حیال ءِ باطن انت چو ہورکیں گل ءِ پیما انت

☆☆

الٰہی بخش مرید

وتی سوغات ءُ داداں بر من دل ششتگ وتی چہ تو
درگیگ ءَ چہ مہ کش نوں سر من دل ششتگ وتی چہ تو
نئے رنگ ءُ دروشم ءُ دابے، نئے رژن ءُ جلوہ و شہے
ابیتک انت مرچاں دمک ءُ در من دل ششتگ وتی چہ تو
وتی دست ءِ دل ءَ چے ءُ کتاب ءَ زردءِ تاک تاکیں
کروج نام ءَ منی دلبر من دل ششتگ وتی چہ تو
شموش آ نوبت ءُ دورءِ قرار ءُ وعدہ ءُ قولاں
او ماہکان ءِ گلیں درور من دل ششتگ وتی چہ تو
ہما انت کہ زمین زرد ءِ کتگ درداں لگت ءُ پاد
نہ سبزیت واہگ ءِ کپر من دل ششتگ وتی چہ تو
بہات ئے شات ءُ گل دائم بکندات ئے مدامی تو
مکندات ئے عذاب ہچبر من دل ششتگ وتی چہ تو
مرید مہر و وفاہانی طلاہیں روچ بیگاہ بوت
نوں کائے شر، نیائے شر من دل ششتگ وتی چہ تو

☆☆

نزیر احمد شاب

گلیں مہر ءِ سبا تو بیا
منی درد ءِ دوا تو بیا
انگت کتگ دلپروش منارا تو
منی جان ءُ جگر تو بیا
کننے منی حال ءِ جست ءَ
منی ارواہ ءُ ساہ تو بیا
نزیر ڈنگ ودار ءَ تئی
منی زند ءِ متاہ تو بیاہ

عطاءاللہ گوبردی

مئے نیمگا نہ چاریت مفت ءَ توار کاں
ویرانیں مئے اے زرد ءَ آس ءِ بہار کاں
ہر چند بنوشاں کیفاں انگت نشہ نباں
مہرنگ ءِ زلف ءِ وشبو مارا خمار کاں
عشق ءَ علاج نیست انت ہچ کنڈ ءُ کشورءَ
ملا ءِ یکیں تائید مارا چہ کار کاں
زند ءِ چہاریں روچاں ما گیش ءِ وت نہ ایں
اف کہ مباتاں دلبرپمن ودار کاں
نیلیت ملکوت ءَ بازار ءِ ترگا
اے بزگیں عطا ایں مرگ ءَ توار کاں

☆☆

طارق مراد۔ مچات

چیا چمن چو دورئے تو
ترا گنداں ملورئے تو
منی گڈی تو امیت ئے
منی چمانی نورئے تو
بدل نیست انت تئی دنیا ءَ
گش ئے آزمانی حورئے تو
مکن دیوان گوں گیراں
منی مہراں بزورئے تو
نہ بیت سر طارق ءِ ہچ پہ
چیاکہ نوک سورئے تو

☆☆

عومر بلوچ۔ کنچتی

منا کہ سنگسار کنت زمانگ
من "بیگناہاں" منی "گناہ" انت
شپ ءَ را شپ گر من زاناں پچیت
کن ءَ ئے تو ملکوراں شنگ سیاہ انت
اے روچ لقا ءِ تئی چہرگا جنت
چہ انت کلکش ءُ چہ اے ماہ انت
خماراں داتگ ملارے انچیں
نزاناں جندءَ کہ جند کجا انت
کناں من سجدہ گل ءَ را عومر
آ مہر ءِ پیغمبر انت دل ءَ انت

☆☆☆

خدائی یار۔ دشت کوہک

دل نزاناں ترارا چہ جیگ
ہوش و سار ءُ قرار چہ جیگ
گپے من چہ زبان ءَ درکاراں
لنٹ لرز انت منارا چہ جیگ
من کہ لوٹوکاں ملگزارانی
باریں دشت ءِ بہار ءَ چہ جیگ
مرچاں ہچ پیا گندگا نیئیں
مہرءِ پلانی ہارءَ چہ جیگ
چو ہدوک انت پہ جتائی ءَ
اے خدائی تئی یار ءَ چہ جیگ

☆☆☆

خدابخش صادق ملانٹی

جہان ءِ بے تہیں دوداں بچار ات
بچار ات ہمدلیں جوداں بچار ات
سرا مئے نرم نرم ءَ شنزگا انت
مروچی مہپلی نوداں بچار ات
نہ بیت ہچ ڈؤلا پولنگ آبل ءِ نام
دل ءَ من سد برا شوداں بچار ات
دمانے او گلیں کاڑاں بیا ات
دل ءِ مئے سبزیں آ روداں بچار ات
مناں ہچ کارءَ مرچاں مان نیاراں
من صادق انچو نابوداں بچار ات

☆☆☆

مختار غمگین

منی حیال منی زندگی ءِ پیا انت
مروچاں زند منی بندگی ءِ پیا انت
منارا دوست منی ہچ وڑا حساب نہ کنت
ہمیشکا جند منی بزگی ءِ پیا انت
اے منی قاصدیں کہ ہر وڑیں ھبر کاریت
گشئے جواب تئی بزھنگی ءِ پیا انت
چیا تو تھیرئے او مختار دو روچی ایں زندءِ
گشئے کہ جند تئی بے وسی ءِ پیا انت

☆☆

آدم ابراہیم

مرچی مئے ترانگانی زندءَ مچار کہ چون انت
گیمرتکیں اے انجگیں زردءَ مچار کہ چون انت
زاناں آ ماہکانی الم کہ کیت انت پمّن
دیما منی مہ نند ءُ جندءَ مچار کہ چون انت
چہ پنو ءَ گشئے پد مئے میری ءِ کلات پرشت
سسّی ءِ لاڑکیں تو سندھ ءَ مچار کہ چون انت
بیا درروری تو ماہءِ او ٹُل گدیں تو ہاتّل
حالءَ بگر فقیرءِ زندءَ مچار کہ چون انت
سینگار گوں دزگہاراں مہرءِ دوکرمءَ شیریں
آ مادگءِ کلات ءُ سندءَ مچار کہ چون انت
بیا کڈکءَ مئے آدم نیادے کناں بلوچی
چماں متاچیں دور ءُ ھندءَ مچار کہ چون انت

☆☆☆

یوسف قاسمی

روچءِ برانزاں ہزینگ گوں رژنائیءَ
سوز عشقءِ دلءَ زرتگ ورنائیءَ
او سمین گوں وتی تو اے سارتیں تبءَ
دردءِ راگاں مہ چیڑ گوں مئے تہنائیءَ
موتک کنت اے جہان تو پدا سمھ ئے
حال داتگ مناں شومیں سرنائیءَ
عکس ءَ سجدہ نہ کنت چوں گلءِ تو بکش
کہ گنوک قاسمی انت پہ آئیءَ

امیر حبیب

دل گشیت ہر موسم ءُ ودءَ بچاراں من ترا
سہب ءُ بیگاہ کہ تئی یاتاں گوں کاراں من ترا
زندگیءَ را من گوازینت پہ تئی دیدارےءَ
کئے گشیت ماہیں جنک پچہ نیاراں من ترا
تو دلءَ رحم کن دلءِ بند،ساعتے داباں گوں بیا
پہ مرادے گوں وتی دستاں بساراں من ترا
دور اوشت ئے تو چیا باریں کنئے چماں خمار
یکبرے بیا زندگیءَ پشداراں من ترا
تو امیرءِ ساہ و جان ئے کسی امیت ءَ مہ کش
بس بہ نند دیما منی داں زندءَ چاراں من ترا

☆☆☆

اصغر کریم

مرچاں نزاناں باریں چون انت دوست ترا
رازاں منی دلءِ کنئے ہرجاہ تو پدّرا
مرچی من گلءَ بالاں جستءَ کمن منی
داتگ . منارا انچیں سوغات یے دلبرءَ
یک مدتے مناں تئی دیدارءَ نشتگاں
پاری نیاتک ئے دلبر نوں بیا تو امبرا
من تئی ودارءَ مرچی بیا نشتگاں اہل
نوں یک دمانے دلبر گلءَ وتی درا
وعدہ کتہ تو گوں من دگہ یار نیست مناں
پرچا چو بے وفائی کت تو گوں اصغرءَ

غزل

اسحاق خاموش

ھر یکّے ءَ اے شہر ءَ مُکّش قدر شناسے
ھر دل چہ وتی باتن ءَ چو اشکر ءُ آسے

ھچ رنگ ءَ نئیت میم بد ءُ نیک چہ اصل ءَ
دُنیا منی نزّیک ءَ گُشّے سیہْ شپّی پاسے

اے موسم ءَ تئی غم پہ دگہ چاڑے ءَ ودّیت
اے موسم ءَ داں گون مبیت کیف ءُ گلاسے

تئی نیاھگ ءَ شپ باریں کجام ھوپے ءَ گپتگ
اے ماہ گشے انشّی چو پرشگیں تاسے

چاکرا! پہ اگاں گوانکےءَ تئی در رچیت لشکر
اے شہر ءَ مرید ءَ اوں رسیت تنگویں براسے

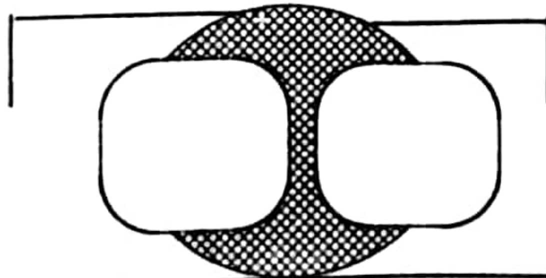
میاں استمانی لبزانک

ناچ

ن م راشد/ عابد علیم

بیا منا ہمراز بکن ''ہم رقص'' منی
چہ زندگی ءَ ستگ ءُ پیدا کاں من
ترس ءُ لرزاں تاں کدی اے وڑ مہ بیت
رقص جاہ ءِ چیریں چہ درواز گ ءَ
زندگی بئیت ایں بہ شوہازیت منا
کہ نشانی آں بگندیت گرمنی
لذت ءِ عیش ءَ بچاریت چم ءِ وت
بیا منا ہمراز بکن ہم رقص منی
ناچ ءِ اے گولائی ءَ
چچو تنگدست، بے وسی ءُ عہد ءِ غم
گران ءِ مشکل گر یوگے جلکسیت دل ءَ
پچے گشیں من ہو ءَ چہ ابید
رقص جاہ ءَ زندگی ءِ سرکشگا چہ پیسر ءَ
پشت باریں پچے کپیت عکس رنگیں نوبتاں
بیا منا ہمراز بکن ہم رقص منی
زندگی واستا منی کم نہ انت

چہ حون پلنگے ءِ دپ ءَ
ماہیں حانی چاکری زوراکی ءِ ترس ءِ غم ءَ
اے گمان اپچش بوَ انیں ہر ساعت ءَ
سر پدوں اچ تئی نزیکی ءَ
زاناں نئیکہ تو منی جان ءِ متاہ
بلے، تو منی جذبگانی اولی گام ءِ وارث ئے
ہو ہما کہ مرچی ءَ پیسر گوں منا جنگ جتا
بیا منا ہمراز بکن ہم رقص منی
نئیکہ من اے نوکیں عہد ءِ حاکموں
دل منی بندانت نئیکہ تئی پہ واہگاں
بلے، سوز وارمان ناتوامی
بہہ نہ بنت پیلہ دمانے
نئیکہ گوں من زندگی یکجاہ بیت
نوں ہمیشکہ بیا منا امباز منی ماہیں پری
بیا حسین ءُ درامدیں کاڑ منا دست ءَ بگر

دیدارءِ سوت

منوچہر آسٹی/امان جان امان

تئی نیاد بے درورانت
ءِتئی گپ وتران
تہاری ءَ وشبوءِ وڑا انت

تئی گدانی بو
نمبین انت چو تیاب ءِ وشبوءَ
گرماگ ءَ چو کوش ءَ!
پُر تاہیر چو تہاری ءَ!

گوں تو گپ وتران
آسدان ءِ گرم ءُ روکیں آس ءِ وڑا
منی سساءُ خیال ءِ دیدگاں
ترانگانی دیرسریں جنگلاں بارت ءُ سر
کنت
ہما جاہ ءَ کہ گندیم ءِ ہوشانی سرا
ناچ کنت جنگ
ہمودا کہ پُل ءُ استال رازدارنت وت
ماں وت

تئی بچکند
منی مُرک گونگیں نگاہاں
شر رنگیں آسکانی چراگجاہاں بارت
منی دستانی واہگاں

تئی بدن ءِ ستر تریں جاہاں بارت
تئی بدن، پاکیں اندام!
تو زرءِ دروائے
بے چاڑءُ بے حاجت
بوشہرءِ شاہگانیں زرءِ وڑا
کہ آچہ سرگارءُ چوکیں یداراں چکار
انت
اچ مرد ماں پریں بوجیگ ءِ وڑا
چو پٹ وگیاب ءِ وڑا
کہ شاہگان ءُ شاہشناب انت

تو نازرک ءِ شکرتام ئے
عشق ءِ گور جنگیں جنکے ءِ دو چانی وڑا
(کہ) آوتی دوست ءِ سرجاہ ءِ سرا
زیبائیں دوچ دوچیت
تئی نیاد بے درورانت
تو چراگ ئے، من شپ
تئی ماں رژن ءَ، تئی بدن ءِ کتاب ءَ
ءُ وتی دل ءِ کتاب ءَ
کہ تئی بالاد ءِ ڈیل وڈول ءَ گوں نبشتہ
انت
مژگ گرگ ءُ وانگ دوست بیت

تو درچکے ئے، من آپ
من تئی چپ وچاگرد ءَ بہار ءِ وشیں
سوتاں
الہاناں ءُ بچکنداں
الہاناں ءُ گریواں
تئی نیاد بے درورانت
تو شررنگ ءُ زیبائے
وتی دروشم ءَ، وتی مٹ وت!
تو ہما دمان ءِ وڑا جلوہ ناک ئے، کہ
وہدے تو گپ کنئے
تو ہما وہد ءِ وڑا ڈولدارئے
کہ وہدے چہ دمک ءَ، لوگ ءَ کائے
آپ ءِ تہا چو درچک ءِ عکس ءَ
تو منی وداریگیں چمانی پہو گاہ ءَ رُدئے

☆☆☆

اردو درجانک: معین نظامی
سہ ماہی ''ادبیات'' اسلام آباد ءِ بین
الاقوامی ادب نمبر ۲ ءِ منت ءَ

دز بندی

میکسم تانک/جمیل امام

توگوانک بدئے ءِمن ہماسہت ءَ پسومدیاں
تومناں مہ ڈوبار
بازبراں چوہم بیت کہ منی کوپگاں
دمبرتگیں مرغ آرام کنگا بنت
ءِمن آہانی آرام ءِتہادست مان کت نکناں
بازبراں چوہم بیت کہ منی گورا
منی حدامرزی ایں سنگت کائنت نندنت
ءِمن آہانی گوما گپ کنگا باں
بازبراں چوہم بیت کہ منی لنٹ ہشک بنت
سوتانی ہوشام ءَ
من گنگ باں
ءُترااے گشت نکناں
چہ پیشی ءَ چے بیت کہ منی کوٹ ادا کپتگ
من وت گیشتر دورسک دور
چیل ءُجنگلاں گردگا باں
ہمودا منی رنج، منی شاتی ءُ پگر
ءِمنی یادآ بادانت
توگوانک بدئے ءِمن ہماسہت ءَ میاہاں
تومناں مہ ڈوبار!

☆☆

مرگ

درچک مریت انت
وہدے موسمانی پچارءَ بیگواہ کنت
ءُوتی گوشاں بند کنت
کوٗرمریت انت
وہدے تچگ ءِواک ءَ شموشیت
ءُگجام یک لنٹے ءَ تر نہ کنت
حاک مریت انت
وہدے ہچ دہل نہ رد ینیت
ءُنہ سوتے پیداک کنت
انسان مریت انت
وہدے غم ءُوشی ءِگنجاں شموشکار بیت
ءُزندگی ءِشوق ءَ چہ زبہر بیت

☆☆☆

اردو ورجانک: منو بھائی

سچکان راست

آزات لچہ/ پابند لچہ/ ردانگی لچہ/ سؤت/ ہائیکو/ ماہیاء ایند گہ تہر

دین محمد دینک ءِ شعر پہ ملا فاضل ءَ

بالاچ کلبری

شوہاز: منظور احمد رند

نوداں نپر بۓ چے برا

سرپد کن ات ملا فاضل ءَ

دست ءَ بہ کشّ چہ اے دختر ءَ

شخصے کہ پیدا کت خدا

چی بیت پہ دین محمد ءَ

معلوم نہ انت تن ءُ شد ءَ

پوشاک ءُ ہفت رنگیں گدءَ

گندۓ بلال ءِ بزگل ءَ

سۓ سد بز ءُ میش ماں سرا

نشتگ ماں گنجیں کلبرءَ

دازانی مسکیں کہچرءَ

مردے کہ ترّیت ماں لدءَ

بے لشکر ءُ سیاہ ءُ بزءَ

کس ءَ نہ بخشیت کرگزءَ

زیب ایت پہ میر دین محمد ءَ

ملا فاضل ءِ پسہ

شوہاز: منظور احمد رند

(۱)

من باہو ءَ پہ رہگزار
اتکہ تئی شعرے اول
نیست ات ترا عزم ءُ ھطر
پیلاں ہوار بٹ ورئے
گوں شاعراں سر ماں سر ئے
او پہلواں صادق یلیں
وتی نگرہیں چنگ ءَ بیار
سازے بجن وش زیملیں
مند ماں دیما منزلیں
آبند ماں شہریں سنبلیں
ملک کلبری ڈوک ءَ ڈلیں
پیش ءِ کڑل بے سلہیں
بالاچ ہمودا ٹِلّو ایں
بازئِے سلام کن گِلّو ایں
دینک بیگر ء باہڑ نہ ایں

(۲)

بائیان چاکر ء شیہک نہ ایں
از من دو روچ ءَ کستر ایں
مشت ءِ جنانیں ماں دپ ءَ
یک ہفتگے بیت ماں تپ ءَ
ہمراہ تئی وزیں مزار
نشتگ ملانٹ ءَ بزکار
تمپ ءِ کٹگ دوگاں شزار
ملک مولدادی کلگ ایں
مال تئی بُزانی چلگ ایں
گرماگ ءَ لمپ ءُ کُلگ ایں
لال از من ءُ من لال ءِ سیاد
جوڑینگ من جُل ءُ نپاد
بمباسی ایں مسک و زباد
سُور ءِ تگرد ءُ ہارت ءُ واد
ما صیدیں نوں یک درچک ءَ چریں

☆ شاعر: عبدالرحمٰن شمیدی ☆

شوہازکار: علی گوہر

الله تو منا سوالی کن
مرگے بکن بالی کن
بر گوں کیگدءَ سیالی کن
امروزءِ غماں خالی کن
اہتگ قاصدے پربالی
حالے داتوں منا چوں پاری
ہوشے شتوں بے ساری
کپتوں پہ تپ ءُ بیماری
مئے مٹ ءَ خدا پیشداری
دوست انت ماں مذہب ءُ دینداری
عرش و چار فلک گوشداری
گالاں من ردءَ کتاری
بے حج ءِ فقیر گردان انت
چار کنڈءَ بگر سیلان انت
زوریں کچکول ءُ ہمپاناں
گردیں میتگ ءَ پنڈاناں
بریں گل ءِ بازارءَ
دیستوں من پری نازءَ را
ناکو زتک فتح جان ءَ را
کپتوں کیگدءِ حالءَ را
وشبوئیں زباد مالءَ را
تہاروکیں شپءِ شہم ءَ را
بام ءِ روشنیں استارءَ
کیت پہ خالقءِ فرمان ءَ

دیم ءِ پاداتوں شات کان ءَ
گپتیں مئے سر ءُ دستان ءَ
وش اتک کت منا شرزان ءَ
نشتگ حیال کنت حیران ءَ
انچو کودک ءُ حیوان ءَ
جانی گشتیں بیا باریں
ورنا اتکگ ئے چہ کاریں؟
کمیں بجّ اتوں یک سارے
اتکنت غیب منی پرباریں
گردیتوں جواب یک بارے
گردیں پنڈگ ءُ بجارے
گیشتر گندگ ءُ دیدارے
نشتوں من چو گہانیں میرءَ
چریت جنت دلءَ را تیرءَ
ابرو چو پنیریں شیرءَ
راست انت چو کمان ءِ تیرءَ
پونز انت تئی بلندیں دُورءَ
چم گوں کنجلاں سیاہ گیر انت
گردن برز تر انت بادگیرءَ
وردے پوپل انت گوں ہیرءَ
نامے پرشتت تا دیرءَ
کپچ تا جلگہیں پنجگورءَ
جالک، دِزّک ءُ بمپورءَ
الپسوز وریں من دورءَ

گشتیاں گشیں گوں پیراں
ابرجان سوار بیت بورءَ
روَت انت پہ حکم ءِ حدائی زورءَ
شہداد گوں جن ءَ مچّین ءَ
کرزیت چاپٹاں پنچیناں
زانیں گوں جناں نامدارءَ
دوَتانی تمام سردارءِ
ڈیل ءُ ملگ ءَ تومردءِ
چماں تئی لگوریں زردیں
مالے تئی دپءَ رپ رپیں
ہوک ءِ ہگّل ءُ ٹپ ٹپیں
پٹ انت دربیش ءِ لَلّی ءَ را
راج ءِ پینگیں چَلّ ءَ را
گارکن حدا نوتیزئی ءِ دل ءَ را
شاباش انت گہیں سُندو ءَ را
گون انت گوں بلوچی تورءَ
ٹپ یے تو بجن شیرو ءَ را
شیرو ءَ را بجن عیسیٰ ءَ را
گلّین ءُ بجن دوَس ءَ را
شیرو میتگ ءَ چنڈ پنڈ انت
وپتگ چو نزازءَ پانڈ انت
دوَتانی جنانی سانڈ انت
عبدو عاقلیں دانایے
شعرے جنگ مانایے

بہارگاہءِ عکس

عبدالغفور غازی۔ ملانٹ

بیاکہ ہورانی موسے وشیں
جی بہارگاہءَ چون دل کشیں
ہفتگاں گرندی جمبرے بشیں
ہو منی ہامین اتگگ ءُ ناہ انت
جی منی اسپتاں کنر تاکیں
جی منی ڈیہہ ءَ سیر پرواکیں
جی منی برنجاں ایر گڈیناں
کَوش ءُ گوریچ یے نازے لڈیناں
جی بگ ءِ کنچت اتگگ ءُ دان انت
جی پَل ئے سرکشیں گوہار، پرماش
جی بگ ءِ سبر ءُ کاہ ءُ گومازاں
جی بگ ءِ گوروںڈیں کہیر ٹال انت
جی کنر وش تامیں ڈلگ دانگ
جی کرگ گیڑنت پھلی مازیچاں
جی منی ماتکینگ گل و شاداں
ایشرک کندانیں وتی پلاں
جی چگرد شاگیں کوسرءَ رُستگ
جی منی پیرے سبز چکیں تاکاں
پیملو تلاں پہ وڑے لڈنت
جی منی تل ءِ آلکو گردیں
جی منی پنساں مہلہ ایر گڈنت
جی مچاں رنگ لاپ ءَ انت

جی منی باگ ءُ کلہاں سبزیں
جی منی امباں گوں براں زنڈیں
جی منی لیمواں دو مچ پریں
جی منی باگ ءِ سبزیں زیتوناں
جی منی موزءِ تاکاں لونجانیں
جی منی سُہرلاپیں انار دانگ
جی منی انجیراں دپءَ وشیں
جی منی بٹاگاں کشءَ جوہ ءِ
جی منی مرچاں سبز ءُ سوچاکیں
جی منی بینڈا ءِ ڈگار کاہ انت
جی منی پیمازاں ''کتگ'' دانگ
جی منی گلہ گرانبریں ہوشاں
جی منی کِک ءُ جی ندگ سبزیں
جی منی کاشءِ تاکاں دراجیناں
جی منی کلچکاں تہا شردءِ
جی منی چڈگ جوہءِ بندانی
جی منی شمش انت ملپداں شنگ انت
جی منی تسو انت ڈل دیما
جی منی کلمیراں ہما گواشءَ
جی منی داز ءِ ریدگیں پیشاں
جی منی دانچک ءُ انچک زبریں
جی منی کلگ آپءَ آباد انت

زندگیں روچاں تا مناں یاد انت
دیدگاں ہر دیماں وتی شانکاں
سبزی آں گنداں جلگ ءُ ڈاکاں
جی منی تل ءُ جی منی ڈل دیم
جی منی شیپ ءُ جی منی ڈناں
جی منی شیچ ءُ جی منی بیٹاں
جی منی کَوَر ءُ جی منی جوہاں
جی منی دشت ءُ جی منی کلگ
جی منی شوانگ جی منی ساربان
جی منی کنات جی منی دہقان
جی منی بگ ءُ جی منی گورم
جی منی نگ ءُ جی منی باہر
جی منی میہڑ کوہسراں گرداں
جی منی رمءَ مرغانی گیوت ہور انت
جی منی ڈیہہ ءِ وش گشیں شانتل
جی منی الہان سوزیں بلبل
جی منی ڈیہہ ءِ جنگاں چلی چلی انت
جی منی ڈیہہ ءِ گولو کوانڑوکیں
چوں! غفور وش انت زید بہارگاہ ءِ
اف ہمے زیدءَ پہ بہارگاہ ءِ
اف ہمے زیدءَ پہ بہارگاہ ءِ

☆☆☆

REPLICA

اصغر دادرس

بِل زیمراں گوں زان پہ زان انت کل جہان
سنجیں حیال ءِ دامن ءِ رنگاں چہ دور
ءُ رولہ ءَ آس ءِ قبا مانپوش اتگ
چہ موسم ءِ دست ءِ دل ءِ حرفاں مہ زر
کہ واہش ءِ سبزیں بدن تتاپ بیت
کہ واہش ءِ گنجیں سباہ بے رژن بیت
ہر پاتو ءِ بالاں مہ سِند، ءُ پوہ بئے
کہ موسم ءِ دام ءَ امیت ءِ پاتو انت
بیوس مہ بئے زندگ پتو، پرتو مرنت
ہر موسم ءَ تو ''آس چنڈ'' پرچہ گوشئے؟
یا اے نزانئے سرجم ءَ، ہر موسم ءَ.....
ہر موسم ءِ دست ءِ دل ءَ من تو وتیں

☆☆☆

ایوب ایل

منا باز رنجینگ مہراں تئیگاں
سروں کنٹ یکیں نزاناں کئیگ آں
عجب منگ ءُ شنک و کولیگ کئے ءَ پہ
برے دوست دارنت برے جھیڑ یگ آں

دپ اوں کندگ ءُ ارس ءُ حونان انت اے دل
چو گراں پریں شاہ ءَ لوجان انت اے دل
دل ءِ تپکیں واہگ ءِ علت انت کہ
مانکاستگ حون شلنچان انت اے دل

گنداں وتا ءُ کدی دزگھاراں
منی ورتکیں چولکاں مانیاراں
جمال ڈکتگ ماں تہاریں گشان ءَ
چہ کج جنتی پچ و پوشاکاں بیاراں

منی مجلس ءِ چیر گیج چنڈ چنڈیں
گلیں راہ تچک ات، بلے کنڈ کنڈیں
ہوشام ءِ آس ءَ سچیت ماں جبین ءَ
دپ ءَ آمڑیں گشئے مُر ءُ سنڈیں

منا پہ گلائنگ گشئے تئی پریگاں
بلے چم بے درنگ انت دری من دریگاں
دنتان مہ ورش پہ کساں سالیں ایل
تئی ھیل ءُ ریکاں من الم سئیگاں

☆☆☆

گِل ماں زمین ءَ دون بیت

خالد موسیٰ/ صلالہ

نئے طاھت ءُ نئے ذگر یے ءَ
باریں منی چے فکر یے ءَ
داشتہ گلگ من گوں کئے ءَ
دژمن منی وت دگرے ءَ

اے چون بیت پچّوں بیت
جہلانکیں آپ راہشون بیت
میت پہ قبرءَ گون بیت
انگہ دل ءِ نیمون بیت
گِل ماں زمین ءَ دون بیت
نگاراڈیت پہ سبرے ءَ

سکرات ءِ موت گران ات منی
تورِت کئے ءَ جان ات منی
مرگ عزتیں شان ات منی
قبرءِ سرون بان ات منی
ھقیں زبان تران ات منی
کاتارءُ تیزیں زبرے ءَ

نئیت کس منی جست ءَ نہ کنت
کس پہ مناں گپے نہ جنت
منی ڈیہہ ءِ گم منی بیہہ ءِ گم

زاناں منا رازوت گشنت
یک ساعتے بلکیں جش انت
پداھر کسی ارس ہش انت
رندا ھمے گپ ءَ گشنت
بال کت کپوتی سہرے ءَ

☆☆☆

واب

رؤف راز

دیدگاں بہ پُل
زردءِ تاہیرءَ بہ بر
چوروچ ءَ منی ارواح ءَ بہ سوچ
یا
زہربکن دور برو
واترمہ کن
پداہچبر میا
بلے من انگت گشاں
تومنیگ ئے
بس منیگ ئے

☆☆

نازل کریمؔ ءِ نام ءَ

مینل بارڈشتی

منی دوست ءِ منی دزگہار
ترا پجہ نیارتگ ساری ءَ من
تئی شعرے منی گوشاں شپ ءَ کپتگ
''اوشیشلو'' ''اوشیشلو''
گُش ئے زاناں من گاربوتاں
نزاناں چے بہ لکھاں من
تو کے سوج بدئے من بازسر پدباں
بگند ئے تئی وڑا من شیشلو یے کت نبشتہ
منا ہرکس گشیت شاعر
بباں جہان ءِ دیما ظاہر
ترا من یات کناں ہمروچ
خدا تئی کاراں ہم شر کنت
پدا من شاعرے جوڑ باں
وتی تو پاد بلوچی ءَ کدی ایر کرتگاں
بدارگاماں ہے پئیما
من سہی بوتاں ہماروچ ءَ
منا کمو بکش گوں تو
منی دوست ءُ دزگہار
ترا پجہ نیارتگ ساری ءَ من
زبان ءَ دوست مدار لبز ے بکن تالان
وتی گپ ءَ من گونڈ داراں
منا ''مینل'' بزاں انچو مہ بیت سہی
ترا ہچ کس نزانت شہر ءَ نہ انت سرپد
منی دزگہار تو ئے یکیں
اگاں من تئی بباں ہمراہ
وتی قوم ءَ من نازیناں
وتی عمر ءَ ہم گوازیناں
تو اے گپ ءَ مبو دلپروش
منی دوست ءُ دزگہار
ترا پجہ نیارتگ ساری ءَ من ☆☆☆

تہنائی

عمر حاجی - پشکان

ہروہد ءَ ہمے ماراں
مروچاں پہک ءَ تہنایاں
گُش ئے شہر ءِ ہمک مردم
دلگران انت ءُ دلرنج انت
کجا بروان کجا بیایاں
مروچاں پہک ءَ تہنایاں
منی ارمان حاک ءَ پُر
بےتام انت سازو سُر
تو بہ چہ ایوکی ءَ
کہ دروھیت جند ءِ ہمراہاں
مروچاں پہک ءَ تہنایاں
نہ انت شَر بے بلا گریوگ
شر نہ انت بے بلاہ جیڑگ
جتائی ءِ غم ءُ درداں
شپانی شہر ءَ بے گواہاں
مروچاں پہک ءَ تہنایاں
☆☆

ہمیش کہ ماتہ مسافراں

شے منصور مسرور

آ پسرے ءِ جلگ ءِ واب ءَ [illegible]ں
کہ ہرراہسر مئے پہ برمشے ءَ [illegible]یت
گوں ماہمراہی ءَ تکشیت

اگس من گوں تو بوتاں اوں
تہ چو گواتاں، تئی ہمراہ تہ من بوتاں
بلے من بوتاں تہ آ جو

کدی اوں گوات کہ کش انت
تہ آہاں تو نگندئے کد
بلے بوسنت ترارا آ

کن انت ارواہ ءَ گوں تئی لیب
پہ چتو ماہ من بوتاں
کدی دست ءَ نہ آ ھتاں تئی

اگاں کہ دیما تئی نشتاں
وتی شیدائی ءِ موجاں
تو شعرءَ گال بندان کت

برے نزینت انت تو دیدگ
منی داغانی قصہ گوشداراں کت

اگس من گوں تو بوتاں اوں
تہ من کو ہاں
تچو کیں آپے ءَ چو
تن ءَ گاریں زندگی ءَ پہ
رحمتے بوتاں
اگس ناں وابے ءَ چو ما
تئی دیدانی میار بوتاں
کہ آ گاہی ءَ چیر بوتاں
نہ بوتاں من جہان ءَ پاشک

ہمیش کہ ماتہ مسافراں

نہ ماہیں ما نہ آ بریچ
نہ ما، واب انت نہ گواتی قول
ہے اوں گنجے بوت کہ ما
وتی شپ روچ ءُ جاہانی زندءَ گوں
رپتیں وتیگا
منی ہمراہ اتاں کوہنیں
چہ میراث منا گون انت

☆☆☆

حمزہ عباس

بیا ہلک ءِ گراں تہیں سمل
تئی کلمانٹی ءِ تُن ءَ
گوں پروشاں دیدگ ءِ ارساں
ترا نازیناں چوپل ءَ
تئی جلوہ تئی صورت
نہ انت محتاج ستاہانی
بیا چتو من گشاں نازینک
وفاءُ دوستی ءِ نام ءَ
پروشاں عمرءِ ہوشام ءَ
دل ءِ حوناں وتی ریچاں
بہ مین تو شروتی دستاں
بیت بانور حیالانی
وتا سالونکی داباں گوں
چتو من سرکناں مرچی
بیا ہلک ءِ گراں تہیں سمل
بیا ہلک ءِ گراں تہیں سمل

☆☆☆

دیم حونی

عارف داد

بے زانتیں گوات گوں پُو رءُلاٹو راں
کیت نقشاں کرو جیت
زردءِ چماں
بیگواہ کنت
درد یگ کنت ،
بلے بالوے چراگ ءِروکیں
گلاب ءَ امباز کنت
ءُ سرءَ ابرِ کنت
شیشگانی سرا

☆☆

Existence

قاسم فراز

اے ھست ءُ نیستی ءِ قصہاں بل
کہ شہ رگانی اصلیں دیوالاں شونز بستگ

داں کد شریشانی پیو گاہ ءَ
تو چنک و پلکاں پتار بندئے

اے زندگی ءِ سفر ہمیش انت
کہ دیگزارءَ کسے پہ ہوشام ءِ ول بجیڑ یت

جہان ءِ نیم کاملیں بُتے ءِ
کہ سنگ تراش ءِ گمان ءِ چہرآپ ءَ گردش ءَ ئے

اے گلہ اوں مکن گوں مس
کہ شینک ، دریا ، گیاب ، آساپ
چواسپ ءَ تازی ءَ عہد ءِ گل میہہ ءَ بستگاں بس

☆☆☆

وفاءِ بلبل

شریف قا[illegible]

تپتگیں راہانی سرا
گلاب ءِ پل !
سیاہ تر تگ انت چوتین ءِ وڑا
وفاءِ بلبل !
ارسانی گرنچاں بستگ
دل ءَ لتاریت زمین ءَ
ءُ بانزلاں گوُ جان انت
ٹال ٹال ءَ
کچلیں دردانی تہا اوژنا گ ءَ انت
باگپان ءِ بے وسی
سدسال ءِ مردگانی وڑا قبرءِ تہا واب انت
دہرءِ دیدگ کش اتگ انت
ہرکس وتی آس ءِ تہا سگگ ، پُر انت
کئے اے گلابانی لنٹاں
چنکے آپ درنز دنت

☆☆

چم

زندءِ گرانیں سفر

برکت بیتاب

تائی ءَ لنٹ حسک بوتاں
رءِ آس گشئے دل ءَ روک بوت
چہ بے سما بوتاں
یک لرز گے زرت
م ءِ اتک پمن باریں
قدم چم منی سیاہی کاراں
مناراِیل دئے
زندءِ سفر چوں آسر بیت
من چی گسر بئے
چوں زندءِ منزل ءَ سرباں
زندءِ گرانیں سفر
و گشئے نہ وش انت
نداں تئی راہ ءَ چاراں
لندئے پمن بیائے
ں بانوری پچ ءُ پوشاکاں
راں بزوراں ترا
رہ چکاں ءُ دل ءَ بداراں
مبازاں دل ءَ ایمن بکناں

☆☆

روھانہ چیر انت

مزار اپسوز

روھانہ چیر انت
بانسیل ڈرگا انت
بلوچ وش وابیں
وتی واری ءَ بے یال
وتی گاری ءَ بے یال
''کوریں رہدر براں''
مات ءِ سوداگنگ
مات کہ کعبہ انت
نوں بیست ویکمی قرن انت
بُست کن چہ واب ءَ
بانسیل ڈرگا انت
روھانہ چیر انت

☆☆

امام داد۔ کنچتی

تئی تب چو پیسری ڈول ءَ نہ انت
دو سال ساری ءِ گپ انت
اگاں ساھتے تو منا مہ دیستیں
تئی دیدگانی ارساں ہار کت
بلے مرچاں
تئی چم پہ منا ارس نہ گوارنت
من زاناں
جہان ءِ چمانی تہا
تراچے ءَ ترسیت

☆☆☆☆☆

ظریف زدگ

منی ساہ توئے
منی ارمان توئے
ہر کجام نیمگا
من رواں تئی یات منا کاینت
من بے سروساز گراں
پہ تئی ہاترا
من گنوکاں
مرتگوں پدا ہم زندگاں
اے تئی مہرانی وفا انت
کہ منا واب نئیلنت
من دعا کناں کہ تو ہئے سلامت
من دعا کناں کہ تو ہئے سلامت

حَکیم سوہتی ۔ کویت

☆

وتارا چو مکن جٹ ءَ
مجن پیچ ءَ مہ گر گٹ ءَ
یات ءَ گیجاں ساری
ترا بوتگ وفاداری
ءُ مہر ءِ چم داری
ترا را زیب ندنت زہری
تئی غم دل ءَ بکیں
برے ما کش برے چکیں
مدام ءَ زہر دپ ءُ نکیں
مراں انچو منا شکیں
منا مرگ ءِ نبوتگ غم
بلے لال ءِ مباتاں چم
ہجبر آپ ءُ ارس ءُ غم
نئے تو انگت ءَ دجم
منی دل گوں ترا گون انت
دل ءَ پٹ کہ تئی شون انت
زرد ٹپ ءُ جگر حون انت
نزاناں کہ ترا چون انت
حکیم ءَ یل مدئے زند ءَ
تاوان انت تئی جند ءَ
''ترا گٹ ءَ دی انت تند ءَ
پدا بے یال ہنت رندا''

☆☆

ترہکش

عبدالواحد مسافر ۔ مند

☆

ہر دم و ہر ساعت غم ءِ اولاک ءَ سوار
دل غم ءِ آماج انت کتگ مہرنگ ءَ شکار
دل دے تاہیر نہ گپت نالیت زار زار
چہ ہما روچ ءَ ہیتگاں مہرنگ ءَ دچار
یاد منا کاینت انت کج ءِ بیکانی سمار
آ پری رنگ ءِ شیر کنیں گپانی توار
تو پری شادان ئے تئی حال ءَ گپت منا
مارا تو کرتگ نلامیں رنجانی میار
با تئی دیدار ءَ کناں گڈی نوبت ءَ
مین چو شہداد ءَ بے وتاں رنگگ ہوش و سار
سلکیں پیردان ءِ جنک ماہیں مہرک انت
عزت ءِ ناگیے بلبلی بیتاں یادگار
بیلو ءِ داہانی سدو دروتاں گوں وتی
باہو ءِ ورناہ شیردلیں کتیا شہسوار
جی منی لک ءِ تھر ءُ مات کوہیں حصار
عشق ءِ توپان ۔۔۔تگ انت فرہاد ءَ تلار
مسافر ءِ درد نئے چہ اشئے ءَ کمتراں
درد ءُ چیہال انت کہ کمائیت لے پہ قطار

☆☆☆

چاربند

حنیف عادل

گپ ءُ گالاں دگہ مئے حیالاں دگہ
شاعرءِ لبز ءُ گال ءُ مثالاں دگہ

چوکہ دنیا گشیت آ وڑا وَ انت
ہر کسی فکر ءُ زانت ءُ کمالاں دگہ

☆☆

چاربند

نصیر فراز ۔ کیچ

یلہ دئے مئے دست ءَ تو بل ما رواں
کہ دیر انت گسر ہیتگ مئے کارواں

تئی ہمساہگی اوں ساچیت منا
مبو دوست دلگراں تئی حلک ءَ مراں

☆☆

سرونءَ قبرءِ کئے داریت چراغاں

گدارے گوں قاضیءَ

EXTROVERT ءِ شوہاز

مجیب مجاہد

یک گواتے کہ وتی کلیں زیبائی ءَ گوں بدمست، ھشکیں تا کاناں زیمر دیان، درچکاں گوں سہل ءُ تران کنان یک عمرے ءِ، یک آپسرے ءِ نیما منزل جنان انت، ایشی ءِ بالاد ءَ ہر رنگیں بوءُ باس کہ گیدی ءِ پچیں دامن ءِ نرگیں سازاں گوں ھمدب انت، گوں سبکیں رفتار ءَ پہ سوغات پہ ٹیکی بخشایگا انت، پداچوش ہم پدرانت کہ اگاں ہے ''گوات ءِ نیت جھل ءُ برزانت '' گڑا اے شاہدی ہم ردان بیت کہ ھورے، شر تگے یا ھیروپے الم سرا انت، ہردوئیں رنگ بہ بنت، گیشتر گمان ہے کنگ بیت کہ اے ندارگ ءِ تہا یک عملے، یک حرکتے یا تگ وتاچ لازم موجود انت، پرچہ کہ گوات ءِ خاصیت چہ آئی ءِ کشگ ءِ کرد ءُ عمل ءَ چہ سہرا بیت۔ چوش نہ بیت کہ ما گوات ءِ تہا کارمرز بوکیں ایٹم ءُ پارٹیکلزاں جتا جتا بچاراں، اے رنگ ءَ گوات ءِ اصل جوہر یا آئی ءِ کُلّیت گار و بیگواہ بیت ءُ گوات وتی پیسریگیں صورت ءَ گوات ءِ پشت نہ کپیت، بلکیں تہنا اجزا پشت کپنت ءُ اجزا ہچبر گوات نیاں۔ وہدیکہ ما گپ ءَ ایں ہما گوات ءِ کہ وتی کاملیں یا کلیں صورت ءَ گوات زانگ بیت کہ آئی ءِ تہا حرکتے مان انت یا حرکت پزیری ءِ عمل جاڑی ءُ ساڑی انت کہ وت یک زندے ءِ شون ءَ دنت۔ حرکت، کرد ءُ عمل زند ءِ نشان انت گڑا اے عمل ءُ کرد یا چکر کجام چیز ءِ سکین انت۔ گڑا چوش گندگا کیت کہ اے حرکت یا موشن ہرہما کرد ءَ گوں بندوک انت کہ وہد ءُ پاسے داریت ہرہما چیز ءَ گوں سیادی کنت کہ مدت یا Period ءِ بداریت، انچو کہ زند انت کہ وتی خاصیں مدتے ءَ پدا آسر بیت، انچوش کہ مناں، انچوش کہ تو ئے کہ گوں عمر ءِ مدّت ءَ بندوکاں۔ بلے اے زند ءِ انفرادی شکل انت کہ یک دومی ءِ عمر ءِ Period ءَ گوں بندوک انت، وہدیکہ اجتماعی حوالہ ءَ زند ءِ اے عمل یک شلے ءَ گوں جنزان انت پیدا بیگ ءُ زوال بیگ ءِ اے مدامی عمل اجتماعی چکر ءِ اشارت زانگ بیت۔ ہے وڑ گوات ءِ ندارگ کہ حرکتے، بزاں زندے داریت بلے یک عمرے یا وہدے جنت ءَ پدا قرن ءِ ہلاہوشی یا حاموشی۔ بلے اے زانگ بیت کہ اے ندارگ کہ قرنانی مہمان ءُ محتاج انت وتی اندر ءَ میران ءُ نمیران ہردوئیں اشارتاں جاگہ دنت۔

ہر بنداتی کردیا تحریک وتی آسرءِ نیا روان دوان بیت، وہدیکہ آسر بیت گڑا یکبرے پداوتی اجتماعی زندءِ بنداتی سیمسراں رسگ ءِ جہدءَ کنت چوکہ سدپا بارڈو (Sidpa Bardo) ءِ بار بار پیدا بیگ ءِ عمل ءِ وڑا، کہ وتی گنجیں روشنائیانی سر بیتگا پدہم، ہما واہمہ یا Delusion ءِ تہا مان کپیت کہ ہموا تناسخ (Reincarnation) ءِ ستک بندات بیت۔ اے ندارگ یا ایشی ءِ اندرءِ اسباب یا Motivation یک نہ یک رنگے ءَ Matrix ءِ پابندگندگ کائینت چوشکہ زانشت یا شعورءِ ہما چک دانی کہ اودا خیال ءِ جوہرءِ تہا تصوراتانی بازیں خانہ جوڑ بیت کہ ہر یکے گوں وتی دوومی جنس ءَ و پت و واب ءَ پدو جودءَ کیت۔ اے بار باریں کردءِ تہا یک سرگردانی یے، یک شوہازے کہ وتی بندات ءَ آسرءِ نیا سفر کنگ ءِ عمل ءِ پدرائی ءَ کنت۔ اے شوہاز کہ وتی ذات ءِ شوہازانت، وتی ذات ءِ نیا سفر کنگ ءِ عمل انت، اے دراجیں سات ءَ ذات وتی شوہاز ءَ دراتکگ:

من کہ وفاءِ رازءِ شوہازءَ درآتکگاں
کم کم ءَ بازبازءِ شوہازءَ درآتکگاں
نوں پہ مناوتی اوں درآمد درآمدانت
ارماں کہ من شوہازءِ شوہازءَ درآتکگاں

یا کہ:

سرجناناں وتی شوہازءَ من
روچے گوں تو دچار باں بلکیں

یا:

دراپہ نوکیں دگہ منزلانی شوہازءَ
کہ بیتگ ءَ تو درآمد گس ءَ فقیر وتی

یا کہ ''زرنوشت'' ءِ تہا ''ھوریں جاور'' ءِ نام ءَ اے لچہ ءِ بنداں سئیل کن ات:

درکپتگ شوہاز، شوہازءَ وتی
''سرچادرءَ
ہم چوگنوک ءَ برہنگیں
وت گوں وتی بےساری ءَ
گوازی کناں''

ءُ پدا جہل ءِ بنداں چوش گشیت کہ:

''من انچو مارات کہ شوہاز ءِ جند بیگواہ انت''

بلے انگت ہم اے سفر ءُ اے شوہاز چو درآمدانی رنگ ءَ آسر بیگ ءِ نام ءَ نزانت بلکیں دیما کنزیت وتی گُلگ یا پیلی نیا راہ جنان انت:

تئی شوہاز ءَ اے زند ءِ لدءَ ہزار برءَ

من کپتگاں وتی جند ءِ پدءَ ہزار برءَ

یا کہ:

ہمراہ منا دوست نہ ہمراز نہ سنگت

تہنا من رواناں غم ءِ دراجیں سفر ءَ وت

ہمیش ات گوات ءِ ندارگ ءِ اندرءَ کارکنوکیں Void یا خلا ءِ بستار ءُ ہے قاضی مبارک ءِ شاعری ءِ اندرءَ کارمرزتوکیں Main motive کہ قاضی ءِ بالاد یا آئی ذات ءِ لُب لباب انت، انچو گمان بیت کہ درآمدیں مردے قرنانی قرن یک چیزے ءِ شوہاز ءَ گار ءُ گمسار انت۔ اے کلیں چیزانی تیاری ءِ تہا ہما نفسیاتی عوامل یا کہ Psychological Values کہ بالاد ءِ یا کریکٹر ءِ سازینگ ءِ کلیں مواد بنت ایشی ءِ تہا چاگرد ءِ ہما نا برابری ہم کاینت کہ سک باز سرو چیر ! Complicated صورت ءَ فنکار ءِ دیما پیش اتکگ انت ءُ فنکار ءَ چارونا چاری برزبالی ءُ جہل گندی ءِ سبب ءَ اثر زرتگ ءُ وتی بالاد ءِ رنگاں گوں رجینتگ انت انچو کہ اکرم صاحب خان قاضی ءِ کتاب ءِ پیشگال ءِ تہا نبشتہ کنت کہ:

''اے ہما وہدانت کہ وانگ وزانگ، روْآ ءُ ہر پیمیں آسراتی ءَ چہ زہیریں بلوچستان، دری والجہ کارانی ءُ تہی خان سردارانی لٹ ویل ءِ آماچ انت''۔

چدو دیم نبشتہ کنت کہ:

''۱۹۷۲ء میٹرک ءَ پدا گوں مزنیں واہگ ءُ مرادے گیشتر وانگ وزانگ ءِ ہاترا کراچی ءَ ماں ''سندھ مسلم کالج'' داخل بوت، بلے اے وہد ءِ جبر و نا انصافیانی آسر بوت کہ مبارک انجینئرے جوڑ بوگا پیسر چہ وانگ وزانگ ءَ چہ دسکش بوت''۔

پدا دیمتر انبشتہ کنت کہ:

''منا حال ءَ گپت کہ قاضی پلوساں دزگیر کتگ ءَ آمارشل لاء ءِ ءُ سرکار ءِ حلاف ءَ نعرہ بازی ءُ گشتا نکانی دفعات ءِ ردءَ بندی کنگ بوت، اے سلسلہ ودّت، کیس ءِ ٹرائل بوت ءُ قاضی پہ یک سالے ءِ سیاسی زیارت ءَ مچھ ءَ دیم دیگ بوت''۔

ءُ پدا دومی نیما آئی ءِ چہ ہے جاوراں ساڑی بوتگیں کریکٹر کہ وتی آزادنشی ءَ برجاہ دارگ ءِ ہر مدام جہد ءَ انت، قاضی ءِ

بالادءِاے یاغی ایں پہلو ہم ہما زندمان ءِ یا ہما عہدءِ سوغات انت کہ اچ بندرءَ گوں آئی ءِ بالادءَ میل نہ کن انت۔ آزادروی، آوارہ گردی کہ آئی ءِ ذات ءِ بنداتی موادانی تہا ہمگر نچ انت آئی ءَ Stimulate کنت یا زور پرداریت کہ آ اے رواج کپتگیں یا Prevailing راہ ءَ گچین مکنت۔ آئی ءِ واہگ، آئی ءِ ارواح ءِ اندری موادانی Stimulators انت۔ چوناہا اے ندارگ کریکٹر ءِ یک پہنادی تصورے کہ زمانگ ءِ پدکردی یا Re action ءِ صورت ءَ دیما اتکگ ءُ اے عمل اندرءَ چہ گیشتر دری یا External موادے گندگا کیت، دومی نیا آئی ءِ ذات ءِ گسر کپتگیں پہنات چارگ بہ بیت گڑا ما گوں یک انچیں بالادیا کریکٹرے ءَ دچار کپیں کہ آ وتی دری دنیاءِ مواداں گوں وتی اندری دنیاءَ دیم پہ دیم کنگ ءِ کردءِ تہا دزگٹ انت یا وتی شوہازءِ سانکلاں کڑی درکڑی بیگ ءِ یک عملے مدامی برجاہ داریت۔ انچو مارگ بیت کہ سرجمیں کڑی قاضی مبارک ءِ ہمرنگ انت ءُ کل یا سرجمیں سانکل ءِ جند ہم قاضی ءِ چارگا جنت۔ بلوچ گوں وتی بتل ءُ چاچ ءُ وتی Proverbs یا وتی کہاوت ءُ Proverbial Wisdom آں گوں انچش زورآور انت انچو کہ بلوچی زبان ءِ جند کہ آئی ءِ نبشتہ ءُ تحریرءِ رہنداں آہگ ءِ عمر سک کسان بزاں شست سال انت بلے چدوپیش ءِ سفر کہ بےنبشتہ ءُ رہندءَ، تہنا دل پہ دل گوازینگ کمال ایش انت کہ وتی جندگار و بیگواہ یا دتا Pidgin Language یے جوڑ نہ کرتگ۔ بلوچ گشیت کہ "انسان شیزءِ ہنڈال انت" یا کہ "دنیائے سرے دوریں"۔ بلوچ ءِ اے بتلانی پشدرلاشعوری حوالہ ءَ گوں ایشی ءَ دپ کپیت کہ انسان Dismembered Body یے یا کہ بلوچ ہوریں نزانشت Collective Unconcious یا اجتماعی لاشعورءِ نیما اشارہ کنگا انت، اے بابت ئڈاکٹر وزیر آغا جون/جولائی ١٩٨٩ءِ "اوراق" ءِ تہا نولیس ایت کہ "اجتماعی قوت ءُ آئی ءِ رنگ ءُ دروشم ءِ پدا مذہب ءُ صوفی پگرءَ گوں وابستہ ایں مسلک یا تھیوریاں ایشی ءِ ارزشت ءُ بستار باز برز لیک اتگ، بلے بیستمی قرن ءِ زانت ءُ علوم آں ہم ایشی ءِ وجود ءُ ہستی ءِ منوگری سہرا کتگ، چوکہ طبعیات ءَ مادہ ءِ اکائی ءِ اندر یا باطن ءَ کارمرز بیوکیں بندریں اصول نشان زدکتگ کہ آ مرکزہ ءِ تہا انفرمیشن ءِ جاہ ءَ موجود بیت، حیاتیات ءَ DNA ءِ تہا بیوکیں انفرمیشن ءُ آئی ءِ RNA ءِ بجیگ ءَ سربیگ ءِ عمل ءَ رازندءِ بندرءُ بُنجاہ لیک اتگ، زبان زانت ماہرلسانیات ساشیئر Saussure ایشی ءَ را زبان گشیت۔ رولاں بارتھ ہے چیزءَ سسٹم، لیوی سٹراس ہمیشی ءَ نیچر ءُ کارل ژونگ ایشی ءَ ہوریں زانشت ءِ نام ءَ دنت، راستیں گپ ایش انت کہ اے کل انسان ءِ ہوریں یا اجتماعی دروشم ءَ چہ در کپتگیں زور ءُ قوت ءِ وڑ وڑیں نام انت"۔ ہے دوئیں Right Brain ءُ Left Brain ءِ کارکردگی ءِ سرا رابرٹ ایس، فیلڈ مین Robert S.Fieldman وتی کتاب Essentials of understanding Psychology ءِ تہا نبشتہ کنت کہ:

The Most recent Development at least in evolutionary

terms in the organization and the operation of our brain probably accured in the last million years; A specialization of the functions controlled by the two sides of the brain which has symmetrical left and right halves"

اے دماغ ءِ ہر دوئیں پہنا تانی بائیلوجیکل ستاءُ گیشوار مارا ہماز ورءُ قوت ءِ نیا اشارہ کنت کہ""" شیزءِ ہنڈال'' ءِ نام ءَ زانگ بیت۔ بگندۓ اندرءِ سفرءِ تہا درپہ دری ءِ اے شوہاز لاشعوری حوالہ ءَ ہے Dismembered Body ءِ یا ہے آرکی ٹائپ Arche type ءَ سربیگ بیک واہگے کہ پہ وتی پیلیں ءَ سرسرجنان انت۔ چوناہا انڈو آرین راج ءِ حوالہ ءَ اے شوہاز بلوچ راج ءِ نیمی میراث یا موروثی جوڑ بوتگ ءُ واجہ زرتشت ءِ گشتانک ءِ ردا ہم کہ گشیت۔ ''وہدے من ترادپ کپتاں گڑا توپہ ایمنی وتی شوہاز آسر کت، کلیں منوگرانچوش کن انت، ہمیشا کلیں ستک ءُ منا نک ہچ ارزشت ءُ بستار نہ دارنت، نوں من پداترا حکم دیاں کہ منا شموش ءُ وتا درگیج، وہدے شما کلاں من یل کت یا گارءُ گمسار کت گڑا من پدا پہ شما واتر باں''۔

ہے جہد، ہے واہگ وتی ذات ءَ سربیگ ءِ سفر چو درامدانی رنگ ءَ سفرءِ تہا زندگواز ینگ ءِ واہگ قاضی مبارک شاعری ءِ مستریں ڈکاں چہ یکے، قاضی ءِ شاعری ءَ وانگ ءَ پدہے تاثر دیما کیت کہ تو یک حرکت پذیریں شاعری یے وانگاۓ کہ آئی ءِ تہا حرکت ءِ گرمی ہر شعرءِ بندانی تہا سہراانت، قاضی ءِ شاعری چو زندءِ معنا ءُ بستارءَ دائم رواں دواں انت۔ قاضی ءِ کریکٹرءُ آئی ءِ شاعری ءِ بالاد ہردو جاہاں گندگ بیت، قاضی وتی کریکٹرءِ تہا انچوش کہ اشکنگ، چارگ یا کہ وانگ بیت، دیم گش، ذہین، ایکشن ءِ پدا دمان ءَ ری ایکشن دیوک، ہروڑیں سوسائٹی ءِ تہا وتا ایڈجسٹ کنوک ءُ پدا اے ہم کہ چیز یا کائناتی مظاہرانی سرا تچک یا Realistic رنگ ءَ گپ جنگ ءُ لوگ داری ردءَ تقریباً آزادانہ رویانی یا چاگردءِ منوگرءُ ذہنی حوالہ ءَ آزاد پرست یا کمیں بازدتسر یا آوارہ گرد۔ اے یک گونڈیں خاکہ یے ءِ تہا قاضی ءِ بالادءِ لہتیں مہکمیں رنگ ءُ دانگ انت کہ تبی یا نفسیاتی زانت ءِ حوالہ ءَ خاص سی جی ژونگ ءِ نفسیات ءِ ردءَ اے دابیں بالاد ءِ واہند (Extrovert) یا دَرگندزانگ بیت۔ ژونگ گشیت کہ'' انسانانی یک مزنیں ٹولی یے کہ یک خاصیں واقعہ ءِ (یا گپ ءُ کردءِ) Reaction یا پدکردءَ ہے وڑ پُشت بہ کنزیت کہ'' اناں'' گشگا انت (یا وتی ''مکن کنگ'' ءِ پدا اوشتاتگ) ءُ کمیں دیراں پدآ یک رنگیں اظہارے کنت (یا وتی گپ ءَ جنت) ءُ دومی نیا یک انچیں ٹولی یے ہم است کہ آ اے رنگیں گپ ءُ کردءِ بابت ءَ دیما کنزیت ءُ آ ہم یکیں دمان

ءَ (یا ہما ساعت ءَ) ءُ آ ئی ءَ اے ہم سنک بیت (یا وتی سراپسہ بیت) کہ آ ئی ءِ پدکر دیا Reaction راست انت۔ ہمیشا اولی ٹولی ءِ کردار انچو ظاہر بیت کہ آ ہے عمل ءِ بابت ءَ ردیں پدکر دیا حیال ءِ واہند انت ءُ دومی ایشی ءِ بابت ءَ راستیں پدکر دیا حیال ءِ واہند انت۔ اولی ٹولی اندرگند Introvert ءُ دومی ٹولی درگند Extrovert ءِ رَدِیانی واہندے زانگ بیت، ہما کہ قاضی ءِ بالا دیا کریکٹر کہ ما آئی ءِ گونڈیں خاکہ یے پیشداشت آ یک درگندیں بالادے ءِ خاکہ ات۔ پرچا کہ بقول ژونگ ''درگند کریکٹر ءِ واہند معاشرتی یا سوشل بنت، آ درآمدیں چاگرد ءِ تہا ہم درآمدی نہ مارنت، گوں دنیاءَ آ ئی ءِ سیادی باز مہکمیں رنگے ءَ بنت ءُ اگاں دنیا ءِ خیال یا چاگرد ءِ خیال گوں آ ئی ءِ وتی خیال ءَ دپ مکپ انت ہم، آ گوں دنیاءَ وتی سیادی ءَ نہ پروشیت آ گوں دومی ءَ دست ماں دست ءُ جنگ ءُ میڑہ ءَ ہم چک و پدنہ بیت پرچا کہ آ ہے سرپد بیت کہ دنیا ہمائی ءِ مرضی ءِ مطابق ءَ بئیت یا کہ جوڑبہ بیت''۔ پدا اے ہم است کہ لازم نہ انت کہ Extrovert وتی اندرون یا باطن ءِ چاروولگوش ءَ کمار نہ کنت بلکیں آ وتی اندر ءِ بالادءَ گوں وتا ہمدپ کنائینگ ءِ مدام جہدءَ کنت انچو کہ قاضی انت کہ شوہاز ءِ شوہاز ءَ وتی اندر ءِ نابرابری ءَ ہموار کنت، ہمیشا ما وتی شاعرءَ درگندے سرپد باں کہ گیشتر گوں وتی ڈنی دنیاءَ ہم سنگ ءُ ہمرنگ انت ءُ چاگرد ءِ ہر رنگیں چیزاں گوں وتی راستیں چماں یا کہ Real رنگ ءَ چارگ ءُ مارگ ءِ جہدءَ کنت ءُ وت ہم وتی خارجی دنیا ءِ وڑا، وتی اندری یا باطنی زور و قوتاں خارج ءِ شکل ءَ گندگ ءِ اوستیگ بیت۔ اگاں اے ہیم مہ بیت ہم آ چہ قدرتی توانائی (Libido) ءِ کارستانی سبب ءَ وتی خارج ءِ نیما زورجنت پرچا کہ ژونگ ''Extrovert ءِ لبیڈو یا قدرتی توانائی ءِ مزرہ دری نیما بیت ءُ ہے توانائی وتی درگندیں بالادءَ زوردنت کہ آ گوں خارج ءَ نزیکی یا وتی سیادی ءَ برجاہ بداریت''۔

ہے ہاترا قاضی وت ہم گشیت کہ ''من ہمیشا Realism ءَ دوست داراں کہ منی وتی جند چیزاں Real رنگ ءَ کہ آ وت است وموجود انت، چاراں ءُ من وتا Realistic یے سرپد باں، اے گلاس کہ من دست ءَ کتگ یا منا گون انت اگاں من ایشی ءَ یل بکناں تہ اے جہل ءَ سیمنٹ ءِ سرا کپیت ءُ یقیناً پرشیت تہ من پر آ ئی ءَ دگہ حیالے ءِ چوں واہند باں''۔ قاضی امکاناتاں وتی حیال ءِ تہا کدی ہم جاگہ نہ دنت ہر چند کہ گلاس ءِ پرشگ وتی یک امکانی درے داریت۔ قاضی گشیت ''منی شاعری ءِ تہا ہمنکس مظاہر کہ شاگند اِت گُل Real رنگ ءَ من چہ مظاہر ءِ فطرت ءَ اثر زرتگ ءُ وتی شاعری ءِ بالادءَ رجیتگ، من پہ گوَرم ءِ پرشگ ءِ واستا کتاب وانگ ءِ حق ءَ نہ باں، گوَرم یا موج پرشیت ءُ منا وتی تاثر ءَ دنت من اے رنگیں تاثراں زائل کنگ یا زوال کنگا کتاب ءَ ترجیح نہ دیاں''۔ ہے وڑ قاضی مبارک وتی Extrovert بالاد ءِ خیال ءَ وت محکم کنت Realism ءِ صورت ءَ گڑا مئے Realistic فنکار کہ خارجی ءُ باطنی حوالہ ءَ سفر ءُ شوہاز ءَ گمسار یا منزل جنان انت یا کہ شوہاز ءِ شوہاز ءَ آ چو درآمدانی رنگ ءَ در پہ درانت ہے شوہاز کئی شوہاز انت؟ اے حرکت، اے گرمی ءُ اے تگ وتاچ پہ کئے؟ ہر چند کہ پرشت پروشیں چیزانی تہا زیبائی آیانی گستائی ءَ چہ درانہ بیت تا وقتیکہ آ ہمرد ءُ ہمدست مہ بنت۔ ہے داب ءَ

قاضی ءِ Unbalanced یا ناہمواریں بالاد ہے تقاضہ کنت کہ من وتی سلامیت یا کلیت ءِ نیما سفر بکناں۔اے ہما سفرانت کہ شاعر ءِ اندروتی واہگانی صورت ءَ ایشی ءَ درشان کنگا انت کہ من وتی پیلھی نیما بہ جنزاں ءُ وتی سالم بیگ ءِ ارمان ءُ واب ءَ پدا سرجم بکناں کہ اندری حوالہ ءَ پرشتگ ہمائی ءَ برجاہ بداراں، وتی بالاد ءِ تہا برابری یا ہمسنگی پیداک بکناں بلے چونکہ آ وتی ذات ءَ چہ پیدا بوتگیں اے چیہال یا آواز ءِ اشکنگا پد ہم آئی ءَ نام دات نہ کنت پرچا کہ محسوسات ءِ اے بزیں جنگل ءِ تہا ہزارانی صورت ءَ آواز پیداک بیت ءُ ہریک آوازے ترا وتی نیما دلگوش کنگ ءِ جہد ءَ کنت بلے چوکہ مئے شاعر Extrovert یے پمیشکہ آ اے آوازاں شکل دیگ ءِ کار ءَ کت نہ کنت، وہدیکہ ہمے ناسرپدی ءِ سبب انت کہ مئے فنکار وتی اندر ءِ واہگ ءَ را ''شوہاز ءِ شوہاز'' وڑیں اشارت یا علامت ءِ نام ءَ دنت۔ وتی بالاد ءِ پیاہ کنگ ءِ واہگ وتی سالم بیگ ءِ جہد وتی اندر ءِ دنیا ءَ گوں مصالحت یا Reconciliation ءِ خواہش، بلے چوشکہ بقول ژونگ ''Extrovert بالاد ہر یک Period یے ءَ پد دم بارت یا کدی ہم یکسانیت ءِ نیما سفر ءِ جہد ءَ نہ کنت''۔ ہما گوات ءِ صورت ءِ رنگ ءَ کہ آئی ءِ حرکت یک مدتے یا Period یے داریت ءُ چد و پد گوات ءِ حرکت پذیری کم بیت ءُ گوات ءِ جہل کپگ ءِ تمگ ءِ امکانات یکبرے پدا روشنا بنت۔ ہمے داب ءَ انچو کہ قاضی ءِ طبیعت ءَ گوں یکسوئی میل نہ کنت ءُ آ برے یک چیز ءُ رنگے ءِ میان ءَ تعلق یا زند شوہازگ ءِ میل ءَ داریت، آئی ءِ شاعری ہم یک دائرہ یا اشکال یے ءِ تہا کہ حرکت پذیرانت گوں وتی خاصیں مدت ءَ پد گوات ءِ امان ءَ کئیت انچو کہ گوات ءِ تم بیگ ءِ امکان زیادہ وذیت۔ ہر چند کہ گوات ءِ تہا وتی خاصیں بو و باس یا کہ ہررنگیں گرمیانی یا حرکتانی شاہدی است یا کہ ہمے گوات ءَ ہار ءُ ھیروپے ہم گون، اگاں کہ ایشانی امکانات پدّ رمہ بنت تہ گیدی ءِ پچیں دامن ءَ وش زیمری ءَ پد وتی کلیں لبز کہ درد و رنج یا کہ شہد و بینگ اَنت۔ ہروڑیں کرامات ءَ پد گوات ءِ کلیں بکی ءُ نرم روی پیداور بیت ءُ اے امکان ہم سرکشیت کہ گوات یے کہ پاداتنگ الم تمیت، ہمے رنگ ءَ قاضی مبارک ہم

وتی دوستانی شگان ءُ غم، وتی دشمنانی بد ءُ ستم
چشیں قاضی یے کہ مبارک انت پدا مشکل انت کہ ودی بہ بیت

حدا زندگ بکنت مئے قاضی ءَ را

اے آرداد

شہزاد احمد ءَ ژونگ ءِ چکّ ءَ نبشتگیں وتی کتاب ءِ پیشدا انک ءَ نبشتگ کہ سیف الدین سیف ءَ وہدے منی حب ءُ جوزہ گوں نفسیات ءَ اے رنگ ءَ دیست انت تہ درائینت یے شہزاد! نفسیات ءَ وتی رگ وریشگانی تہا اِنچو جاہ مدئے کہ تئی تہہ ءِ لچہ کار بیران بہ بیت۔ چرے گپ ءِ وانگ ءَ گوں کوھنیں موسمے دل ءَ سبز اِت۔ یات بیت کہ ''زرنبشت'' ءِ شنگی ءَ ماہے سرجم نہ بیتگ ات کہ من، امبر سمین ءُ عثمان توکل گوں سوڑگ کت بیا قاضی ءِ کتاب ءِ دیمدراہی ءَ دیوانے کنیں آ وہدی مادیمدراہی ءِ بستار ءَ پوہ نہ اتیں بلے قاضی ءَ گوں مئے مہرانی سرباری ءِ دگہ چی مثال بیت کنت کہ قاضی مافون کرت ءُ لوٹائینت اے نزانت کہ آ سر چی بیت۔ نہ گپ جنو کے است ات نہ نبیسوکے۔ قاضی مادیوان ءِ سپا کت ءُ کتابے دیما دات، من اسٹیج کت ءُ وتی عبشنا تک ونت، نی چی کنئے؟ مراگش دیما جنزینگی ات بے شرپی ءِ ترس ءَ یک دوگشندہ ہمے دیوان ءِ تہارازی کت کہ شما قاضی ءِ چیزے بگوش ات آ وَ پیسرا چہ ساڑی اتنت کہ کدی بہ بیت ما قاضی ءِ دیما آئی ءِ گپتاراں الہان بکنیں پہ آہاں دگہ وشی چی بیتگ ات۔ من دیوان ءِ دیما برگ ءِ ہاترا اہر گشندہ ءَ رند قاضی ءِ ازم ءِ سراداں دہ منٹ ءَ تران کت، انچو ڈکال ءَ کپتگ اتیں کہ مارا اسلم تابش ءِ اوں منت گرگ کپت انت کہ تو واجہ بیا قاضی ءِ ازم ءَ پہ دو گپ بجن۔ آ خرانچو بوت۔ آ ہمے دوئیں گپاں چہ دیمتر نہ جنزِ اِت: ''قاضی باز شریں شاعرے''۔ ''قاضی ءِ شعر درستیں گشندہاں گشتگ انت''۔ پنچ وشش رند ءَ ہمے دوئیں گپ پشت و دیم کرت انت ءُ اِیر کپت۔ لچک رزواہی مگر ب کذابوت ءُ قاضی ءِ باریگ اتک، ماشکرے گپت کہ شر بوت مئے ساہ نہ ست۔ قاضی ءِ دابیں ماروکیں لچہ کارے ءِ آخر ءَ چے گپ بنت ایشی ءَ آ دراہ زانئت کہ قاضی اِش نزیک ءَ دیستگ ''من نزاناں منی کتاب ءِ دیمدراہی انت کہ ......! برے اے آرداد منا پروین شاکر ءِ بگل ءَ نادینیت، برے بشیر بدر ءِ کش ءَ۔ بلے پدا اوں من اے ورناہانی مٹتاں گراں کہ پمن چوشیں جبزگ دارنت۔ شما اگاں گامے پہ منا بیا اِت من سدگام ءَ کایاں''۔ ہمے دیوان ءِ تہا آئی ءَ سید ءِ ازم ءِ چکّ ءَ گپ جنان ءَ گشت کہ ''من سید ءِ پاد ءِ ہاکانی ہاک نیاں منی سیالی گوں آئی ءَ اے شعر ءِ تہا سہرا انت:

من سید رنگ ءِ پدگراں قاضی
ہاتل ءِ راز داریاں بلکیں

نی بیابرز ءِ گپ ءِ نیمگا کائیں، قاضی ءِ شپ ءِ گر و دار ما عثمان ءِ لوگ ءَ کرتگ ات شپ ءَ داں دیر ءَ ما گوں آئی ءَ نشت ءُ تران کت، ہمے جستانی تہا منی یک جستے ہمیش ات کہ'' قاضی نیسوک نفسیات ءِ چنچکیں زانوگرے بہ بیت تہ آئی ءَ درائینت'' نیسوک ءَ نفسیات دانے بوگ نہ لوٹیت بلکیں نفسیاتی گنوکے بوگ لوٹیت''۔ چیزے روچ سر'' سید گنج'' ءِ دیمدرا ہبع ءَ قاضی وہدے گوادر ءَ اتک تہ شپے ما گوں آئی ءَ نشت ءُ دیوان کت تہ من سیف الدین سیف ءِ ءُ آئی ءِ گپ جت انت تہ آئی ءِ پیشانی درپش اِت'' ھُومن کیف ءِ تہا باں منا جست کن''۔ قاضی ءِ دل ءَ اے گپ است کہ اصل رژنائی آدمی ذات ءِ بے سائی ءَ اندیم انت۔ چومنا ہوش نہ کنت کہ منی اولی گند و نند گوں آئی ءَ کدی بوتگ۔ قاضی ءِ گندگا سر آئی ءِ کسہ مارا سر بوتگ انت کہ چوش انت، آ انت، پلان انت۔ بلے منا دوست آ گیشتر ہمے رنگ ءَ بوتگ کہ دگراں زہراتگگ۔ بگند ئے نگاہ ءِ گپ بہ بیت۔

من قاضی ءَ ایوک یک جوانیں لچہ کارے سرپد نباں بلکیں آئی ءِ جوانیں ردانک نویسے اوں زاناں بل کہ آئی ءَ رم کم ئبشتگ پر چا کہ باز ءُ کم جوانی یے نہ انت بلکیں شر نبیسگ جوانی یے۔ آئی ءِ'' ارس ءِ پرس'' ءَ بگند جاڑک ءِ درگت ءَ آئی ءِ ئبشتگیں جوانیں زندعکسے چریشی ءَ آئی ءِ اندریں گپ سہرا بیت کہ اے راج ءَ پہ ازم ءُ ازمکار معنیٰ ندارد۔ زندگ بوگ ءُ ہرگ پہ اِشاں یکیں کسہ انت یا آئی ءَ'' منی تاک'' ءِ سرحال ءَ اوں جوانیں ردانک نبیسی کرنگ۔ قاضی ءِ ردانک ءِ تہا تہلی ءَ شیرکنی یے گون، شیرکنی ءِ تہا تہلی یے است۔ اے گپ ءَ آوت بزانت کہ آئی ءَ اے نیمگا پرچی کم دلگوش داتگ۔ قاضی سرجم ءَ یک ازمکارے، چریشی ءِ گپ ءُ گپتاراں چہ روگ ءُ پاد آ ہگ ءِ تہا منا ہر وہد ہمے گمان بوتگ کہ آ بہ وپسیت اوں ازم ءِ جامگ ءَ چہ وتا آزات نہ کنت۔ من ہردیں قاضی ءَ پہ ازمکار ءِ لبز ءَ کارمرد کناں تہ ہمے بزاں کہ من آئی ءَ ایوک یک لچہ کارے سرپد نباں بلکیں آئی ءِ تہا دگہ اوں بازیں سپت است کہ ایند گہ کلمکارانی تہا باز کم گندگ بنت چو کہ سیگارے دست ءَ انت ءُ کیت میک ءِ دیما او شتیت، وہدے گوشیت مئے دل ءَ کوش نہ ساچیت نہ کہ زر بار ءِ ہوا

تہ انچو گمان بیت گش ئے ٹی ٹی پے وتی دلبند ءَ مشگا انت سرجمیں شعر ءِ پڑدر ءَ ہمے ایکٹنگ ءِ تہا سہرا کنت اے دگہ گپے کہ اشکنوکانی دلگوش شعر ءِ نیمگا کم آئی ءِ نیمگا زیات بیت۔ یا حدّا مرزی ایں نکسے ءِ یات ءَ دیوانے بہ بیت تہ آ اولی ءُ آھری گپ جنوک بیت کہ اشکنوکانی چماں نمبیگ کنت۔ ہمے ایکٹنگ ءِ سرا منا گپے یات اتک، وہدے قاضی آئی ءِ سنگتے ءَ وتی محرے ءِ سور ءَ لونکی دات ءُ گوادر ءَ لوٹائینت تہ آئی ءَ ماراں اوں لوٹائینت۔ من، امبر سمین، رحمٰن عارف ءُ حاصل جو سکی شتیں۔ اولی ءُ دومی پیکاں تو منا ملا بگوش من ترا املا گشاں ءِ کسہ بوت۔ دیکترامنی دپ ءَ چہ دراتک (ازل ءَ چہ اے گپ منی دل ءَ چیر بوتگ اے روچ ءَ گوں ایشی ءَ کار نیست)'' قاضی تو ایکٹر یئے''(مرچی من اے گپ ءِ منوکاں کہ کلمکاروتی ردانک ءَ لچہ کاروتی شعر ءَ ہمے رنگ ءَ بوانیت کہ اشکنوک ءَ واب مہ گیپت)۔ تہ آئی ءَ گوں لاڑکی درائینت'' زاناں من دلیپ کمار آں یا

راجکمار؟'' چرے دانک ءَ گوں من گشئے کے جبز گی بوتاں، باریں چے گشت آئی ءَ وتی دیم ءِ گلاس مناھتر مال کت ۔گلاس ءَ ھیر مناہچ نہ کت ۔قاضی ءَ نہ لوٹ ات من ٹپی بباں۔آئی ءَ یک مسکرایے کنگی ات دگہ نیمگے روگی ات پاداتک ءُ وتی بریف کیس دست ءَ کت ءُ ذرا ئینت یے'' من ہے کہ گوادر ءَ کایاں تو منی ساہ ءَ ملفس گپتگ''۔من پاداتک ءُ چہ آئی ءَ پہلی لوٹ ات'' قاضی تو کہ مستر ءِ تر اسگ نیست من وَ ہچے نیاں'' آئی ءِ درکپگا چہ ساری من درکپتاں۔شپ ءِ وہد ءَ کہ سرے جت تہ آ دگہ نیمگے رپتگ ات ۔ بلے چرے کرد ءَ ابیداوں آئی ءَ ہر وہد وتی مہر منا بخشاتگ انت منی دلبڈی کرتگ، ہر دیں گوادر ءَ اتگگ منی دابیں مردے پَٹ اتگ ءُ شوہاز کتگ ۔منی جند ءَ اوں گوں آئی ءَ نندگ ءُ تران کنگا سک وشی رستگ ۔اسٹیج ءِ سرا آئی ءِ گپ جنگ یا شعر ءِ وانگ یا انچو راہ رواجی گپانی پسو ءِ تہا آئی ءِ انچیں شیرکنی یے است کہ من وت باز بران اسٹیج ءِ سرا آئی ءِ رنگ ءَ رازیرگ ءِ جہد کرتگ بلکیں ہے بکش کہ آئی ءِ اے اسٹائل منی بے سمائی ءَ وت جاگہ کرتگ بلے چو کہ آئی ءِ اسٹائل انچو نامدارات کہ من پہ وتا عیبے زانت ءُ وتا گیشینت ۔

منی حیال ءَ قاضی اے وہد ءِ ہما لچہ کارانت کہ آئی ءِ شعر گیشتریں وانوکاں زپت انت ۔منی جند ءَ اوں بنداتی روچاں ہمنچو شعر کہ آئی ءِ تا کاں شنگ بوت انت ، یات بوت انت ، بلے نوں نہ بنت پر چا کہ زیک چوشیں کسا سے نیست ات آئی ءِ ہمک شعر منا دوست بوت ۔ بلے وہدے من آئی ءِ جند کساس کت ءُ آئی ءِ لچہ ونت انت تہ مزنیں فرقے گندگا اتک اے رنگیں نہ ترسیں یا گی تبیں سرمچارے ءَ چہ ہے اوست بندگ بیت کہ آئی ءِ لچہ کاری اوں اچ وتی روایت ءَ چہ نوکتریں چیزے بیت ۔اے راست انت کہ بلوچی ءِ نوکتریں لچہ کابزیؔ ءِ تہا آ محکمیں بہرے ءِ حدابند انت بلے آئی ءَ اے ردءَ را دیما برگ ءِ بدل ءَ ہے ساہگ ءَ نشت ءُ گزران کت ۔قاضی پد منتگ ہے گشند ہاں کرتگ آئی ءِ سرجمیں سسا سراپچی میل بدل کرتگ ءُ بازاری کرتگ ۔اگاں قاضی ءَ انچو کہ سسا سراچ ءَ پہ وتی سپا (شخصیت) وتی تک ءُ محرم ، وتی بازار ءِ تہا اے کردار کرت گشند ہانی دَیناں مداتیں تہ مرچی'' منا جست مکن منی دوست منی واہگانی حال ءَ'' چہ آ دیمتر گوستگ ات ۔قاضی ءَ وتی سسا سراچی زند ءَ پہ وتی ہر چیز بباداتگ بلے آئی ءِ اے'' قربانی'' گشند ہاں ہچگپتگ ۔قاضی ءَ پہ وتا باز نام کٹ اتگ ،لوٹیت کہ مرگ ءَ پد (حدامہ کنت) اوں آئی ءِ نام بہ مانیت تہ مرچیگیں نام ءُ وشیاں سرگوز بکنت ۔ کے سنگینی ءَ گوں یکرندے پدا وتی ازم ءِ بابت ءَ بہ جیڑ یت کہ آئی ءِ تہا دنیگہ اوں سیہ سبزیں دریایے ءِ داب ءَ سسا سراچی مردے پیچ وتاب ورگا انت ، دنیگہ نہ کٹ اتگ بلکیں آئی ءِ تجربت ءَ گندگ ءِ تہا گیشتر شاہگانی اتگگ ۔

***

مبارک قاضی ءِ شاعری ءِ بابت ءَ
چیزے گپ

غلام جان نواب

مبارک قاضی ءِ شاعری چون انت؟ قاضی چونیں مردے؟ ہر کسی یک جتائیں حیال ءُ مارگے بیت۔ من وتی حیالاں بگشاں تہ الم نہ انت کہ درست تپاک بکن انت۔ اے گپ کہ شاعر قوم ءِ سرمایہ انت ایشانی تاوان راج ءِ تاوان انت۔ مبارک قاضی ءِ شاعری کینگ وحسد ءَ چہ درانت۔ قاضی ءِ شاعری ءِ تہا مقصدیت گیشتر مان ءُ نعرہ بازی کم۔ منی حیال ءَ گرانیں لبز انی نیمگا آ نہ روت، آ لس مردم ءِ شاعر انت ہر کسی واستا آئی ءِ پہمگ ارزان انت۔ آئی یک سانیٹ یے ءِ چیزے بنداں پہ درور گشاں کہ آئی ءِ گلزمین ءِ گوں مامہر ءَ پدر کنت۔ ایشی ءِ تہا قاضی ءَ شیر کن ءُ دردناکیں لبز کار مرز کتگ:

جی منی مات ءُ جی منی ماتیں گلزمین
گریوگ ءِ ترس ءَ مجلس ءُ دیوانی نیاں
ارس ءِ بستار ءَ سرپداں ارمانی نیاں
جی منی اوست ءِ ملپد ءُ پکر ءِ سرزمین

اے بندانی پر بندگا گوں مبارک ءِ ہدونا کئیں پہ وتی وطن ءَ وتا یک فرمانبرداریں چکے نہ لیکیت کہ وتی مات ءِ حذمت کنگ پہ آئی ءَ الم بیت ءُ وتا بے گمیں چک یے زانت آ گشیت کہ ہما چک قرز ءُ ولدار انت کہ وتی مات ءِ قدر، حذمت ءُ آئی ءِ حفاظت ءَ بکنت۔ آ وتا اے وڑا لیہ جنت:

من گمیگاں کہ بے گمیں بچے بیتگاں
پہ تئی پدریچاں مادنیں راہے درنہ کپتگ

مبارک قاضی ءِ شعرانی تہا اے گپ پدر انت کہ مئے مہر وتی گلزمین ءِ واستا بوگ لوٹیت یک گمواریں چکے ءِ وڑا آ گندگ نہ بوگا انت، آ گشیت اے ہماوہدءَ بوت کنت کہ یک چکے پہ وانگ زانگ دیمروی بکنت گڑا پہ مات ءُ گلزمین ءَ آئی ءِ دوستی گیشتر بیت:

نئے منا پکر ءُ نئے منا پکر ءِ پیس جنت
بندر ءَ من چہ زانگ ءَ پہری بیتگاں

اے نوں مارا زانگی انت کہ قاضی ءِ سساءُ لیکہ چہ حد ءَ راست انت پہ گلزمین ءِ واستا مئے کنگیں حذمت یک چک یے ءِ ذمہ واری بنت آ سرجم کنگ بوتگ انت کہ اناں؟ دیمترا قاضی اے ءَ گشیت:

شپ جتیں بگ ءِ ہاترا ماہے درنہ کپتگ
کئے گشیت پہ تو دجمیں بچے بیتگاں

قاضی ءِ شعر ءَ چہ ہے پدر بوگا انت کہ چک وتی نزوریاں مارگا انت۔ آئی سینگ ءَ درد و دی بوگا انت، بچار کہ چے گشیت:

درد لیٹ انت ماں سینگ ءَ پاسانی سرا

زندگاں روکیں انگرءِ آسانی سرا

ادا مردم ءَ راد گہ مادنیں راہ و بندے ءَ سرکنت کہ بے مہری بیتگاں ءُ شپانی پاساں دل ہزار تاب ریس وارت اگاں مات ءِ نیمگا مردم ءَ مہر مہ رسیت بلے پدا ہم مات وَ مات انت، مات بے مہر نہ بیت آئی ءِ درتنگ پچی آئی ءِ بزگی ءِ واری مردم ءَ الم ءَ انگرءِ آسانی سرا کنت ۔ قاضی ہے وڑا مارگا انت ۔ نوں قاضی ءِ دگہ غزلے ءِ بابت ءَ چیزے تران کنیں باریں آئی ءِ شعرانی تہا چہ درد ءِ وشی مان:

بیا وتی مہرانی سوغاتاں بر

درد ءِ دوراں ترانگ ءُ یاتاں بر

مبارک قاضی یاتانی تہا زندگواز ینگ ءَ چہ وتی دوست ءِ دیم پہ دیمی ءَ شرتر زانت، کدی یاتانی برگ ءِ گپ کنت ءُ برے اے وڑ گشیت:

نیادگوں زرءِ چولاں گپ گوں ماہ ءُ استاراں ہچ بے تراوش انت

سہب ءُ بیگاہ آدینک ءَ من ترا دل ءِ چاراں ہچ بے تراوش انت

بلے پدا قاضی وتی دومی غزل ءِ تہا گشیت وتی دوست ءَ کہ بیا وتی مہرانی داتگیں سوغاتاں بر درد ءُ دوراں ترانگ ءُ یاتاں بر۔ اے ظالمیں عشق ءُ مہر ہم چہ بلا ہے کیت پہ وشی دلانی تاہیر دیگا، مہر ءُ سوغات دیگا، وشیں یات دنت، شادان کنت بلے رندا ہے مہر ءُ سوغاتاں چہ شرزار بیت ۔ دیمترا گشیت:

متواں سارتیں نہ لوٹاں واہگ ءِ

پلیں کوشاں مسکیں سرگواتاں بر

قاضی ہم بادشاہے کہ سارتیں کوش ءِ منوک نہ انت پلیں کوشاں مسکیں بواں چہ بیزاری انت وہدے آئی ءِ مہرنگ ءِ مہر پشت مہ کپیت آئی ءِ دل ءَ وشیں کوش گشیگاں تبد ءُ لوار ءَ گنتر انت ۔ وہدے مبارک ءِ دردانی سوغاتاں بارت گڑا چو بزگیں شئے ءِ وڑا ناکامی ءَ کپوت ءَ گوانک جنت کہ چہ مہرنگ ءِ میتگ ءَ بئیت:

بیا کپوت مہرنگ ءِ پلیں میتگ ءَ

اے منی چیہال ءُ پریاتاں بر

پدا مبارک قاضی ءِ گڈی بند مردماں باز دور بارت ءُ مزنیں مقصدیں ءُ مہروانیں وشی یے دار یت کہ اے وڑا انت:

بیا منا قاضی یلیں زندے بدئے

یا بلوچ ءِ پلگدیں براتاں بر

قاضی ءِ ہر غزل ءِ نظم ءِ تہا یک زندگی یے ءِ ندارگ گندگ بیت کہ آوانوک ءُ گوشدار وک ءَ وتی نیمگا بارت بلکیں اے وڑ بگشاں ردنہ بیت کہ دگہ دنیا یے ءَ مردم سرکشیت ءُ وتا آبات کنت ۔ مردم ءِ دل ءِ آدینک ءَ سہب ءُ بیگاہ کس یے بچاریت الم ءَ آئی ءِ دل ءِ تہا اثر دور دنت آئی ءِ زہیرانی سانکلاں گرفتار بیت یک شریں یاتے ودی بیت ۔ ہے وڑ دیما گشیت کہ:

دل گشیت مباں آجو دانکہ زندگاں چہ تئی مہر ءِ ڈکیں تیلاں

شکلیں زہیرانی سانکلاں گرفتار ہچ بے تراوش انت

یا کہ:

نوبت ءِ شراب جاہ ءَ قدحانی باہوٹ انت قاضی ءِ خماریں چم

من پہ بے کمی نشنگ شعر ءِ گال کتاراں ہچ بے تراوش انت

ادا مردم اندازہ جت کنت کہ قاضی ءِ تب ءُ حیال اے دگہ مردمانی مارگ ءُ حیال ءَ چہ ہچ جتا انت ۔

☆☆

قاضی مبارک ءِ شاعری

رفیق عادل

مرچیگیں اے دیوان ندکار لبزانکی مجلس آر سی ڈی کلب گوادر ءِ نیمگا بلوچی زبان ءِ نامی ایں شاعر واجہ مبارک قاضی ءِ شرف ءَ برجمینگ بیتگ ۔ اے مئے اولی داد انت کہ ماوتی زندگیناں کدی چشیں سوگات نہ بخش اتگ پرے نیکیں کارءَ آر سی ڈی کلب ءُ ندکار لبزانکی مجلس تو سیپ وستا کرزیت کہ کرزنت ۔

چوکہ ما چہ وتی مردگ پرستی ءَ کدی زندگیناں چشیں شرپ وعزت نہ بخش اتگ ءُ اے اولی داد انت کہ آئی ءِ تاج ماں قاضی ءِ سراد یگ بوتگ ۔

قاضی مبارک ءِ زندگی کہ وت یک جتائیں بنگپے بلے چوکہ آئی ءِ شاعری ءِ بارو امن بلوٹاں چیزے گپ بہ جناں، بلے من بزاناں کہ منی ادبی بستار چی انت؟ قاضی ءِ شاعری ءِ باروانہ من بے وتی ءِ اظہار کت کناں ءُ نئے آئی ءِ شاعری ءِ لذتاں مَرت کناں ءُ نئیکہ پہ دودانکی شاعری ءِ بستارءَ وتا جاہ بیاراں کہ منی ادبی بالاد چی انت ءُ من چچو آپ ءِ تہایاں کہ بزاناں چے دروگ چے راست ۔ بلے چوکہ آ کار کہ من دست ءَ گپتگ یا دست ءَ پتاتگ کہ ہے بے وتی ءِ احساس جومہ بیت ہے احساس ءِ درشانی ءُ نشانی بہ بیت ۔ چوکہ منی بنگپ قاضی ءِ شاعری ءِ بابت ءَ انت ۔ بیا گوں قاضی ءِ شاعری ءَ وتی بنگپ ءَ بگیج کناں ۔

مبارک قاضی ءِ شاعری منی نزءَ چوکہ لبزانی ہما پگرءَ کہ لبز شون دینت، قاضی ءِ شاعری ہشکیں لبزانی دپ ماں دپ دیگ ءِ شناسائی نہ انت، چوشکہ اگاں چوش بوتیں اَت پہ بلوچی ءَ اے وہداں ہمنکر شاعر است انت ءُ بازانت کہ مبارک قاضی ءِ ضرورت ہم نہ بوتگ ات ءُ پہ قاضی ءَ بے بنیں کئے ءَ چشیں داد داتگ اَت ءُ قاضی ءِ پلہ مرزی کتگ ات ۔

قاضی ءِ شاعری آئی ءِ وتی بے وسی ءِ ہما احساس انت کہ آئی ءِ تب ءُ میلاں چہ زند ءِ تہلیاں رکینگ ءِ ہما تنگ ءِ گرگ انت یا ہما کچل انت کہ پہ شیر کنی ءَ ہما دپ وشی انت کہ شعری دردشم ءَ زارہانی نہ وشیں زیمر ءِ منت وار انت ۔ اگاں کسے قاضی ءَ مبارک سرپد بیگ لوٹیت آئی ءِ شاعری ءِ تب ءَ پہمگ ءُ پوہ بیگ لوٹیت کہ آ بلوٹیت کہ من آئی ءَ سرپد بباں ۔ قاضی ءِ درداں بماریت کہ چرآ آئی ءِ شاعری ءَ اے محرمی پدر انت ۔

قاضی ءِ شاعری پدراہیں میل ءُ احساس ءِ چکاس یے کہ بنی آدم ءِ وجود ءَ یا آئی ءِ باطن ءَ یک پہنیا میں رازے ودی کنت ۔ آ وتی رازءَ ہر کسی دیما پاشک ہم نہ کنت ءُ نہ کنگ لوٹیت بلے آ کہ قاضی ءِ دلی دوزواہ انت، الم قاضی وتی رازءَ چہ آہاں چیر دات نہ کنت ۔ قاضی قہر گرنچیں زمانگ ءِ تہلیاں انچو ماریت کہ قاضی نہ وشیاں دلرنج ہم نہ بیت ۔ قاضی بس پہ مہرءَ زریت، پہ مہرءَ مریت:

دل گشیت مباں آجو دانکہ زندگاں چہ تئی مہر ءِ ڈکمیں تیلاں
شکلیں زہیرانی سانکلاں گرفتاراں چچو بے تراوش انت

وش انت کہ وش نہ انت بلے قاضی ءِ دل ءَ وش انت ۔ چوکہ قاضی ءِ شاعری است ءُ نیست، شرءُ شر یا گندگ ءِ مہرءَ

زریت ،شاعرئی ہما انت کہ جہان ءِ بے مہری ءَ وتی دل ءَ جاگہ بدنت ءُ آئی ءِ رازءَ ہزار مردم ءِ دیما پاشک مہ کنت :

آپ کپتگیں وشی پہتہ کاریں امروز ءِ شدتاں نہ انت سرپد
آ گہی ءِ نودربرمن گوں بے سریں کاراں چِچو بے تراوش انت

قاضی ءِ شاعری راجی دودور بیدگانی راجداریں سرانی چمدار انت چوکہ زندءِ تو امیں شاعری ادب ءِ نستگیں وہدءِ مستریں منصب ءُ رسدءِ نمائندگی ءَ کنت کہ پہ آئی ءِ ہمراہی ءَ پشت ءَ ہم نہ کنزیت ءُ نہ کنزاتگ :

ظاہرءِ چے اسرار انت وازمندگی لوٹیت رنگ ءُ داب سہرائیں
من کہ جندءِ شوہازءَ جندءِ اندرءَ گاراں چِچو بے تراوش انت

یا کہ:

نوبت ءِ شراب جاہ ءَ قدحانی باہوٹ انت قاضی ءِ خماریں چم
من کہ بے کُمی نشتگ شعرءِ گال کتاراں چِچو بے تراوش انت

اگاں قاضی ءِ اے شعراں ما بچاریں اے شعرانی ہر بندءِ وتی ناامیتی ءُ بے اوستی ءِ ہمراہی ءَ دردانی دائمی اظہارے ودی کنت :

کہ نہ گواہیت مہرءُ وفا ادا منا در نگچیت جہاں پدا
من چو سوچن ءَ دل ءِ دو چگرتئ کٹورءِ پشتگ ءَ گاریاں

قاضی ءِ شاعری پہ وتی چاگردءَ چوش نہ انت کہ آ سکیاں کوگ دات کت نہ کنت ءُ نہ دنت۔ قاضی حق ءَ حق مہ مہ گشیت پرآئی ءِ پلہ مرزی ءَ سرین بند مہ بیت کہ کمرزانی نہ بجیت ، کئے انت؟ است کسے کہ پہ وتی چاگردءَ چوشیں نوکیں پگرے چو قاضی ءَ بداریت:

اگاں پہ منا منی جندءِ گم چو درامدءَ بہ بنت زندگی
من رواں پہ دیریں ولایتاں ہے جمبراں گوں ہواریاں

قاضی ءِ شاعری ءَ نوں من ہے سرپد باں کہ آئی ءِ زبان ءُ بیان ءُ پگرانی شری ءَ ابید ہر وانوک ءِ تب ءَ کار داریت۔ شرہما انت کہ آئی ءَ بنی آدم ءِ احساسانی دیدگون بہ بیت۔ گڈسرا گوں قاضی ءَ منی دستبندی ایش انت کہ من گوں قاضی ءَ کچکیں گپ نہ جت ءُ جت کت نہ کت پر چا کہ قاضی ءِ وڑیں برز بالادیں انسانانی بالادءِ دیما آرگ ءُ چنگ ونز آرگا کتابانی کتاب اگاں نبشتہ کنگ بہ بیت، ہزارانی تاکہند پر بنت ءُ انگت تکے ناں تکے پشت کپیت۔

راستیں گپ ءِ ہبر ایش انت کہ بلوچی زبان ءِ امبار چہ بندرءَ کوہنیں شاعراں سرپچ انت بلے مستریں چیز کہ مارا گندگا کیت ، آ چیز یک زبانے ءِ مرگ ءُ زندءِ ہے دورءَ نوکیں وہدءِ ڈبہانی بلاہاں زورنت۔ آ اگدہانی لائق ءُ واجہ مئے زبان ءِ نامی اِس شاعر منگ بیت ، آ واجہ مبارک قاضی انت۔ (منت واراں ، بلوچی سنز بات)

(دلگوش: اے نبشتا تک ۲۹ جولائی ۲۰۰۱ ءَ ماں گوادرءَ قاضی ءِ شرف ءَ بوتگیں دیوان ءَ وانگ بوتگ ۔)

☆☆☆

''ہرچی کہ است انت''

عبدالواحد عابد

ہرزبانءَ وتی زانتکارءُ شاعر است انت، انچو مئے زبانءِ لبزانتءُ شاعراں چہ یکے قاضی انت۔ زندگ، سلامت انت، مدام زندگ و سلامت بہ بیت۔ من چوشیں زانتکارے نیاں کہ قاضیءِ شاعریءُ زانتءِ بارواںبشتہ بلکناں بلے پدا ہم وتی مارشتاں پدرکنگ لوٹاں۔

مبارک قاضی بلوچیءِ مستریں شاعراں شمار بیت۔ آ ۲۴ دسمبر ۱۹۵۴ءَ ماں پسنیءَ ودی بوت۔ قاضیءَ وتی بنگیجی وانگ و زانگ بزاں داں دہ جماعت پسنیءِ اسکولءَ ونتگ۔ ۱۹۷۲ءِ سالءَ آ پہ۔ تیں وانگ وزانگءِ ہاترا کراچیءِ ''سندھ مسلم کالج'' ءَ داخل بوت بلے انجینئرے جوڑ بوگا پیسر آ چہ وانگءِ کاراں دزکش بوت۔ ۱۹۷۸ءِ سالءَ پدا پہ وانگءِ ہاترا کراچیءِ ''اردو آرٹس کالج'' ءَ داخل بوت۔ وانگءِ ہمراہیءَ آئیءَ سیاستءَ ہم بہر زرتگ۔ یکرندے گوں سنگتاں نعرہ جنان بوتگ کہ پلوسءَ دزگیر کتگ۔ پرے جرمءَ قاضیءَ داں سالے مچھءِ جیلءَ گوازینتگ۔ جیلءِ زمانگءَ قاضیءَ بازیں شعرے پربستگ، آہانی تہا یکے ''بلوچءِ بارگیں الم گیت'' انت۔ قاضی گشیت:

اے کوہ!

مئے ڈیہہءِ پاسبان انت

مئے زمین انتءُ آزمان انت

اے گٹءُ گر، اے تلارءُ سنگر، اے زیدءُ کچر

اے مسکیں میدانءُ پٹءُ گریشگ

اے کہنءُ شہجوءُ کورءُ کیلگ، بلوچءِ شان انت

مئے راج ءِ آزاتی ءِ نشان انت

قاضی وتی زبان ءُ قوم ءِ واستا جان دیگا ہم پشت ءَ نہ کنزیت ءُ ہر وہدءَ راست گواہی دیگا ساڑی بوتگ :

تو منارا/ ہزار رندءَ پا ہو بدے/ سوچ ءُ قبرءَ بکن/ پادکایاں/ پدا/ راستین ءَ گشاں

وہدیکہ قاضی ءَ ۱۹۸۳ءَ بی اے ءِ چکاس پاس کت تہ ۱۹۸۴ءَ شال ءَ شت تاکہ بلوچستان یونیورسٹی ءَ ایم اے بکنت ۔اے ہما دورات کہ ''ورنا واننده گل'' (بی ایس او) ہر کنڈ وودمگا مشہورات ۔قاضی ادبی دیوانانی توکا ''ورنا واننده گل'' ءِ سروکاں چہ یکے شمار بوت ۔قاضی ءِ توار مدام ہر کوہ ءُ کلگ ءَ تالان ات ءُ ہر گونڈو ءِ دپ ءَ قاضی ءِ نام ات ۔قاضی ءِ شاعری ءِ تہا اوست ءِ ساچان ءُ ساہیل انت ، یک جاگہے گشیت :

ماکہ یکرندے چہ دنیا ءَ شتیں/ مارا بیاریت اے زمانگ چہ کجا/ من وَ مرگ ءَ چہ پداوں نمیراں باں/ من نزاناں منا تو چے پہا کش ئے/ ہزار منزل جنگ عمر ءِ فقیرءَ/ گوں وتی عہد ءِ غم ءَ واباں/ برے ماں مصر ءِ بازاراں/ برے ماں بابل ءِ دمکاں/ برے ماں نینوا ءِ کیف جاہاں کیف اریجگ انت/ برے لبنان ءِ شپ زند ءِ گلیس روچانی پرسیگ انت

قاضی بلوچی غزل ءِ مہکمیں قلات واجہ عطا شاد ءِ اناگتیں بیرانی ءَ سک دلپدرد بیت ءُ یک ابدمانیں گالے گشیت :

کج انت عطا، کج انت کریم کج انت ظہور ہاشمی

ہما کہ زند ءِ زینت ءُ بہار اتنت کجا شت انت

ہما کہ قاضی مرتگ انت ہما کہ قاضی رپتگ انت

ہما کہ زی گوں سنگتاں ہوار اتنت کجا شت انت

قاضی برے ہستی ءُ برے نیستی ءِ ترانگاں کپیت تہ چوش گشیت :

بنی آدم ءِ بستار چے/ ریک ءِ کلاتے کہ رچیت/ گوں گوات ءِ یکیں شیگگ ءَ/ آ سرابد مان انت/ مرگ مرگے نہ انت/ نیستی بنا انت ہستی ءَ/ ہستی بنا انت نیستی ءِ/ ہر چی کہ است انت/ نیست بیت/ ہر چی کہ نیست انت/ است بیت

قاضی بازبراں جہان ءِ غماں میلانک بوتگ برے حانی ءِ برے ماتیں وطن ءِ :

افسوس ءُ ارمان سد ہزار/ گریوئے چو طفل ءَ زارزار/ نئیل ئے منا کہ ایمن ءَ/ سہتے بہ نندان پہ قرار/ دنیائی ءِ سرے دوریں/ کار انت جہان ءِ بے شمار/ سہتے مناں ہم موہ بدئے/ ریچاں دل ءِ زنگاں وتی/ چو سہب ءِ سنج ءَ موجریں/ ظاہر کناں زنگاں وتی/ من ہم چو شئے ءَ حانی ءِ/ بازیں غماں تنگاں وتی/ حانی منی ماتیں وطن

قاضی ءِ ازم ءُ شاعری ءِ بابت ءَ چیزے نبشتگ ءِ واستا زیادہیں علم و زانتکاری پکار انت بائدیں مئے زانتکاریں قلمکار ءُ لبزانت وتی زندگیں شاعر ءُ لبزانتانی ازم ءُ آہانی ازمی بستار ءِ بابت ءَ چیزے بنویس انت ۔ایشی ءِ ہمراہی ءَ مردگ پرستی ءِ توک ہم مئے گٹ ءَ چہ در کیت ءُ اے وڑ مئے زندگیں شاعر ءُ لبزانتاں وتی زندءَ، وتی ازمی بستار ءِ بابت ءَ معلومداری رسیت ۔

تو بادشاہ ئے مئے شاعری ءِ

واحد کمال ۔ جاہسر

من چے بہ لکھاں تئی ستاءَ
منی چے بستار
منی چہ واک ووس ءَ دراِانت
تئی حیال ءُ گمان ءِ توصیف
بلے
من ناالاج آں چہ زرد ءِ دست ءَ
ہمیشکا پر تئی ستاءَ مر چی من چیزے لکھاں
تئی ستاانت چو برزیں کوہ ءَ
منی بساط انت چو گونڈیں مور ءَ
تئی ستاءَ اے روچ شپ باں
تئی ستاءَ اے ہفتگ ءُ ماہ ءُ سال سفر بنت
تئی ستاءَ منارا دست ءِ قلم یلہ دنت
تئی گمان انت چو تیزیں زحم ءَ
تئی گمان جنت چو درین ءِ رنگ ءَ
تئی فکر ءِ برزادی آزمان ءَ
تئی فکر ءِ جہلانکی چو زرءَ انت

جہان ءِ کنڈ کنڈ ءَ تئی گمان ءِ نگنداں مٹ ءَ
منی حیال ءَ تو بادشاہ ءِ مئے شاعری ءِ
تئی شاعری در پشیت ماہکان ءَ
تئی شاعری مثل ءِ گوہر انت
تئی شاعری زرداں چاڑ بخشیت
تئی شاعری کوریں دیدگاں پہ
چورژن ءِ پیا
تئی شاعری مردگ ءَ راز ندءِ
گلاب بخشیت
تئی شاعری مہر ءِ بار واانت
تئی شاعری عشق ءِ بار واانت
تئی شاعری حسن ءِ بار واانت
تئی شاعری درد ءِ شاعری انت
تئی شاعری گوانکیں بے کسانی
تئی شاعری گوانکیں بزگانی
تئی شاعری گوانکیں شانتلانی
تئی شاعری کوکوانت کپوت ءِ

تئی شاعری گوانکیں تو کلی ءِ
تئی شاعری گوانکیں شئے مرید ءِ
تئی شاعری گوانکیں مئے زمین ءِ
تئی شاعری گوانکیں ہر بلوچ ءِ
نزاناں لبزاں چتور کمائے
تو شاعرے ئے
کہ
ساحرے ئے
جہان منیت تئی شاعری ءَ
قرآن ءِ پیا
کمال مرید انت تئی شاعری
کمال ترا کنت سلام قاضی

☆☆

نگدی دیوان یےءَ قاضیءَ بکشِ ات

سرگوات ءَ پلانی توئے
ءِتئی سرگوات ءَ من
توئے شاد
توئے ساحر
سید ہم توئے
بلے قاضی مناں
''فقیراں پیر گشنت شاعراں ولی نہ گشنت''
تئی شعرانت
''آ نہ بیت وش ساحر دم ءُ چپٹ ءُ داروءَ''
تو گشتگ
''زندیے چوبت ءَ بے سارانت
مرگے کہ حداءَ سارانت''
تئی گفتار
بلے
''منی سہب ہم نزاناں منی بیگاہانی حال ءَ''
من گشتگ
ءِمن اے ہم گشاں
دلجم بیئے
تو استے ءِ ہم استے
اگاں نبئے ہم استے
مازری چول ءِ
برمش ءِ تہا
کیگدانی ملوریں عکس ءِ تہا
کنت ءُ دروہگ ءُ چک چک ءِ تہا

محمد گوادری

پسنی شہرءِ دمکانی حاک ءِ تہا
ریک مستانیءِ جبین ءِ تہا
پلپیں لبزانک ءِ گلزمین ءِ تہا
کئے گشیت ارس ءِ رنگ آپ رنگ انت
آئی ءِ ارساں پول مئے لبزانک
آئی ءِ جندءَ بوان مئے لبزانک

☆☆☆☆☆

جاوید حیات

مبارک قاضی

لبزانک ءِ شاگ
کوراسیں شپاں
ماہکان ءُ ماہ ءُ شپ چراگ
کدی جلکشیت آ کلکشان
اگاں بامسارءَ روچے بلیت
رژناہیں چراگے کہ گوات ءَ دمیت
آ رژنیں چراگ مئے قاضی انت

☆☆

صادق نکوری

دائم گوں لبزانک ءَ دست ءُ بازی ءَ
تو کہ مبارک قاضی ءَ تو کہ مبارک قاضی ءَ

وش انت تئی گفتار ءِ گال
زاناں کن انت مارا سوال
گوں سنکتاں تو رازی ءَ
تو کہ مبارک قاضی ءَ تو کہ مبارک قاضی ءَ

تئی نیاد ءِ مرچی موسم انت
زہیرانی زپتیں مولم انت
تو کیچ ءُ گوادر ءُ چاغی ءَ
تو کہ مبارک قاضی ءَ تو کہ مبارک قاضی ءَ

عشق ءِ تو ءَ شعر و غزل
دوست ءِ منی ساہ ءِ بدل
ہر کجا دوستاں گوں گپ ءُ رازی ءَ
تو کہ مبارک قاضی ءَ تو کہ مبارک قاضی ءَ

پہ تو ندر باتاں املّانی نازینک
پہ تو پرشتاں دلانی مئے آدینک
قدح ءِ کیفاں گوں لیب ءُ گوازی ءَ
تو کہ مبارک قاضی ءَ تو کہ مبارک قاضی ءَ

لبزانک ءِ پلپیں ماہ ءُ نوک
راج پہ تئی شعراں گنوک
تو عطاءُ سید ہاشمی ءَ
تو مبارک قاضی ءَ تو مبارک قاضی ءَ

☆☆☆

مول جان مجروح

کشّیت شعرانی متلباں قاضی
درنزیت گالانی مہلباں قاضی

راستی ءُ راستیں پنجگ ءَ دارِت
گشّ ادیبانی سائباں قاضی

فکر وتی جندءِ اندرءَ بکُّیت
گال تئی چچو دل تباں قاضی

منزل ءِ راہشون تئی ہمک سسا
چی دگہ بواناں مکتباں قاضی

تو بلوچی ءِ کوہیں غم زرتگ
پیش کناں پہ تو مرحباں قاضی

☆☆☆

صادق وفا

کلڑیں زیکانی لہڑیں نمبی ءَ رنگ گلاب
چول ءِ محتاجی ءَ ساہ کشیت مزار بیمیں تیاب

تئی غم ءِ بندیگی ءَ بھنگ ءِ ملار بھنگ نوش کنت
تئی نگاہ ءِ نودیں رکاں گیپت واس، شیریں شراب

زندگی تئی ترانگ ءَ وتی ساہگ ءَ وابینگ انت
زرد ءِ ٹپاں پیشدارئے چنت کس ءَ پہ حساب

شاگ ماں سبزیں ساوڑاں زرمبشت ء جاڑیں زرنوشت
تئی گمان ءِ حاکمی ءَ آگہ انت،امروزیں واب

نیلگیں آزمان چنڈیت چادرءَ استال کپاں
ماہ ءِ بالاد گیمریت ءُ بنت قطار، رنج و عذاب

تئی گلیں زید ءِ کپوت ہم بے کہیر ءَ زندگ انت
تئی ابدمانی ءِ عکس انت مہرمانی ٹہل و داب

مُرگ پدیں لبزانی کچ و کیل ءَ ایرجگیں وفا
بے ثوابی ءِ گناہ انت،بے گناہی ءِ ثواب

☆☆

قاضی ءِ منت ءَ

سرتاج مومن

بیا دل ءِ درداں دوا کن انشپی
''دوستی ءِ حق ءَ ادا کن'' انشپی
لہمیں بچکندے بجن قولیگ باں
مارا دانگے پہ رضا کن انشپی
نند گوں من دوستی ءِ گپاں بکن
چاردہی ماہ ءَ صباہ کن انشپی
باندا پتو پہ مرادے سر بباں
منی وڑا تو اوں دعا کن انشپی
پہ ترا قربان بیت سرتاج تئی
تو وتا پہ من فدا کن انشپی

☆☆

ندیم صابر - چاہسر

موسم انت بے مثال قاضی شعرے بکش
جھیڑ وشیں حیال قاضی شعرے بکش
زہیر وارنت مدام شہدیں گپتاراں تئی
کپچ ءِ سبزیں چنال،قاضی شعرے بکش
پہ تئی حاترا ہلکہ ءِ رہسراں
بیت ساز و دمال قاضی شعرے بکش
درپشیں استال کاینت زمین ءِ
چہ تئی ازم ءِ کمال قاضی شعرے بکش
ما وداریگ ندیم مسکیں بیگاہے ءِ
وہدے کشیت شمال قاضی شعرے بکش

قاضی ءِ رند پداں

شعیب شاداب

گوں زہیراں بدل بہ چیناں
شیر کنیں تئی غزل بہ چیناں
جنت ءَ مارا گوں وتا برتیں
زندءِ نیکیں عمل بہ چیناں
چک اتیں دزگہارے ءِ بالاد
لال ءِ دست ءِ چگل بہ چیناں
پہ مثالے ءَ تو دپ ءَ گشتیں
ما چو عہدی بتل بہ چیناں
ماہ ءُ استال ءُ کلکشان ماہل
چارگا تئی پچل بہ چیناں
واہگ انت متکیں منی یکیں
تئی نگاہاں "قتل" بہ چیناں
شنز اتیں سارتیں بیگہ ءِ نوداں
گوں ترا ما بگلِ بہ چیناں
گوں مہ کپتیں شعیب ءَ ہمراہے
تئی ودار یگ ازل بہ چیناں

☆☆

مجید ساجد

دستونک ءُ گال ءُ سوت ءُ دردانی غزل سازئے
تو یکے ءِ ہزارئے تو کم ئے ہم تو بازئے
تو غالب ئے، اقبال ئے، تو میر ئے، ظفرشاہ ئے
تو شات ئے، مراد ساحر، دشتی ئے، تو شوہاز ئے
تو دردانی وَ درمان ئے، زردانی اوں ارمان ئے
تو مہکجانی بالاد، تو عاشقانی رازئے
تو امروز ءِ آبادئے، ءُ وشتام ءُ دل شات ئے
تو کہ روئے بہشت ءُ حور الم ءِ امبازئے
تو نورآں وش توار ئے، تو عارف وش الہان ئے
تو بلبلیں لتا ئے، تو آشنا ءِ آوازئے
تو قاضی ئے مجیدءِ، تو ہر کجا حرید ئے
شعر وان ئے محفلاں تو، مسیتاں تو نمازئے

عبدالخالق ارمان۔ بالیچہ

سبا پرپتگ ءُ بیگاہ کماتگ
تو ہر شعرءِ تہا دنیا کماتگ
چہ ہچ چیزءِ نئے زاناں شمشکار
"اے مستیں موج اے دریا" کماتگ
تو "بولان ءِ تہاری" "درین" گشتہ
ہمک مرواردیں ارواہ کماتگ
مبارک قاضی ءِ نام ءَ پہ شعرے
من چچو بیچگاں دلسیاہ کماتگ
"حدا زندگ بکنت مئے قاضی ءَ را"
کہ نشتگ شعرے بس پہ ما کماتگ
ہمک شعرءِ ہمک لبز ءَ کہ چاراں
"منی دردءِ دوا" تہنا کماتگ
پہ باندات ءِ سرءِ ساہیل ءَ ارمان
مرد دستونکے چتو بیا کماتگ

پلانی پیَو گاه ءِ هوا

''مارا چمشانکی نمدیانی دارانت ءَ مئے جهد هے بیت که اے بهرءَ هما کا گد هوار کنگ بہ بنت که آهانی تها تبصره ءُ چمشانک ءِ میل گیشتر بہ بیت۔ پمیشکہ چمشانک وشاتک کنگ بنت۔ بلے اگاں هچ مہ گواهیت گڑا مهر مستریں ''سکین'' انت''۔

شماچمگ (اپریل، جون) ءِتوکا تاکدیم ۲۴ ءِسرانبشتہ کتگ کہ مولانا محمد ابراہیم ٹریفک ءِ کذاءَ چہ بیران بوتگ۔ بلے مئے حالانی ردءَ اے کذاءِ سبب ایران ءِ اسلامی رجیم ءِ انٹیلیجنس بسیج انت۔ چرے (Illafatted) کذاءَ چہ آ ءُ آئی ڈرائیور ٹپی بوتگ انت ءُ ایرانشہر ءِ اسپتال ءَ برگ بوتگ انت۔ اودا آئی ءَ را سوچن یے جنگ بوتگ، اگرچہ آئی ءَ نہ من اتگ بلے پہ زور آئی ءَ را "زہریں" سوچن جنگ بوتگ ءُ ہمادمان ءَ بیران بوتگ۔ رجیم ءِ نیمگا چہ مخالفانی گوں ما اے اولی حادثہ نہ انت، انچوشکہ شمانبشتہ کتگ، پنچمی شہیدیں بلوچ عالم ءِ دین انت۔ (امیری)

(دلگوش: واجہ ءِ اے کاگد مارا ای میل ءِ وسیلہ ءَ دست کپتگ ءُ مابلوچی ءَ ترینگ۔ ادارہ)

عید صدف ءُ رفیق عاجز ءُ ایندگہ سنگتاں!

چمگ ءِ آسری تاک اگست دسمبر ۲۰۰۰ ءِ ونت۔ شمئے چمگ ءِ چھاپگ ءِ Craze ستا ہگ ءِ محتاج نہ انت۔ "مجبور ہیں اف رے اللہ چپ رہ بھی نہیں سکتے" اصل ءَ ھبر ایش انت کہ ناصر آباد ءِ ہمیں جاہے ءَ، گوں بے سروسامانی ءِ حالت ءَ، کمک ءُ مدت ءِ "سرکاری" مہربانی ءَ ابید ءَ تاک گوں شریں وڑے ءَ دراہگا انت اے توصیف کرزیت۔ ءُ دومی ایش کہ منا منگ لوٹیت کہ بازیں کسے کہ اے تاک ءِ لبزانکی معیار ءِ گپ ءَ جنت پہکا راست گشیت۔ ہمک تاک ءَ چہ شمئے محنت، اسٹینڈر ءِ حیالداری ءُ بے ریاروئی پدرانت بلے پدا ہم بازیں نزوری گندگ بیت، ابید ایشی ءَ کہ من بگشاں کہ نزوری الم انت، من ایشی ءَ گشاں کہ کمک گیشتر جفاکشی ءَ گوں اے نزوری ہم دور بوت کنت۔ پرچیکہ ما چمگ ءَ را خالصتا لبزانکی تاکے گندگ لوٹیں چوکہ ایشی ءِ امیت ہم است انت، تہ منارا بل ات لہتیں نزوریانی نشاندہی ءَ بکناں۔ یکے پروف ءِ ردی باز گندگا کیت (ھیر۔ منا معلوم انت کہ اے تاک ءِ شنگ کنگ ءِ وہد ءَ کوئٹہ ءَ شما چونیں جاورانی آماچ بوتگ ات بلے پیسری تاکاں ہم اے ردی است انت) دومی ٹائٹل تاک ءَ کہ زیبنا کیس آرٹ یے شما چھاپ اتگ ایشی ءِ ازمکاریا آرٹ ءِ بابت ءَ ہچ حوالہ نیست کم چہ کم ڈولداریں آرٹ ءِ خالق ءَ مردم بزانت یا ہما Source ءَ کہ چہ اودا شما زرتگ آئی ءِ حوالہ۔ سہی دوئیں نیمگانی تہی ٹائٹلانی سرا کہ شعر نبشتگ انت آہانی ہم چو ٹائٹل ءِ بت ءِ پیا تخلیقکار ءِ ہچ نام ونشان نیست۔ (گمان انت پہ بے حیالی اے ردی بوتگ) چارمی، پرواز صاحب ءِ گپ وتران ادارہ چمگ ءِ شریں حذمت یے، صبا دشتیاری، غفار پرویز ءُ اعجاز ذاکر ءِ رجانک لہتیں آزمانک، کم وگیش درستیں شعر وشاعری ءُ صبور صاحب ءِ نبشتانک باز جوان ءُ معیاری اتنت۔ بلے نور محسن ءِ شرگداری نبشتانک ءِ پسہ ءَ کہ شعیب شاداب ءَ وتی نبشتانک نبیس اتگ ایشی ءَ منا (بلکیں باز وانوکاں) چٹ دلپروش کت۔ اے نبشتانک حقیقت ءَ شرگداری نبشتانکے وَ نہ ات۔ بلے "اختلاف رائے" ءِ وڑیں چیزے ہم نہ ات۔ بلکیں یک تہرے ءِ "بیان بازی" یے ءِ وڑا ات۔ ایشی ءِ تہا یک جملہ یے ہم چشیں مان نیست ات کہ آئی ءِ تہا لبزانکی سنجیدگی سہر بوتیں۔ منا را افسوس انت کہ مئے نبشتہ کار انگت ءَ اے ڈولیں Emotional Crises آنی آماچ انت۔ منا ایوک اے نبشتانک نشانگ کنگی نہ ات بلکیں مرچی ہر نبیسوک، دومی ءِ بابت ءَ، یا آئی ءِ ازم ءِ بارواکہ ھبر کنت آ ہمے لہجہ ءَ کارمرز کنت

انچو گمان بیت کہ ذاتی صورت ءَ یکے دومی ءَ گوں دست و گور جیگ انت ۔ شرگداری ءِ اصل دروشم ایڈول نہ انت کہ بلوچی ءِ گیشتر قلمکار ئے پیشد ارنت ۔
بہر حال انوں بلوچی ءَ راسنگینیں شرگداری ءِ سک ضرورت انت کہ آ گوں سنجیدگی اے ''صنف'' ءِ اصل شکل ءَ وانوک ءُ نبیسو کاں پیش بدارنت ءُ اے پیمیں نبشتہ کار پہ تربیت ءُ تجربت ءِ ہیل کنگ ءِ صورت ءَ ماں چمگ گونگیں تا کانی تہا پیداک بنت اگں شما چشیں نقاد یا شرگدار پیدا کت نہ کن ات تہ کم چہ کم ہے پیمیں غیر سنجیدہ ءُ ہکیں نبشتا نک آں مہ چھاپ ات ، اے پیہکا بے لبزانکی میل ءُ رجحان انت ۔ -------- نزاناں من وتی حیالانی مچگ گوں شما پہ سوبی کتت یا ناں ۔ بلے امیت انت کہ شما منی ھبراں سر پد بوتگ ات ۔ دگہ ھیر انت

(کستر ________ محسن بالاچ)

پلیں سنگت سعید صدف نیکیں واہگ ءُ دروت !
شمئے گرانقدریں جہدانی بروردبزاں چمگ ءِ سالتاک گوں سنجیں شعر ءُ نبشتانکاں سرجمی ءَ ونت باز دوست بوت ۔ چونا ہادیر انت کہ من وتا بلوچی ءِ تا کبنداں گستا داشتگ ۔ وجہ ایش انت چہ ایشاں مئے نابزانتی ءِ ہوشام کم نہ بیتگ بلکیں گیش بیتگ ۔ ہمے پیا ایشانی تہا انچیں شعر یا نبشتا نک گندگ بیت ، چھاپ گ وتی جاگہ ءَ وانگ ءِ ہم قابل نہ انت ۔ فرض بکن بچاریں رباعی (چار بند) یا آزات نظماں ، نہ وزن ءَ برابر انت نہ دگہ معنا ءُ مفہومے دارنت ۔ حالانکہ رباعی بحرِ حزجِ اخرب یا اخرام ءِ تہا نبشتہ کنگ بیت آ ئی ءِ بیست و چار وزن انت ءُ یک کا ملیں بنکپ یے وتی تہا جاہ دنت ۔ تنیگہ میر گل خان نصیر ءُ مولانا عبدالغنی منیب ءَ ابید دگہ ہچ کس ءَ گوں اے وزناں کامیاتیں رباعی نبشتہ نہ کتگ ۔
ہمے وڑا آزات نظم سرتا آخر یک بحرے ءَ بیت بلے ہر یکے ءَ بکند چار لوز ٹہینیت بس آزات نظمے ۔ نہ وزنے لوٹیت نہ سر جمیں مضمونے ۔ کستا نیں ءُ نوکبا ہندیں شاعراں بل مزنیں شاعراوں ہمے بیماری ءِ دیمپان انت ۔ نی شما وت بکش ات اے وڑا مئے شہدیں زبان مرادانی منزل ءَ چوں سر بیت ؟ ۔

(شمئے دوز واہ ________ یعقوب سیفی)

واجہ شونکار !
تئی دگہ ذو دیمداتگیں سئے ماہی سر بوتنت ۔ منت وار ۔ ''بلوچی'' ءَ منی ہر دوای میل غلط نبشتگ انت ۔ اگں بوت کنت منی پوسٹل ڈس ءُ ای میل ءَ چھاپ کن ات کہ منی بلوچ برات ءُ گہار پہ من کاگذ دیم بدی انت ءُ منی گوں ما کا گد ءُ کلام بکننت ۔

E.Mail: goshti@tpg.com.au (2) amingoshti@hotmail.com
website:www4.tpgi.com.au/users/goshti
امین گشتی ۔ کینبرا آسٹریلیا

دیدگیں رفیق عاجز، سنگتیں سعید صدف اوستانی دیدگاں بات ئے!

گپ ایش انت کہ شمئے سئے ماہی چمگ ءِ سئے تاک منی باتن ءِ شیشاریں پیتی ءَ گوں مہرانی ململیں شارءَ پتاتگ ءُ گوں اوستانی وشبوہاں وش نیادانت، شرانت سک شر۔ بلے راستے کہ شرءَ بےعیب ءَ نہ بیت بزاں چمگ ءِ دومی سہی ءُ چارمی تاک منارادست کپتگ انت اولی ءِ بارو امن ہچ سر پدنیاں۔ چمگ ءِ عیب ءُ نزوری کسان کسانیں نزوری ءُ ردی انت۔ بلے منی حیال ءَ چہ بلائیں ردی ءَ کسانیں ردی برے برے گیشتر تاوان دنت چوکہ یک سطرے ءِ تہا یک لبزے ءَ، یک نامے ءَ یا زیروزبرے سروچیر بہ بیت آ سرجمیں سطر ردبوت کنت۔ چوکہ شما سئے ماہ ءِ جہد ءَ رند یک تاکے سرجم کن ات گڑا بائدیں انت کہ آ سرجم بہ بیت۔ ہورت چاری کنگ لوٹیت، پہ گیگ ءُ گوم۔ پہ صبرءُ تاہیر کہ کارے کنئے گڑا آ کارشمارا اوں تاہیر دنت ءُ شمئے وانوکاں اوں تاہیر بخشیت۔ چمگ ءِ دومی تاک ستاکرزیت۔ ساپ وپلگار انت چوسنگر تگیں آپ ءَ، بلے چوکہ سرتاک ءَ مچانی وشیں ندارگ ءِ پیوگاہ ءَ ابدمانیں عطا شاد ءِ عکس انت ءُ گڈی تاک ءِ پشتی نیمگا واجہ مبارک قاضی ءِ عکس انت۔ بائدانت کہ شما عکسانی چیرا واجہانی نام اوں نبشتہ بکتیں کہ چشیں بلاہیں کارے نہ انت، منی مطلب اے نہ انت کہ زانگ نہ بیت کئی عکس انت، اے واجہ پچار ءِ محتاج نہ انت بلے پدا ہم ــــ شما گوں واجہ مبارک قاضی ءَ گندوندے کتگ کہ پہکا ناسرجم انت۔ سنکتاں! اگاں شما گوں کسے ءَ گندوندے کنگ لوٹئے گڑا پیسرا واجہ ءِ پچار الّمی انت چوکہ واجہ ءِ سرجمیں نام؟ واجہ ءِ پت ءِ نام؟ کجا ودی بوتگ؟ تعلیم، عمر، نبشتگیں کتاب، بزاں سرجمیں پچارءَ رندنوں گندوند شنگ کنگ بہ بیت بلے شمئے گندوند جستءَ چہ بنا بیتءُ پسوءَ چہ ہلاس۔ دگہ اوں کسانیں مزنیں ردی گندگ بنت بلے امیت کناں کہ دیمترا شما پہ چمگ ءَ گیشتر جہد کن ات۔

سہی تاک چہ دومی تاک ءَ گہتر ءُ وش ترانت، نزوری پے کمترانت گیشتر ہورت چاری ءُ دلگوش کنگ بوتگ۔ بلے پدا ہم جاگہ جاگہے ءَ نقطہ سروچیرانت یا کم وگیش انت۔ ہاں ــــ نوں شما چکیں راہ ءَ اتگ ئے واجہ پرواز ءِ گندوند ءَ ــــ واجہ ءِ سرجمیں پچار ءَ رندنوں شما واجہ ءَ گوں گندوند کتگ۔ بائدیں کہ انچو کنگ بہ بیت۔ ہے تاک ءَ (تاکدیم ۷۶) ءَ شما قاضی ءِ گالے شنگ کتگ بلے اے گال ءِ گڈی کڑی شمامپت ءُ حدا گرّان کتگ ءُ سرتاک ءَ آورتگ۔ ایشی ءِ مطلب چی انت مئے سرپر نہ بیت۔ ہے تاک ءَ (تاکدیم ۹۴) دوچار بند شنگ کنگ بوتگ کہ یک ودولبزان ءَ ردنبیسگ بوتگ۔ تاکدیم ۹۵ ءَ واجہ ع ش نسیم دشتی ءِ یک لچہے شنگ بوتگ بلے شوہازکار ءِ نام بیگواہ انت۔ ظاہریں کہ واجہ ءِ جندءَ پہ شما دیم نہ داتگ پرچا کہ واجہ ءَ سک دیر انت کہ بیران بوتگ۔ چمگ ءِ چارمی تاک کہ سالتاک انت، بازوشیں دروشمے ءَ گوں اتگگ انچو زانگ بیت کہ شما پہ دل جہد کنگاَت۔ بلے ایشی ءِ مستریں ردی ایش انت کہ اے بےڈس ونشان انت نزاناں شما ڈس ءِ نبشتہ کنگ شمشتگ یا کہ ضروری نہ مارا تگ۔ سالتاک ءَ شما گوں سنگت اے آرداد ءَ گندوندے کتگ، بازوشیں گپے کہ شمئے ہمک تاک ءَ گوں یک زانتکارے ءَ گندوند بیت بلے گپ پدا کیت ءُ ہما پچار ءِ سراا وشتیت۔ واجہ اے آرداد ءِ پچار شما انچیں وڑے ءَ کتگ کہ انچو زانگ نہ بیت کہ واجہ ءِ سرجمیں نام کئے انت؟ واجہ ءِ پت، واجہ ءِ وانگ زانگ؟ واجہ کدی ءُ کجا ودی بوتگ۔ گندوند ءَ پیسرآئی ءِ جند ءِ بارو اکمو زانگ بہ بیت۔ شما بس ہمنچو نبشتہ کتگ کہ واجہ ءَ پلانی پلانی ءِ نبشتانک رجانک کتگ انت اے وَ پچارے نہ بوت۔ سالتاک ءَ یک غزلے واجہ شکور زاہد ءِ نام ءَ شنگ بوتگ بلے ہے غزل پدا دگہ تاکدیمے ءَ میرانور ءِ نام ءَ شنگ بوتگ نوں زانگ نہ بیت کہ

اے غزل ءِ شاعر کئے انت۔ چد و دیم ءِ تا کدیماں ہر شعر ءُ غزلے کہ شنگ بوتگ بلے پہ مشکل شاعرانی نام وانگ بنت ءُ نہ بنت۔ ہمے تاک ءَ حدا مرزی ایں ملا ابراہیم ءِ شعرے شنگ بوتگ کہ ادا اوں شوہاز کار ءِ نام بیگواہ انت بگندئے شما شوہاز کار ءِ نام ءَ نبشتہ کنگ الّمی نہ گُش ات بلے منی حیال ءَ الّمی انت۔

دگہ مئے دعا گوں شما، گوں چمگ ءَ، گوں بلوچستان ءِ ہمک دوزواہ ءَ تا ابد ہمراہ انت۔ امیت کشاں کہ دیمترا چمگ گوں نیکیں واہگاں، گوں گلابیں دروشماں پہ وہد کیت ءُ مارا سر بیت۔

(احمد ابدالؔ ______ مشکت)

سسا ساچیں رفیق عاجزؔ ءُ سعید صدفؔ ______ دراہی!

بلوچی لبزانک ءِ تنکیں گیابء ءَ سر سرجنگا پد چونا ہامزنیں کوء کور جو چماں باز دیست بلے دوگام دیما روگا پد چمگے چماں کپت کہ چہ آئی ءِ چارگ ءُ تپاسگ ءَ قرنیکیں تن ءُ ہوشام اے ماد بوت کنت ءُ سیر آپی ءِ حاجت و دیت۔

دنیا ءِ اید گہ زبان ءُ لبزانکاں قرناں چہ پشت کپتگیں زبان ءُ لبزانک کہ وہد ءِ دنزاں گار بوتگ آ مئے زبان ءُ لبزانک انت۔ آئی ءِ دنزانی شودگ ءُ پلگارگ ہمے پیمیں زمزم گونگیں چمگ یے ءِ کار انت اگس زمزمیں چمگ ءِ ترپلیں بُوچ درکنگ بہ بنت تہ الم ءَ چمگ لبزانک ءُ زبان ءَ یک سیمسرے ءَ گوں وتی گاماں بارت ءُ سر کنت۔ اے بوچ ہالبز انت کہ کمپیوٹر ءِ زبان ءَ تیا تگک انت یا قلمکاراں ہمے رنگ ءَ پہ شاروان داتگ یا چاروتپاس ءِ موہ نہ رس اتگ۔ چمگ ءِ ہر چیز وتی قالب ءَ انت ءُ پہ رہبند ایر کنگ بوتگ۔ اگس ہمے گوات ماتی زبان ءِ ہروانوک ءَ وتی پاکیں چادر ءَ پر بدنت تہ آ روچ دور نہ انت کہ آ دگہ زبانانی ہمسری ءَ ماتی زبان بئیت ءُ چوکوہ ءَ مک بہ بیت۔

(شمئے بے مٹیں واہگانی ہمراہ صادق وفاؔ ______ شہرک)

عاجزیں رفیق!

چمگ ءِ سہی تاک ونت باز ڈولدار ءُ زیبائیں تاکے ات۔ زیبائیں تاک ءِ تو کامن وتی یک غزلے دیست۔ دل چہ گل ءَ بال بوت پر چیکہ منی وڑیں نابزانتے ءِ شعر چمگ وڑیں کتابے ءَ چھاپ بوتگ ات بلے وتی غزل کپی چنڈی ایں دروشم ءَ دیست پد ہمے گل ءَ چہ بالیں دل غمگیں بوت۔ واجہیں شونکاراگاں منی شعر چمگ ءِ معیار ءِ مطابق ءَ نہ ات گڑا تو چھاپ مہ کتیں من دل ءَ تیار تگ ات بلے چش کپی چنڈی مہ کتیں۔ انوں سالتاک منی دست ءَ انت من یے وانگا اوں۔ باز ڈولداریں تاکے۔ نبشتانکانی تہا پرواز صاحب ءِ "شرگداری ءِ لہتیں جیڑہ" رحمٰن مراد ءِ "زبان ءِ درگت ءَ ساختیاتی لیکہ" بازشریں نبشتانک انت۔ بلے ایشانی وانگ ءَ شریں علم و زانت درکار انت۔ غزلانی تو کا قاضی، اسحٰق خاموش، اکمل شاکر ءِ غزل باز جوان اتنت۔ لچہانی تو کا امبر سیمین، صبا دشتیاری ءُ آصف شفیق ءِ شریں لچہ اتنت۔

(تئی کستر ______ رحمل رمضان)

سرشونکار سئے ماہی چمگ واجہ سعید صدف شالا شادمان بات ئے!

سلام ءُ درھبات ءَ رند عرض ایش انت کہ سئے ماہی چمگ ءِ سال تاک منا چہ مئے پنجگور ءِ نمائندہ عابد مہر ءِ گورا دست کپت۔ واجہیں شونکار مرچی ایں دور ءَ کہ دنیا چکہ دیما شتگ بلے وائے مئے بد بہتی کہ بلوچی زبان ءَ ابید ماہتاک بلوچی بلوچی لبزانک، روچ ءُ بلوچی زبان ءِ کاروان ءِ سروکی ءَ سئے ماہی چمگ کنگا انت، مئے نوکیں نسل وتی ماتی زبان ءَ گپ ءَ ہم میار کنت ہر یکے وتی دوست ءِ سنگتے ءَ دچار کپیت گڑا آ ہے جہد و کوشست کنت کہ من کجام پیا انگریزی یا کہ اردو لبز ے کارمرز بکناں کہ منی دیم ءِ مردم مناز انتکار ءُ واندہ یے سرپد بہ بیت۔ نوں تو وت بگش مئے راج ءِ چرے ورناہاں زبان ءِ دیمروی ءِ ہاترا کجام امیت ءَ دارے۔ شمئے جہد ءُ جکا نسری ستاءُ توسیپ کرزیت منی دست ءِ ندءَ انچو سکت نیست کہ من شمئے جہدانی توسیپ ءَ بکناں، من بلوچی لبزانک ءِ یک لنگیں راہی یے آں۔ سالتاک منی دیما ایرانت۔ ایشی ءِ ٹائٹل کوہنیں یات ءَ پرینیت۔ شونگال پہ بلوچ راج ءَ یک شگانے ءِ بستار ءَ داریت، نبشتانک، گندنند، شاعری ءُ رجانک ءِ بہر ڈولدار ءُ زیبا انت۔

(شمئے کستر پاد ___ غنی گنوک، معراج بلوچ)

برکتی دیوان چاکر ءَ میرین ءَ کھشاں

شئیر ہوانہاں کہ ننگریں بیورغ ءَ جھشاں

قول ہوانہاں کہ عومر و جام ءَ پالشاں

داذ ہوانہاں کہ زر زوال ءَ ننگ ءَ کھشاں

عشق ہوانہاں کہ لیلو و مجنایا کھشاں

من دے گوں گپتاراں حدیثاں گون ءَ دیاں

مست توکلی